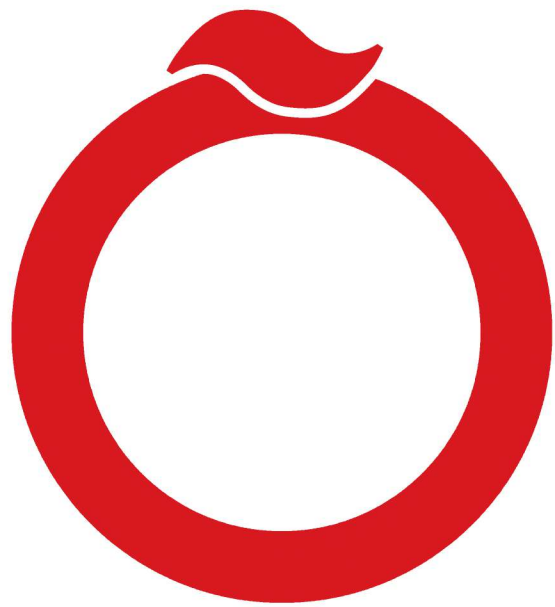

PETAJATE LEHT

Lauamängud laiendavad silmaringi ja täiendavad faktiteadmisi. Need sobivad loomingulise eneseväljenduse arendamiseks. Miks, mida ja kus mängida? **Lk 8–12**

MUUTUV MAARJAMAA HARIDUSKOLLEEGIUM

Meil on valida, kas lisada koolile lukke ja riive ning ehitada aedu kõrgemaks või värvata tööle rohkem inimesi, kes last heas suunas mõjutada püüavad. **Lk 2–3**

KUTSEKOOList KÕRGKOOli

Eesti kutsekoolides hakkasid 2014. aastal kehtima uued õppekavad, millega vähenes matemaatika maht ja suurenes üldainete lõimimine kutseerialadega. Kuidas on see mõjutanud kutsekoolilõpetajate matemaatikateadmisi? **Lk 15**

ÕPETAJAST KOOLIJUHIKS

27-aastane **Egle Rumberg** ei osanud arvatagi, et temast nii kiiresti koolijuht saab. Nüüdseks on tal seljataga esimene õppeveerand uues ametis. **Lk 17**

Eesti võiks Aafrikas kooli avada

3. NOVEMBRI ESITLESID MAAILMAPANGA ESINDAJAD TALLINNA ÜLIKOOliS 2018. AASTA RAPORTIT ARENGUMAADE HARIDUSE HETKESEISU KOHTA.

RAIVO JUURAK

Raporti koostajad Deon Filmer ja Halsey Rogers nentisid, et arengumaa kool on sügavas kriisis. Kuna nende maade rahvastik moodustab maailma elanikkonna enamuse, on põhjust rääkida globaalsest hariduskriisist.

Miks on õppimine globaalses kriisis? Kuidas arengumaid hariduses aidata? Kas praegusest karmimast hindamisest oleks abi? Mida annaks parem koostöö? Need olid peamised küsimused, mida raporti esitlusele arutati. Eesti poole pealt esinesid kaasettekannetega **Märt Kivine** rahandusministeeriumist ning ekspertidena TLÜ professor **Mati Heidmets**, EKKA juhataja **Heli Mattisen** ning ettevõtja ja majandusekspert **Ott Pärna**.

KUI PALJU ON 5 + 6?

Filmer ja Rogers tõid piltlikke näiteid arengumaa kooli õnnetu olukorra kohta. Näiteks selgus Nicaraguas 2011. aastal tehtud uuringust, et sealsed kolmanda klassi lapsed ei suuda lahendada tehet 5 + 6. Kui 2012. aastal uuriti India maakoole, ilmnas, et enamik viienda klassi lastest ei suutnud ladusalt lugeda lauseid „See oli vihmade kuu“, „Taevas on mustad pilved“ jms. (Need laused olid kirjutatud kohalikus keeles.) Keenias, Tansaania ja Ugandas paluti kolmanda klassi lastel lugeda nende emakeeles lauset „Selle koera nimi on Puppy“ ja kolm neljandikku lastest ei

saanud aru, mida loetu tähendab. Need faktid näitavad, et lapsed pole jõudnud veel kirjasõna ja tegeliku elu seose mõistmiseni.

ÕPETAJAD ISE KA PUUDUVAD

Suuri probleeme on arengumaa koolides ka õpetajatega. Sahaarast lõuna pool on 14 riiki, kus kuuenda klassi õpetajad ei soorita lugemistest paremini kui sama klassi parimad õpilased. Kui meie peame arvestust laste puudumise kohta, siis seal puuduvad ka õpetajad massiliselt. Kui aga õpetaja on koolis, ei pruugi ta sellepärast veel tunnis olla, sest tal on vaja kohvi juua, helistada jpm. Isegi tunnis olles ei pruugi ta õpetada. Näiteks Indoneesia matemaatikaõpetaja räägib tavaliselt kaks kolmandikku tunni ajast muid jutte ja ainult ühe kolmandiku ulatuses õpetab. Paremat pilt Etioopias, Ghanas ja Guatemalas.

Filmer ja Rogers tõid välja kurva tõsiasja, et need arengumaa 15-aastased noored, kes soovivad saada tulevikus õpetajaks, on oma taseme poolest kõik alla PISA keskmise. Tugevamaid 15-aastasi õpetajatöö lihtsalt ei kutsu. Kas see tähendab, et pole lootustki neid koole parandada?

Filmer ja Rogers ütlesid, et lootust siiski on ja sellepärast Maailmapank asja uuribki. Eduka maa näiteks tõid

Raporti esikaas.

Kui palju arvestatakse arengumaa ÜRO laste õiguste konventsiooniga, uuris Merle Haruoja inimõiguste instituudist.

FOTO: RAIVO JUURAK

nad Lõuna-Korea, kus elanikkond oli 1950. aastatel suureks saanud, kuid seal tehti suur panus haridusele ja praegu on Lõuna-Korea jõukas riik ning PISA testide tipus. Ka Vietnam, Peru, Libeeria, Paapua Uus-Guinea, Tonga, Malaisia jt on teinud hariduses edusamme. Paljud katsetused pole aga ka õnnestunud.

RANGEM HINDAMINE?

Filmer ja Rogers märkisid, et Maailmapank soovib arengumaid aidata, kuid ainult selliseid koole, kus ka õpitakse. Kuidas õppimiseni jõuda? Nad pakkusid ühe töövõtte välja õpitulemuste ran-

ge hindamise, väites, et see paneks õppimist tõsiselt võtma. Heli Mattisen väitis vastu, et hindamisega tuleb tegelda kõige viimases järjekorras. Kõigepealt on vaja kokku leppida, kuhu ja kuidas tahetakse välja jõuda. Ott Pärna leidis, et on vaja avada katsekoole, kus oleks kõik lubatud, sest nii võib jõuda uute ja paremate lahendusteni. Oma ettepanekuid tegid veel Kaarel Haav Eesti haridusfoorumist, Merle Haruoja inimõiguste instituudist, Maria Erss TLÜ-st jt.

Pärast esitlust pakkus professor Mati Heidmets välja, et Eesti võiks avada mõnes Aafrika riigis arenguabi korras oma kooli. Sellise, kus õpilased ka õpivad ja kohalikud koolid saavad vaatamas käia, mis eeldustel on õppiv kool võimalik.

Eestis on inimesi, kes saavad mõnele Aafrika lapsele kooli õppemaksu tasumiseks raha. Aga mis siis, kui see laps käib koolis, kus õpet ei toimugi? Kui aga Aafrika lapsed käivad eestlaste avatud koolis, siis võib nende õpinguid julgesti toetada. Pärast paljud Eesti õpetajad on juba käinud Aafrikas lapsi õpetamas. Kas nad võiksid teha seda ka üheskoos sealse Eesti koolis? Eeskuju saab võtta ka Rocca al Mare koolist, millel on filiaal Hispaanias.

MAAILMAPANGA RAPORTIGA SAAB TUTVUDA AADRESSIL

• <http://www.worldbank.org/en/publication/wdr2018>.

PÖFF-ile koolitundi

TEIST AASTAT PAKUB PIMEDATE ÖÖDE FILMIFESTIVAL (PÖFF) KOOSTÖÖS EESTI TEADUSAGENTUURIGA TEADUSFILMIDE ERIPROGRAMMI „TEADUS360“.

SIRJE PÄRISMAA

Tallinna kesklinna kinodes näeb visuaalselt võimsaid dokumentaalfilme, mis aitavad kaasa maailma ja selle toimimise mõistmisele. Õpetajaile on teadusfilmid hea võimalus rikastada ainetunde ja tulla kinno koos õpilastega. Valikus on kuus filmi.

Näiteks sobib Voyageri kosmosemissioonist kõnelev „Kaugustes“ füüsikatunnis vaatamiseks. „Saagu valgus“ tutvustab teadlaste saavutusi puhta energia probleemide lahendamisel ning haakub füüsika ja keemia teemadega. Bioloogia- ja loodusõpetuse tundidesse soovitatakse ookeanide saastatuse teemat filmi „Sinine“. „Toidu evolutsioon“ võtab

tasakaalukalt ja inimlikult kokku faktide ja pseudoteaduse toiduteemade puhul ning sobib vaadata nii bioloogia- kui ka kodanikuõpetuse tundides. Teadusfilmide valikus on ka BBC 2017. aasta üks suuremaid dokumentaalfilme „Maa: üks imeline päev“, mida soovitatakse vaadata just suurelt ekraanilt. Film sobib nii bioloogia- kui ka loodusõpetuse tundi.

Teadusfilme näidatakse 17.–26. novembrini.

Vaata ka <https://poff.ee/est/filmid/program=jferiprogrammteadus360>

Kaader filmist „Toidu evolutsioon.“

Lapsed tajuvad kiiresti, kas neist

„MEIL ON VALIDA, KAS LISADA LUKKE JA RIIVE NING EHITADA AEDU KÕRGEMAKS VÕI VÄRVATA ROHKEM INIMESI, KES LAST HEAS SUUNAS MÕJUTADA PÜÜAVAD,” TÕDEB MAARJAMAA HARIDUSKOLLEEGIUMI PRAEGUNE JUHT **PILLE VAIKSAAR**.

TIINA VAPPER

Maarjamaa hariduskolleegeiumis õpivad tundeelu ja käitumisprobleemidega õpilased, kellest pooled on sinna suunatud kohtumäärusega. Emajõe õppekeskuses algas tänavune õppeaasta uute õpilaste omavolitsamisega, mille tagajärjel eelmine direktor ametist lahkus. Septembri lõpust on direktori kohusetäitjana ametis haridus- ja teadusministeeriumi välishindamisosakonna ekspert Pille Vaiksaar, kellega rääkisime muutunud tööpõhimõtetest kasvatuslikke eritingimusi vajavate lastega. Oma mõtteid avaldavad ka Emajõe õppekeskuse õppealajuhataja Hurma Toru, õpetajad Silvi Sarapuu ja Ruth Pihle ning sotsiaalpedagoogide koordinaator Kadi Lukka.

Kas praeguseks on koolis kodurahu taastatud?

Pille Vaiksaar: Praegu ise selles kollektiivis olles näen, et inimesed on väga motiveeritud ja südamega oma töö juures. Selge see, et igapäevaelus on tagasilööke, sest siin koolis on väga keerulisi lapsi ja juhtumeid. Aga selleks me oleme, et neid päevast päeva lahendada. Ma ei näe põhjust paanikaks, asutus toimib praegu kenasti.

Töökuulutustest on näha, et otsite töötajaid lisaks.

Pille Vaiksaar: Jah, tahame oma meeskonda tugevdada. Inimesed, kes lastega iga päev töötavad, on meil enam-vähem olemas, lisaks soovime leida häid spetsialiste, kes toetaksid nii laste kui ka pere deega tehtavat tööd ja pakuksid tuge töötajatele. Pean eelkõige silmas psühholoogi, keda me väga ootame, samuti tegevusterapeuti.

Kaadri volavus on olnud üsna suur.

Pille Vaiksaar: On olnud ja püüame seda vähendada. Siia tulijaid õnneks on, seepärast tulebki neile algusest peale tuge pakkuda, et inimele esimeste raskuste tekkides kohe ei loobuks. Ükskõik, kui pädev spetsialist siia tuleb, esialgu ta õpib, sest meie keskkond on eriline. Kool annab lapse arengust, pedagoogikast, psüühika- ja käitumishäiretest üldteadmised, kohapealne õpe täiendab neid.

Mitu õpilast on Maarjamaa hariduskolleegeiumis ja kuidas nad siia satuvad?

Pille Vaiksaar: Emajõe õppekeskuses on 45 ja Valgejõe õppekeskuses 47 õpilast, mõlemas nii poisse kui ka tüdrukuid. Õpilased on vanuses 12–17, kõige noorem on 11-aastane. Meil on kakskeelne kool, mis annab põhihariduse.

Õpilased tulevad siia praegu kas alaealiste mõjutusvahendite seaduse alusel kohtumäärusega, sotsiaalhoolekande seadusega kohtumäärusega erihooldekandeteenusele või raske ja püsiva psüühikahäirega lapsed vanema avalduse põhjal. 1. jaanuarist 2018, kui hakkab kehtima kinnise lasteasutuse teenuse regulatsioon, hakkab kohalik omavalitsus algatama protsessi lapse kinnisesse lasteasutusse suunamiseks.

Mis te arvate, kas see seadusemuudatus võib tuua kooli lapsi juurde?

Pille Vaiksaar: Raske ennustada. Eesmärk on siiski probleeme ennetada, et ei peaks last asendushooldusele panema ega erikooli saatma. Omavalitsuse

roll on neid lapsi ja peresid õigel ajal märgata ning põhirõhk peaks minema nende toetamisele kohapeal. Siia kooli saatmine on viimane võimalus, mida tehakse siis, kui kõik muu on ära proovitud ja last teisiti aidata pole võimalik.

Oluline muutus on, et me ei räägi enam alaealisest õigusrikkujast, vaid abivajavast lapsest.

Pille Vaiksaar: Tõepoolest, varem valitses suhtumine, et kui sa ei õpi ja hästi ei käitu, lähed erikooli. Praegu on nad kõik abivajavad lapsed, keda püüame aidata, toetada ja tulevikku luua. Meil on valida, kas lisada lukke ja riive ning ehitada aedu kõrgemaks või värvata rohkem inimesi, kes last heas suunas mõjutada püüavad. Iga päev käib heas mõttes võitlus, et võita lapsed enda poole. Kui neil on siin huvitav ja hea, kui nad tunnevad, et nendega arvestatakse – miks nad peaksid ära jooksma kohast, kus neile meeldib. Mida paremini nad toime tulevad, mida suurem vastastikune usaldus meil tekib, seda rohkem saab neile vabadust anda. Lastele enda kaitseks tuleb neile seada ka kindlad piirid. Enamikule meie õpilastest ei ole omal ajal ühel või teisel põhjusel neid piire seatud. Meie töö ja vastutus on õpetada nad reeglitega arvestama.

Kas õpilased saavad ka kodus käia?

Pille Vaiksaar: Nädala sees elavad kõik siin, aga nädalavahetustel ja koolivaheaegadel on siin ainult kohtumäärusega lapsed. Ka nemad võivad kodus käia, kui õpingute ja igapäevaeluga toime tulevad.

Ruth Pihle: Paraku avaldab mõni laps soovi nädalavahetuseks siia jääda, sest ei taha koju minna. On kodusid, mis last kahjustavad, ja laps mõistab, et siin on tal parem ja turvalisem.

Silvi Sarapuu: Võib ka vastupidi olla. Laps püüab olla terve nädala tubli, et koju sõita, aga kodu ei ole valmis teda vastu võtma.

Kuidas on tüdrukute ja poiste ühte kooli panemine end õigustanud?

Pille Vaiksaar: Mitme riigi uuringud on näidanud, et see tuleb pigem kasuks. Ka meie töötajad on öelnud, et see aitab õpilastele käitumis- ja suhtlemisoskusi õpetada ja toetab nende sotsiaalset toimetulekut ühiskonnas.

Ruth Pihle: Mulle tundub, et saame hästi hakkama. Pigem muudab meie elu keeruliseks see, et koos on kohtumäärusega ja avalduse põhjal tulnud lapsed.

Emajõe keskkuse rühmamajad.

FOTOD: TIINA VAPPER JA MAARJAMAA HARIDUSKOLLEEGIUM

Pille Vaiksaar.

Ruth Pihle.

Miks see keeruline on?

Pille Vaiksaar: Sest me saame piiranguid rakendada üksnes neile lastele, kes on siia saadetud kohtumäärusega. Lastel, kes on tulnud vanema avalduse alusel, ei takista kodukorra vastu eksimine nädalavahetusel koju minemast. Ühtede on rohkem lubatud kui teistele. Kavatsame avalduse alusel tulnud laste osakaalu tasapisi vähendada ja tagada teenus eelkõige neile, kes vajavad kinnise lasteasutuse teenust.

Ruth Pihle: Õppeaasta alguse tormiliste sündmuste taga olid valdavalt just vanemate avaldusega tulnud lapsed, kes ei saanud aru, miks nad ei või minna pärast tunde küla peale jooksma.

Pille Vaiksaar: Põhjus oli selleski, et palju uusi lapsi tuli korraga. Nüüd on olukord stabiliseerunud ka tänu sellele, et nad on sisse elanud.

Kui rääkida õppimisest, siis kui erinev on õpilaste tase?

Ruth Pihle: Mina õpetan 7., 8. ja 9. klassis eesti keelt ja kirjandust. Pearõhk on

põhikooli lõpueksamiks valmistumisel. Kõige rohkem tegeleme funktsionaalse lugemisoskuse ja eneseväljendusoskusega kõnes ja kirjas. Tase on väga erinev. Mõni on väga lahtise peaga, mõnega tuleb hakata kirjutamist õppima. Kui laps tuleb kuuendasse klassi ja tal puudub elementaarne lugemis- ja kirjutamisoskus, ei saa talle midagi enne õpetada, kuni baasteadmised on olemas. Esmajoones peabki tegelema asjadega, mis tal on seni seganud koolis käimist ja toimetulekut, alles siis saab hakata vaatama õppesisu. Treenida tuleb ka seda, et tekiks harjumus teistega koos 45 minutit klassiruumis olla.

Silvi Sarapuu: Mina õpetan kolme üks ühele õppevormis õpilast, kõik on kuuendas klassis. Annan neile kõigile erinevaid ülesandeid ja püüan igaühe tugeva külje kaudu talle ka teisi aineid õpetada.

Kuidas õpetaja end klassis kehtestada suudab?

Silvi Sarapuu: Enda kehtestamine on iga õpetaja puhul individuaalne. See nõuab rahulikku meelt ja kannatlikkust, ainult kõva häälega ei tee midagi ära.

Ruth Pihle: Arvan, et piiride seadmine koos lastega aitab oluliselt kaasa sellele, kuidas õpetaja klassi ees toime tuleb. Lastega ühiselt tehtud kokkulepped toimivad kõige paremini. Meie kool ei ole võlukoht, et piisab ainuüksi siia tulekust ja probleemid kaovad. Vastastikuse usalduse tekkimine võtab aega. Seda, et igasse õpilasesse tuleb suhtuda austusega, sõbralikult, heatahtlikult, hinnangute ja siltide vabalt, peab ilmselt aegajalt endale meelde tuletama mis tahes kooli õpetaja.

Enamikule õpilastest on olnud suur üllatus, et nende arvamust võetakse siin kuulda ja arvestatakse, selline ko-

gemus neil varasemast puudub. Algu- ses käituvad nad õpetajaga tihti ebaviisakalt, sest on niimoodi harjunud. Neil on kujunenud välja suhtumine, et õpetajat tuleb rünnata, partnerlussuhe koolis on nende jaoks uus. Palju sõltub muidugi lapse minevikust, sellest, mida keegi on kogunud. Mõnel ei ole siit lahkudes veel tekkinud usaldust täiskasvanute suhtes.

Kuidas õpilased omavahel läbi saavad?

Ruth Pihle: Seitsmendast üheksanda klassini üsna mõistlikult. Ebaviisakat käitumist tuleb ette, aga kiusamist või pidevat pahatahtlikkust pole ma märganud. Kui midagi on õhus, peab sellega kohe tegelema. Kõik meie õpilased on eri põhjusel kogunud koolikiusamist, narrimist, halvustamist. Sageli on laps just seetõttu hakanud koolist põhjuse- ta puuduma, kusjuures keegi ei tee seda kerge südamega.

Kui palju on lastes trotsi, et nad sellesse kooli saadeti?

Silvi Sarapuu: Alguks on seda kõigis, aga kui nad kogevad, et õpetajat saab usaldada, ja tunnevad, et neil hakkab siin paremini minema, siis enam mitte.

Ruth Pihle: Õpilaskodusse elama tulek ja kindla päevakava järgimine on paljude jaoks uus kogemus, nende eluvis on sellega võrreldes olnud vaba ja see tekitabki trotsi. Teeme palju koostööd sotsiaalpedagoogiga, kes on lapse looga kõige rohkem tuttav, ja arutame, mis on need hoovad, mille kaudu lapsega sidet luua ja aidata tal muutuda.

Silvi Sarapuu: Hindan siin koolis just meeskonnatööd. Mulle meeldib, et arenguvestlusel on laua taga mitu inimest, mitte õpetaja ükski nagu tihti tavakoolis. Üksteist mõistetakse sageli pool- lest sõnast ja pilgust.

tõeliselt hoolitakse

Silvi Sarapuu.

Mis lastega seoses kõige rohkem muret teeb?

Ruth Pihle: Suur mure on sõltuvus, sellega toime tulla on keeruline. Suitsetamine on üsna harjumuspärane, samuti alkoholi tarbimine. Sõltuvusest tuleneva rahutusega on raske hakkama saada lapsel endal ja meil tema toetamisel.

Pille Vaiksaar: Kui laps tahab suitsetamisest lahti saada, on meil selleks spetsiaalsed vahendid ja meditsiiniõed on valmis aitama, aga motivatsiooni tekkimine vajab tuge.

Ruth Pihle: Keeruline on see, et laps läheb koju, kus vanemad ja sõbrad suitsetavad, ja läheb sellega kaasa. Meie lapsed on sageli madala enesehinnanguga ja kampa kuulumine aitab enesehinnangut tõsta. Et midagi muutuks, vajab ka kodu nõustamist ja tuge.

Millised võimalused on õpilasi korrale kutsuda ja karistada?

Pille Vaiksaar: Eraldusruumi ei ole me enam kasutanud. Kui õpilane käitub ebakohaselt, tuuakse ta klassi juurest ära rahunema ning tal on võimalus selletuskirjas selgitada, miks nii juhtus.

Ruth Pihle: Kui olukord läheb käest ära, kutsume tema tugipäetaja või sotsiaalpedagoogi ja nad lähevad kas välja jalutama või spordisaali, et laps enesevalitsuse tagasi saaks. Kui ta midagi lõhub, on tal võimalus see ära parandada või mõne teoga heastada. Lapse tugivõrgustik otsustab, mis on konkreetse lapse puhul kõige õigem, et laps mõistaks oma teo tähendust. Igal lapsel on kooli poolt tugipäetaja, mis on väga oluline. Sügisest tuli meile uus poiss, kelle tugipäetaja ma olen. Mind üllatas, kui lapsevanem ütles, et esimest korda öeldakse tema poja kohta nii palju head. Arvan, et olemegi heas mõttes eriline kool, kui oskame selliseid asju märgata.

Pille Vaiksaar: Koostöö kodukoha kooliga, kust laps tuli ja kuhu ta tagasi läheb, peaks kestma kogu selle aja, mis noor meie juures on. Et kool oleks kursis, kuidas lapsel siin läheb, ja tegutses selle nimel, et oma tugisüsteemi tugevamaks muuta.

Kui oleks võimalik üks unistus kohe teoks teha, mis see oleks?

Pille Vaiksaar: Tugevdaksin kooli, pere ja kohaliku omavalitsuse koostööd. Edaspidi, kui omavalitsuse roll laste kinnise lasteasutuse teenusele suunamisel on suurem, peab see koostöö väga hästi laabuma. Kõigil peavad olema oma ülesanded, sest kui laps meile tuleb, hakkame ju esimesest hetkest tema lahkumist kavandama ja valmistama teda ette selleks, et ta tagasi minnes tuleks oma kodukohas paremini toime.

Ruth Pihle: Mina unistan uuest majast. Mulle meeldiks, kui pika kitsa koridori asemel, kus pole liikumisvõimalust, oleks koolimajas soppe ja nurki, kus laps saab tegutseda ja vajadusel ka omaette olla. Eriti, kui arvestada suurt vanusevahet, mis meie majas lastel on. Väiksemad tahavad maas vaiba peal istuda ja mängida, suurematele meeldib olla eraldi ja rääkida oma jutte.

Mis on Emajõe keskuses viimase kuu jooksul muutunud?

Pille Vaiksaar: Suuri muudatusi pole me teinud, küll aga oleme mõelnud muuta väiksemaid asju. Öhtusööki söövad lapsed juba praegu rühmamaajades, järgmisest nädalast tahame viia majadesse ka hommikusöögi, et igapäevaelu oleks rohkem koduga sarnane. See ei pruugi kohe hästi tööle hakata ja tahab harjutamist, aga proovime. Koolisöökla hakkame lõunasööki pakkuma kahes vahetuses, et oleks rohkem ruumi ja töötajad saaksid istuda lastega ühes lauas, et olla lastele eeskujuks ka lauakommete järgimisel. Senisest rohkem tahame käima panna huviringe.

Ruth Pihle: Organisatsioonikultuuris on küll toimunud märgatavad muutused. Praegune direktor on inimesed ära kuulanud ja nende arvamusga arvestanud, mistõttu juletakse ka rohkem ettepanekuid teha.

Pille Vaiksaar: Arvamuste paljusus ongi hea. Kui kõik kaasa mõtlevad ja asju saab ühiselt arutada, tekib uusi ideid, millel on suur jõud.

Kas ei ole ohtu, et võtame liiga kergeti üle nende riikide kogemusi, kus võimalused on hoopis teised?

Pille Vaiksaar: Olen käinud Norras sellises asutuses, kus olid väga keerulised lapsed, ja näinud, kuidas seal ühe lapsega tegeles pidevalt kaks töötajat. Eesti riik ilmselt niipea nii rikkaks ei saa, kuigi mõne lapse puhul tuleb meilgi seda teha. Siia kooli saadetakse kõige keerukamad, kohtumäärusega erihoolekandeteenusele suunatud lapsed. Norras elavad sellised lapsed psühhiaatriaigla juurde loodud raviosakonnas. Peame abistama samasuguseid lapsi, aga võimalused pole samaväärsed. Püüame teha oma parima ning esmane mure seejuures on tagada laste ja töötajate turvalisus. Vaatamegi praegu haridus- ja teadusministeeriumiga üle järgmise aasta eelarvet ja arutame, kuidas edasi minna.

Kas Maarjamaa hariduskolleeegiumi uus direktor, kes lähiajal valitakse, peaks seniseid põhimõtteid arvestama?

Pille Vaiksaar: Arvan küll. Usun, et need põhimõtted on juba piisavalt tugevalt juurdunud. Selle nimel oleme siin ühiselt viimane kuu aega tegutsenud.

KÜSIMUS JA VASTUS

Mis on sotsiaalpedagoogi töö eripära kinnises koolis?

KADI LUKKA

Maarjamaa hariduskolleeegiumi
Emajõe õppekeskuse
sotsiaalpedagoogide koordinaator

Sotsiaalpedagoog on meie majas lapse peamine tugisik, kes teab kõige paremini lapse muresid ja tausta ning korraldab kõike tema ümber toimuvat: teeb võrgustikutööd, suhtleb vanemate ja omavalitsusega, vajaduse korral ka alaealiste komisjoni ja kohtuga, koordineerib oma rühma kasvatajate tööd ja abistab last igapäevatoimingutes. Ülesandeid on tal palju.

Võrgustikutöö korraldamine on ajamahukas, sest palju on paberitööd. Kõige keerulisem on suhelda lapsevanematega, kelle valmisolek koostöök on erinev, samuti tuleb mõnda omavalitsust rohkem koostööle innustada.

Sotsiaalpedagoogide töö kestab sisuliselt 24/7, nad peavad olema kättesaadavad ka väljaspool tööaega ja puhkuse ajal, et oma meeskonda ja lapsevanemaid toetada ning lastega suhelda. Kodu külastades võtavad lapsed oma sotsiaalpedagoogiga sageli ühendust, kui neil tekib muresid

või küsimusi. Julgen öelda, et meie koolis saab last rohkem aidata kui tavakoolis põgusate nõustamiste käigus. Samuti on võrgustikutööd meie majas lihtsam korraldada.

Olen töötanud selles õppeasutuses kolm aastat, teised sotsiaalpedagoogid pisut lühemalt. Läbi põlemise oht selle töö juures on samas hästi suur, siia majja tulles peab valmis olema selleks, et annad endast hästi palju ära. Kõik need lood lähevad hinge, nad on nagu oma lapsed. Suhtlen ka endiste õpilastega aktiivselt, olen nende käekäiguga kursis ja mul on hea meel, kui neil hästi läheb.

Suur murekoht on jätkutoe puudumine pärast seda, kui laps siit lahkub – kodus selle ajaga ilmselt suurt muutust ei toimu. Koolis, kuhu laps meilt läheb, ei pruugi ta saada piisavalt tuge. Seepärast tuleb siin nii palju kui võimalik lapse tugevust kasvatada, et ta tuleks toime.

Kuna meile saabunud laste sotsiaalsed oskused on sageli puudulikud, pean nende oskuste õpetamist väga oluliseks. Seda saab teha isikliku eeskujuga koolis, igapäevaste ühistegevuste kaudu rühmakodus, aga ka väljasõitudel ja üritustel. Tuleb õpetada üksiteisega arvestama, oma tundeid väljendama ja nendega toime tulema, aga ka sõnajärge üle võtma, komplimente tegema – kõige lihtsamaid oskusi. Last on võimalik aidata ainult siis, kui temaga on tekkinud usalduslik suhe.

Mis on õppekorralduses kõige rohkem muutunud?

HURMA TORU

Maarjamaa hariduskolleeegiumi
Emajõe õppekeskuse
õppealajuhataja

Seoses uute majade valmimisega on kõige rohkem muutunud elukeskkond. Sellist luksust, et igal lapsel on oma tuba, varem ei olnud. Enne uue kompleksi valmimist elasime seitse aastat ajutises õppehoones pead-jalad koos ning elutingimuste paranemisel on olnud hea mõju. Õppetingimused on samuti paranenud. Meil on väikesed klassikomplektid: üks ühele, üks neljale, üks kaheksale õpe, mis annab õpetajale võimaluse individuaalseks tööks. Kui ma 24 aastat tagasi siia tööle tulín, oli koolis 70–80 õpilast, aastate jooksul on õpilaste arv vähenenud. Samas on õpetajaid ja kasvatuspersonali varasemast rohkem, samuti tugispetsialiste. Kõik vajalikud teenused püüame õpilastele tagada kohepeal.

Kuigi päris kinnine asutus ei ole me kunagi olnud, on ka liikumisvabadust juurde tulnud. Kui varem toimusid tegevused peamiselt kooli juures, siis nüüd oleme viinud lapsi rohkem majast välja, et nad õpiksid mitmesugustes olukordades toime tulema ja saaksid kooli huvirin-

gidele lisaks osa arendavast tegevusest ka väljaspool maja: käime palju väljasõitudel, matkamas, laagrites, muuseumides. Eesmärk on lapsi mitte sulgeda kooli seinte vahelle, vaid näidata, et kambas tsililimise ja hängimise kõrval on elus sisukamaid ajaveetmise võimalusi.

Esimene asi on luua usalduslik suhe lapsega, selleta ei tee midagi, ning see on järjepidev, sihikindel ja pikaajaline töö.

Meiesuguse kooli jaoks Eestis õpetajaid ette ei valmistata, kogemused tekivad ainult praktika käigus. Kõik ei pea sellele pingele vastu, sest töö on intensiivne, need lapsed vajavad hästi palju individuaalset tähelepanu. Kõige tähtsamad on õpetaja isikuumadused ja tahe probleemidega lastega tööd teha. Lapsed tajuvad kiiresti ära, kas sa neist tõeliselt hoolid ja tahad neid aidata või ainult räägid sellest.

Aastatega on ka tugivõrgustik läinud laiemaks. Kui varem toetas last peamiselt kool, siis nüüd on koostöö ka lapse tugivõrgustikuga väljastpoolt kooli.

Kõige rohkem teeb muret see, mis neist lastest edasi saab, kui tugivaks me suudame nad siin muuta ja milliseid oskusi elus toimetulemiseks kaasa anda. Kui nad lähevad tagasi keskkonda, kus ei ole midagi muutunud, on kaks võimalust. Nad kas libastuvad tagasi samale teele või suudavad vanuse, oskuste, teadmiste kasvades sealt välja tulla. Seepärast on neil kindlasti ka siit lahkudes vaja üht juhtumikorraldajat, kes tagab vajalike tugiteenuste jätkumise.

TIINA VAPPER
Õpetajate Leht

Kas me saame asjadest ühtemoodi aru?

Seadusemuudatusi kavatatakse viimasel ajal nii palju, et kõigiga ei jõua kursis olla. Mõnda veel menetletakse, osa on juba vastu võetud. Haridusministeeriumi algatatud eelnõu suhtes, millega tahetakse anda hariduslike erivajadustega laste põhihariduse korraldamine üle kohalikele omavalitsustele, käivad praegu tuliseid vaidlused. Asjatundjate hinnangul ei tohiks otsest vastu võtta ülepeakaela. See, et uuest aastast kaovad alaealiste laste komisjonid ning noorte õigusriskujatega, nagu ka asenduskoduteenusega, hakkab tegelema omavalitsus, on juba kindel. 1. jaanuarist hakkab kehtima kinnise lasteasutuse teenuse regulatsioon, mis tähendab, et lapse kinnisesse lasteasutusse suunamise protsessi algatab edaspidi omavalitsus.

Selliseid koole, kuhu suunatakse kohtumäärusega kõige keerulisemate probleemidega lapsed, keda teistmoodi enam aidata ei osata, on Eestis kaks: Maarjamaa hariduskollegiumi Emajõe õppekeskus Kaagveres ja Valgejõe õppekeskus Tapal. Abi vajavaid lapsi tuleb iga aastaga juurde, mistõttu on alust arvata, et nõudlus selle kooli järele ei vähene, vaid kasvab. Juba praegu ei saa kool kohtade puudusel kõiki kohataotlejaid vastu võtta.

Äärmiselt tähtis on seetõttu määrata ja ennetada muresid ja probleeme juba eos, aga siin on mitu aga. Üks on paljuräägitud spetsialistide vähesus, teine, ja sama oluline, et ükskõik kui tugeva tugivõrgustiku tegevus lapse õigele teele juhatamisel ei kanna vilja, kui pere koostööd ei tee. Ka kõige tublimate sotsiaal- ja lastekaitsetöötajate kogemus näitab, et ole nii hea spetsialist kui tahes, kui lapsevanem ei näe vajadust muutuda, läheb kõik samamoodi edasi. Mõjusaid meetmeid teda meelt muutma panna sotsiaaltöötajate käsutuses paraku pole. Viimaseks võimaluseks jääbki taotleda kohtu suunamisega lapsele kohta kinnises lasteasutuses.

Lapse toetamise vajadus tõuseb taas päevakorraile siis, kui ta erikoolist kodukohta tagasi tuleb. Tema käitumine ja hoiakud võivad olla muutunud, aga kui kodus on jäänud need samaks, jätkuvad suure tõenäosusega ka probleemid. Tugivõrgustiku puudumisel on kinnises õppeasutuses tehtud tööst vähe kasu. Sotsiaaltöötajate sõnul on siingi suurim takistus seda tööd tegevate inimeste vähesus. Kui mõelda sellele, et haldusreform alles lõppes ning paljud tekkinud omavalitsused pole jõudnud veel õieti meeskondagi paika panna või ei saa asjaosalised sotsiaaltööst ühtemoodi aru – nagu tunnistas üks staažikas sotsiaaltööspsialist –, võib sotsiaaltöötajate muret lisanduvate kohustuste pärast mõista. Muudatusi ongi väga palju ja nende läbiviimise kiirus peadpöörítav.

OVE PÄRN
teadur

Okupatsioonijast on möödunud 26 aastat, kuid me ei saa Balti jaama turul seni eesti keelega hakkama. Eestikeelsest küsimusest ei saa müüja aru ja hakkab vene keeles täpsustama.

Kelle võimuses on edukas integratsioon? Kas takistab õppimisvõime puudumine või ongi ülesanne lahendamatu? Kas venekeelsete elanike lõimimine on nende jaoks olnud nagu hane selga vesi? Kuidas rakendada häid mõtteid ja suuri ideid ning miks ei ole õppimine alati nii edukas, kui eeldame?

MIKS HANI MÄRJAKS EI SAA?

Uurime omaksvõttu ja koostööd looduses tuntud märgumise nähtuse kaudu. Äkki vesi õpetab meile midagi?

Märjaks saamine iseloomustab sidet kahe aine vahel. Üks ainetest on vesi, mille osakesed tõmbuvad omavahel. Kui selline vedelik satub hane sulgedele, saab määravaks selle pinna tõmbe tugevus. Rasvastel sulgedel on tõmme nõrgem kui vee osakestel omakeskis. See on põhjus, miks hani märjaks ei saa.

Kui vesi satub aga hiirekuninga selga, on ta märg. Karvade tõmme on tugevam kui vee osakestel omavahel. Karvade ja vee vahel tekib side, mida ei teki nõrgemalt tõmbavate hane sulgedega ja vee vahel.

Hane seljast valgub vesi maha nagu mõnel keeleõppijal eestikeelsed sõnad. Õppijal ei teki sidet keelega just nagu veel hane sulgedega. Teine aga neelab lauseid, nagu kassi karvad imavad vett.

Lähtuvalt märgumise analoogiast sõltub lõimimise ja õppimise efektiivsus sellest, kui tugev on inimese seesmine (kaitse)jõud ja väline tõmme vastavale tegevusele.

Vedeliku seesmisi jõude nimetatakse kohesioonijõududeks (ladina keeles

cohaereo – kokku kuuluma, nõus olema). Olema nõus nagu väike laps, kes pole veel haiget saanud. Sellist usaldavat last on kerge kaasa haarata, ta on põnevil, võtab kergesti omaks ning õpib rääkima juba kahe-kolme aastaga. Laps, nagu me kõik, igatseb olla osa tervikust. Kui isa ja ema räägivad, tahab ka tema seda teha, olla nende moodi. Vanemad hoolivad, on tähelepanelikud, rõõmustavad, elavad lapse igale suuliigutusele kaasa. Laps tajub, et mõjutab teisi ja koos on hea. See on võimas jõud – kuuluda. Selle „tõmbava“ jõu kaasabil saab laps keele kiiresti selgeks.

Kui laps ütleb esimesed sõnad, ümbrus rõkkab, teda julgustatakse. Kui laps ütleb valesti, siis naeratakse heatahtlikult ning aidatakse. Laps tunneb, et tema loeb. Ta areneb iga päevaga, sellest saab väikese lapse eneseteostus. Ta tajub, et on oskuslik ja temaga arvestatakse, see tekitab soovi panustada. Nii soovib laps olla üha rohkem mängus.

Kui väikelaps ära väsib, saab ta olla vait. Tavaliselt tal lubatakse seda. Nii tajub laps, et ta on kogu selles süsteemis iseseisev.

Kui see väike kiiresti õppiv laps on suureks saanud, kes siis naerab rõõmustavalt tema valesti lausunud sõnade üle, kes jagab rõõmu tema õpitud uute

lausete üle? Kas tal lastakse olla väsinud ja omaette või on tema kohal tüme pilv: sa pead! Täiskasvanud õppija suhtes ei ole ümbrus nii toetav ja soosiv. Tihti tõlgendatakse tema naeru kui naermist kellegi üle (st isiklikult) või irooniat, mitte kui sõbralikku reaktsiooni. Või on naeru asemel otsene kriitika, näpuga näitamine ja kiituse asemel eelkõige vigadele osutamine. Nii tajub inimene lähikukkumist ning ebaedu korral leiab põhjendused teha midagi algsete eesmärkide vastu. Veename ennast, et meil polegi seda kõike vaja. Ebaturvalises keskkonnas on jõus kaitsed. Kes ei tunne ennast tegijana, sel tekib tunne, et ta pole oodatud. Nii ta ei õpi. Kui räägime õigesti, käitume kohalikkult kultuuri aktsepteerivalt või omaks võttes, siis seda ei märgata, ammugi siis ei järgne kiitus, küll jäävad aga hambu kõik eksinud.

Arvo Pärdi sõnul on inimese hing kõige tundlikum muusikainstrument. Pidev ebaedu tunne, pettumine või solvumine ei anna meile hoogu. Tõrjutuse ja ebaedu korral loomegi enda kaitseks uued hoiakud ja põhjendused tegutmaks enese vastu. Nii ei saagi see tundlik instrument, inimese hing, heliseda, vaid otsib uusi helisid, aga nendes heliteostes on juba palju pettumise käinat.

MIS OLEKS LAHENDUS?

Miks me paneme pesumasinasse pesupulbrit? Ikka selleks, et muuta vee osakeste omavahelist tõmmet, mille kaudu paraneb side teiste materjalidega. Kui lisada veele pesuvahendit, siis saabki hani märjaks.

Mis on inimese puhul see pesu- või võlupulber, mis tema seesmist kaitset nõrgendaks või välist tõmmet suurendaks. Kui võõrkeelsed inimesed on siin, järelikult on Eesti neile tõmbav, atraktiivne maa. Aga kui seesmine vastupanu on nii tugev, et ei lase neil kohane da?

Üks, mis aitab vastupanu murda, on jaatav suhtumine. Paraku kipume kergemini märkama puudusi ning juhtima tähelepanu just neile. Kuidas olla sama

toetav, nagu on vanemad oma lapsele, hinnates edusamme, julgustades ning vähem kritiseerides? Kuidas muuta õppimine emotsionaalselt mõnusaks, sest ka pingutus võib olla nauditav, kui ümbritsev keskkond on toetav ja suunav. Mis motiveerib?

Erinevatele inimestele sobivad erinevad õppimisviisid. Väljakutseid, mida siduda olemasolevate oskustega, et inimene tunneks eduelamust ja saaks näidata oma oskusi. Hani saabki märjaks ning lõimimine toimub, kui õppija tunneb et tema edusammud ja tema ise on oodatud.

Oluline on iga eestlane, et hani märjaks saaks.

KASSI KARVAD IMAVAD VETT

Uut vaatenurka (kus kaitse on nõrgem või ei toimi) kogeme reisil, midagi uut ja põnevat (huviala, tantsu, toitu) proovides, kunsti nautides jne. Analoogselt reisil tekkiva avatusega uute asjade suhtes aitavad siinsamas, keskkonda vahetamata, värskelt ja avatult näha näiteks iidolid – meeldiv õpetaja, kindlasti ka sportlane, kes on pärit venekeelsest keskkonnast, aga ütleb, et koos eestlastega võistelda või rahvusmeeskonnas mängida on lahe. Kui ta teeb oma tree-ninggrupi, kus on koos eri keelekeskkonnast pärit lapsed. Või välismaa artist, kes ütleb, et eesti keel ja maa on ilus, aga ka kohalikud näitlejad, staarid jne.

Ka laulu- ja tantsupidu on võimas elamus, mille eri tahud võivad meid tõmmata kultuuriga kokkupuutesse.

Eesti rahvatantsu tantsib ja rühmataisi lapsi riietab venelanna Margarita. Tal on vene juured, lapsepõlves mängis õues eesti lastega, sest ümbruskonnas elasid valdavalt eestlased. Algkoolis oli tal tore eesti keele õpetaja – eestlanna, kes meeldis talle väga – ning hiljem oli talle oluline eestlannast muusikaõpetaja, kes märkas teda ning pakkus talle võimalust liituda eesti kooriga, et osaleda laulupeol.

Unistus rahvatantsu tantsida tekkis lapsepõlves – Margarita osales laulupeol ning kujutas ette, et osaleb platsil tantsijana. Täiskasvanuna pani ta esmalt lapsed eesti rahvatantsu tantsima, hiljem läks tantsima ka ise. Lapsena olid Margarital ka rahvarõivastes nukud, nüüd riietab ta elavaid nukke. Rahvatants – see on armastus.

Tänavusel tantsupeol osales mitu vene laste rühma nii Tallinnast kui ka Narvast. Kas tantsu- ja laulupidu on vähemalt osale neist võlupulber?

Loodus on oma võimaluste rohkuses imeline. Kass peab saama märjaks, aga hani on vee eest kaitstud. Edukas integratsioon on igaühe võimuses.

SÕNAL SABAST

Priit Põhjala

Pärdik

Eelmises, 27. oktoobri sõnaloo oli juttu mõnedest rahvakalendri tähtpäevade nimetustest ja nende taga peituvatest nimedest: korjusepäevast ja Gregoriusest, pendipäevast ja Benedictusest, tehvanusepäevast ja Stefanusest ... Pärlipäev tookord valikusse ei mahtunud – selle tähtpäeva nimetus on motiveeritud apostol Bartolomeuse nimest.

Bartolomeusest johtub tõenäoliselt ka vahva sõna „pärdik“; seda küll kaudselt, eestipärase nimekuju Pärtel

(ka Pärt) kaudu. „Eesti etümoloogiasõnaraamatust“ võib lugeda, et „rahvausundis oli Pärt õnnetoaja või pahategija ning tembutaja, loll ja rumal“. Seos väikese, paljude silmis naljakalt ja kummaliselt käituva ahviga on arusaadav.

Nimisõnana pole „pärdik“ teab mis värviline või vähetuntud sõna; ei siis, kui seda kasutatakse ahvi kohta, ega ka siis, kui seda pruugitakse mõnele inimesele osutamiseks, mispuhul sõna omandab sageli halvustava alatoon. Vähem teatakse „pärdikut“ adjektiivi, omadussõnana.

„Eesti keele seletava sõnaraamatu“ järgi on „pärdik“ omadussõnana ‘veider, narr, pentsik’. Sessamas sõnaraamatus on ka üks tore asjakohane näitelause, autoriks Johann Voldemar Jannsen: „See oleks pärdik küll, kui mere peal sõjalaevad nagu oinad puksu hakkaksid lööma.“

„Pärdikut“ omadussõnana on küllap tuntum omadussõna „koer“ ulaka, üleannetu, ülekatte läinu tähenduses. Ehk mäletate, Ott Arderil oli isegi luulekogu pealkirjaga „Koer poiss sõitis jänes“. Siin, just nagu ka näiteks lau-

ses „naabripoiss on koeraks läinud“, on „koer“ just nimelt omadus-, mitte nimisõna rollis.

Muuseas, kui klapitada „koera“ ja „pärdikut“ kord nimi- ja kord omadussõnana, saab üsna lõbustavaid, aga sealjuures täiesti mõeldavaid, päriseltki võimalikke kombinatsioone: „koer pärdik“ (üleannetu pärdik), „pärdik koer“ (pentsik koer), „koer koer“ (üleannetu koer) ja „pärdik pärdik“ (veider pärdik).

Vaat sihuke pärdik ja natuke koer lugu sai!

„Sõnal sabast“ on Priit Põhjala veerg, mis keskendub eesti keeles leiduvate põnevate sõnade, peamiselt uudis- ja unarsõnade tutvustamisele.

Eesti õpetajate esindamine

■ EESTI PEAB KA TULEVIKUS OLEMA VÄGA HEA HARIDUSE JA UHKETE ÕPETAJATEGA RIIK. SELLEKS PEAB ÕPETAJATE HÄÄL OLEMA VEELGI TUGEVIK.

REEMO VOLTRI
EHL-i juhatuse esimees

Eesti on hea haridusega riik. Suuresti tänu sellele, et Eesti õpetajad teevad väga head tööd. Ilmselt ei vaidlusta keegi, et õpetajaamet on oluline ning selles ametis peaksid tegutsema oma ala tõelised professionaalid. Peaks olema ka täiesti iseenesest mõistetav, et kõiki ameteid, sh õpetajaametit pidavad inimesed on oma huvide ja õiguste kaitseks ning riigi üldise heaolu kasvatamiseks erialaselt koondunud oma esindusorganisatsiooni. Eestis on õpetajate esindusorganisatsioon Eesti haridustöötajate liit (EHL).

Mida tähendab esindusorganisatsioon? Esindusorganisatsioon esindab ühe valdkonna töötajaid. Kellegi, praegusel juhul õpetajate esindamise eeldus on esindatavate, st liikmete olemasolu. Et õpetajate nimel sõna võtta, peab olema rohkem kui mõni või mõnikümme liiget, liikmeskond peab hõlma suurt osa huvigrupist, st õpetajatest.

Selliseks organisatsiooniks Eestis ongi EHL, mis koondab endas nii lasteaias, põhikooli-, gümnaasiumi- kui ka kutsekoolide ning huvihariduse õpetajaid. Lisaks kuulub EHL-i ka nimetatud asutuste teisi töötajaid. Seega sõltuvad haridusasutuses tehtav töö ja selle kvaliteet kogu meeskonna tööst, mitte ainult üksikute õpetajate pingutusest.

EHL-il on ligi 6000 liiget üle Eesti. Oleme esindatud kõigis maakondades ja linnades. EHL kui õpetajate esindusorganisatsioon on partneriks nii haridusasutuste juhtidele, kohalikele omavalitsustele kui ka riigile, st õpetajate huvid ja õigused on EHL-i abil esindatud kõigil tasanditel. Õiguste ja huvide esindamine käib eelkõige dialoogi ja

koostöö kaudu. Me näeme, et meie haridus ja selles toimuv saab minna paremaks ainult siis, kui eri sidusrühmad teevad koostööd ning arvestatud on kõigi osapoolte, sh õpetajate arvamustega.

Ka Eestis on haridus- ja teadusministeerium ning kohalike omavalitsuste liidud (EMOVL, ELL) deklareerinud, et meil peetakse haridusvaldkonna sotsiaalset dialoogi oluliseks ning et ametiühing on sealjuures võrdväärne ja oluline partner. Toimiva koostöö hea näide on iga-aastased hea haridusega riikide tippkohtumised, kus sel aastal esindasid Eestit koolijuhtide ühenduse esimees Toomas Kruusimägi, HTM-ist asekancler Margus Laidmets ja õpetajaosakonna juht Kristi Mikiver ning õpetajate esindajana EHL-i esimees Reemo Voltri. Tippkohtumise üks korraldajatest on ülemaailmne õpetajate organisatsioon Education International, mille liige on ka EHL.

PALGALÄBIRÄÄKIMISED

Partnerluse ja dialoogi üks oluline näide on iga-aastased palgaläbiraäkimid. Aastaid on just EHL algatanud riiklikud õpetajate töötasu alammäära läbiraäkimid. Viimaks on lisaks kooliõpetajate palgataatidele päevakorda võetud ka EHL-i poolt järjepidevalt tõstatatud lasteaiasõpetajate palgaprobleemistik.

Läbiraäkimiste tulemusena on kooliõpetajate töötasu miinimum viimastel aastatel lähenenud väikeste sammudega riigi keskmisele töötasule ning nüüdseks on leitud võimalus siduda lasteaiasõpetajate töötasu riikliku meetmena süsteemselt kooliõpetajate töötasuga. Sealjuures on aluse lasteaiasõpetajate töötasude läbiraäkimiseks andnud just selle sektori kasvav esindatus EHL-is.

EHL on põhikirjaliselt ametiühing. Vastavalt ametiühingu seadusele on kõigil töötajatel õigus kuuluda ametiühingusse. Samas on oluline, et töötaja õigusi ei või piirata sõltuvalt tema kuulumisest või mittekuulumisest ametiühingusse, ametiühingu valitud esindajaks olemisest või muust seaduslikust ametiühingualasest tegevusest. Ametiühingu seaduse järgi kuulub just ametiühingu pädevusse näiteks kollektiiv- või muude töö-, teenistus- või sotsiaalvaldkonda puudutavate lepingute sõlmimine tööandjate ja nende ühendustega, riigiasutuste ning kohalike omavalitsusüksuste ja valitsusega. Selline õigus on just ametiühingul.

Mõningates asutustes on valitud ka töötajate usaldusisik, kuid kui asutu-

ses on ametiühing, on eespool nimetatud küsimustes kaasaraäkimise eesõigus ametiühingu usaldusisikul. See on oluline erinevus, millega peavad arvestama nii tööandjad kui ka töötajad, kes pole ametiühingusse astunud.

MIKS EELISTADA AMETIÜHINGUT?

Sellel on mitu olulist põhjust. Et saaks toimuda konstruktiivne sotsiaaldialoog, peavad mõlemad osapooled näitama üles head tahet ning olema piisavalt pädevad, et protsess oleks konstruktiivne ja jõutaks mõistlike, eri pooli rahuldavate tulemusteni. EHL kui õpetajate esindusorganisatsioon koolitab pidevalt oma asutuse siseseid organisatsiooni liidreid ehk ametiühingu usaldusisikuid, et olla vääriliseks partneriks ning esindada parimal moel Eesti õpetajaid. Meie usaldusisikuil on ülevaade asjasse puutuvatest seadustest ja parimatest praktikatest ning vajadusel saavad nad abi piirkondlikelt juhtidelt ning ametiühingu juristilt.

Eestis on ka seadusandja pidanud töötajate esindatust oluliseks ning seetõttu on seaduses loetletud mitmeid kohustusi, mida tööandja peab ametiühingu ja selle liikmete ees täitma. Olgu olulisemad punktid siin välja toodud:

- tööandja peab andma ametiühingu juhatusel (usaldusisikule) võimaluse korral tööruumi;
- tööandja peab andma vähemalt kord kuus ruumi ametiühingu ürituste läbiviimiseks ja lubama neile üritustele haridusasutuse ametiühingu liikmeid, samuti teisi ametiühingute kutsutud inimesi;
- et ametiühingu liikmed oleksid pädevad ja piisavalt informeeritud, peab tööandja võimaldama ametiühingu liikmele ametiühingu esitatud kirjalike küsete alusel aastas vähemalt viis tööst vaba päeva osalemiseks ametiühingu korraldatavas koolituses või ametiühingu organite töös tingimisel, et sellega ei kaasne olulisi takistusi tööandja majandustegevuses. Nendel tööst vabadel päevadel säilitatakse töötajale tema keskmine palk kahe päeva eest aastast;

■ MIDA SUUREM OSA ÕPETAJATEST ON KOONDUNUD OMA ASUTUSE AMETIÜHINGUSSE, SEDA OLULISEMA PARTNERINA SAAB ASUTUSE JUHT AMETIÜHINGUT EHK ÕPETAJATE ESINDUSORGANIT VÕTTA. SAMUTI ON ÜLE RIIGI OLULINE, ET ÕPETAJATE ESINDUSORGANISATSIOONI KUULUKS ENAMIK ÕPETAJAJD.

- tööandja peab asuma ametiühingu valitud esindaja taotlusel läbiraäkimistesse kollektiiv- ja muude töö-, teenistus- või sotsiaalvaldkonda puudutava lepingu sõlmimiseks, täiendamiseks ning muutmiseks;
 - et ametiühingul oleks ülevaade töötajate töökorraldusest ja ta saaks selles kaasa rääkida, peab tööandja lubama ametiühingu valitud esindajaid takistamatult tutvuda töötajate töökorralduse ja tingimustega haridusasutuses, kus töötab selle ametiühingu liikmeid;
 - tööandja peab lubama valitud esindajal esitada arvamusi, ettepanekuid töötajate esindamise küsimustes.
- On ilmne, et seadusandja peab ametiühingut kui töötajate esindamiseks loodud organisatsiooni oluliseks. Ametiühingulise tegevuse takistamine on seadusega vastuolus, mis tähendab, et ametiühinguga mitte arvestamine ja halvimal juhul selle keelamine ei kuulu meie tänasesse õigusruumi. Töökeskonna kujundamisel on määrava tähtsusega partneri, st ametiühingu kaasamine.

Nüüd, uute kohalike omavalitsuste (KOV) tingimustes, on eriti oluline olla õpetajate eest kõnelejaks just kohalikul tasandil. Kahtlemata on KOV-i ülesed töökorralduslikud kokkulepped võrreldes haridusasutuse tasandil tehtavatega Olerex, Pereoptika pooldide ketiga ning sõlmimisel kirjararvete poeketiga.

Et tagada kõigis riigi lasteasutades ja koolides parimad töötingimused, on oluline, et probleemkohad ning nende pinnalt tehtavad otsused arutataks õpetajatega läbi. Selleks on vaja, et kõik õpetajad leiaksid tee oma esindusorganisatsiooni – ametiühingu jõud toetub seda kandvale liikmeskonnale. Mida suurem osa õpetajatest on koondunud oma asutuse ametiühingusse, seda olulisema partnerina saab asutuse juht ametiühingut ehk õpetajate esindusorganit võtta. Samuti on üle riigi oluline, et õpetajate esindusorganisatsiooni kuuluks enamik õpetajaid. Sellisel juhul on EHL-i arvamus ka suurema osa Eesti õpetajate arvamus ja seega suu-

rema kaaluga nii ministeeriumi kui ka seadusandja jaoks.

TUGI JA HÜVED

Tööandjatega dialoogi pidamisega sama oluline on jõuda lõpus ka õpetajate väärtustamisel järgmisele tasemele. Õpetaja peab tundma end ühiskonnas lugupeetu ja väärtustatuna, mis muuhulgas peab väljenduma töötasus. Selle realiseerumiseks peavad Eesti õpetajad ise näitama initsiatiivi.

Nagu ma usun, et õpetajaamet on kõige huvitavam ja toredam amet, nii usun ma ka, et Eesti õpetajal on selgroogu, mille näitamiseks on koondumas kõik Eesti õpetajad oma esindusorganisatsiooni. Koondununa anname me mõista, et peame endast ja oma panusest lugu, andes põhjuse ka ühiskonnas meie ametit rohkem väärtustada. Paraku oleme praeguseks jõudnud olukorda, kus õpetajaskonna järeelkasvuga on ütlemlata kurvad lood. Seega, ühiselt tegutsemata võime leida end mõne aja pärast olukorras, kus auväärne ameti väärtustamise eest seista ei olegi enam võimalik ...

Veel olemasoleva õpetajaskonna esindajana teab EHL hästi, et õpetajatöö vajab pühendumist. Et õpetajad saaksid muretumalt oma tänuväärset tööd teha, on EHL kindlustanud oma liikmed õnnetusjuhtumite vastu ERGO kindlustuses. Lisaks peame oluliseks, et õpetajad oleksid terved ja füüsiliselt aktiivsed, selle soodustamiseks saavad kõik EHL-i liikmed soodustingimustel külastada MyFitnessi spordiklubisid. Kokkuleppe soodustuste saamiseks on suurima tanklaketiga Olerex, Pereoptika pooldide ketiga ning sõlmimisel kirjararvete poeketiga.

Peale lisahüvede pakub EHL oma liikmetele iga päev tuge, et haridusasutustes ei tekiks töötajate ja juhtkonna konflikte, et töötingimused jms oleksid osapoolte vahel läbi räägitud ja üheselt fikseeritud ning et töökeskkonnas oleks tagatud vastastikune lugupidav suhtlus. Nii profülaktikaga kui ka paratamatult tekkivate probleemidega tegeleb EHL-i jurist, kes annab nõu ja vajadusel aitab ka jõuga. Lisaks asutusesisestest pingetest lahendamisele tegeleb EHL-i jurist riigi tasandi seadusandluse parendamisega – koostab ettepanekuid ning aitab kujundada EHL-i arvamusi seaduste ja nende muudatuste kohta. Juristi teenused on EHL-i liikmetele alati kättesaadavad.

Seatud siht on teostatav, kui õpetajad on koondunud ühise mütsi alla. Selleks tule ja liitu sinagi oma esindusorganisatsiooniga EHL!

Rohkem infot organisatsiooni ja liitumise kohta leiad www.ehl.org.ee.

Kuidas saavutada õppivat, sõbralikku ja kokkuhoidvat klassi?

KARMEN TRASBERG
Tartu ülikooli haridusteooria lektor

Maailma õnnelikkuse raportis (2015) toovad R. Layard ja A. Hagell välja heaolu loova kooli mõiste – see on koolimudel, kus üheks võtmeguriks on õpetaja-õpilaste head suhted.

Klassijuhataja tähtsust ja tähendust heaolu loovas koolis on raske üle hinnata, ometi ei ole tema tööd piisavalt väärtustatud. Eriti lühike on klassijuhatajatööd puudutav raamaturiik – õigupoolest ei ole seal midagi värsket ja kaasaegse õpikäsituse vaimus kirjutatud.

Seda rõõmustavam, et äsja ilmus meie lugemislauale Heiki Krips raamat „Klassi juhtimine” (Atlex, 2017, 276 lk). Raamatu sihtrühm ei piirdu ainult klassijuhatajaga, vaid „Klassi juhtimi-

ne” on kosutav lugemisvara igale juhile, sh lapsevanemale kui oma laste lapsepõlve juhtijale. Samuti kõnetab raamat psühholoogiahuviilist õpilast ja võimaldab analüüsida enda käitumist kooliklassis – kes ma olen ja milline on minu tüüpiline rollikäitumine.

Valikuid on palju: juht, võimutahtja, ründaja, eksitaja, toetaja, koostöötaja või hoopis kõrvalehoidja? Kõik see viib lugeja lähemale raamatu peaesmärgile: mõista kui oluline osa õpilaste elus on kokkuhoidval ja üksteisest hoolival klassil – koolirõõmu peamisel allikal.

Autor osutab juba saatesõnas klassijuhataja unikaalsele rollile Eesti hariduses ja leiab, et klassijuhataja institutsioon on meie pedagoogika üks tugevaid külgi, mida võiks ka mujal maailmas laiemalt tutvustada.

Klassijuhataja käitumisviise kirjeldatakse selles raamatus juhtimisteemanti mudeli abil. Teemanti igale tipule vas-

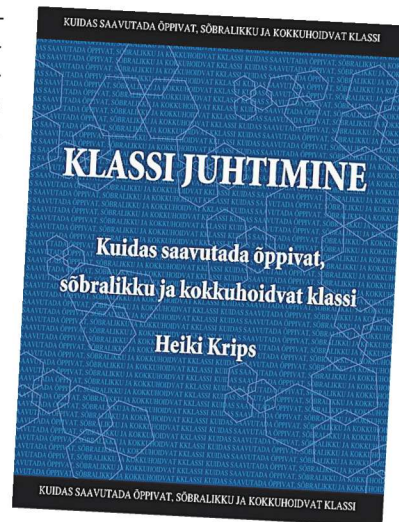
tab klassi juhtimise seisukohalt oluline dimensioon: paindlik, mõistev, hoolitsev, tahtekindel, järjekindel ja eetiline käitumisviis. Need dimensioonid omakorda jaotatakse pehmeks ja tugevaks pooleks ning kõiki neid käitumisi ilmestatakse näidetega koolielust.

Raamat võimaldab nii õpetajal, koolijuhil kui ka lapsevanemal reflekteerida iseenda juhtimisstiilide üle. Autokraatlikku mõtteviisi iseloomustavast peatükist leiame igapäevaelust äratuntavaid olukordi (näiteks uskumus alluvate kuulmise vajalikkusest, kus „alluvaid saab tööle panna vaid sund ja kontroll”). Tuginedes Hay/McBeri juhtimisstiilide käsitlusele, laiendab Heiki Krips selle õpetaja/klassijuhataja tööle ja kirjeldab nii teooria kui ka värvikate näidete toel kuut juhtimisstiili: sundiv, ülinõudlik, juhtiv, liitev, arendav ja demokraatlik.

Suurt tähelepanu on autor pühendanud klassi / sotsiaalse grupi arengufaa-

sidele ning juhi rollile selle arengu mõjutajana. Siin on jällegi eriti suur väärtus rohketele praktilistele juhtumitele, mis pärinevad üliõpilaste kirjutistest, mida autoril on õnnestunud oma pika õpetamispraktika vältel koguda ja analüüsida. Seetõttu on raamat eluline, autor kõneleb lugejaga keeles, millega on lihtne suhestuda.

Teksti hea liigendatus ja oluliste näidete väljatoomine teemakastides teeb väljaande hõlpsasti kasutatavaks nagu heale käsiraamatuks kohane.

Lõpetuseks toon välja selle raamatu lisandväärtuse mitmekultuurilise hariduse kontekstis. Otsime Eestis mudelit, kuidas kaasata koosõppimisse eri kodukeelte ja kultuuritaustaga õpilasi. Siin pakutakse lähenemist, mille kaudu luua õpikeskkond, kus kõigil on hea õppida ja meeldiv ning turvaline olla. Kokkuhoidev klass ja kool ei ole siin sisutühi fraas, vaid tähendab liikumist ühise eesmärgi suunas ja meie-tunnet, kus ollakse salliv erinevuste suhtes ega lubata kiusamiskäitumist ja vägivalda.

MIS TOIMUB

SIGNE ILMJÄRVI
Toila gümnaasiumi direktor

Viime ellu oma kooli digivaldkonna arengukava, mis kannab pealkirja „Tarbijast loojaks”. Kuna maapiirkondades veel kiiret interneti tagatud pole, tegeleme eelkõige nende digivaldkondadega, kus ühendus pole nii oluline, näiteks robotika, digiloomed jms.

Meil on iga kolme õpilase kohta üks robotikakomplekt, st neid jätkub eri tasemetele ja vanuseastmetele. Sellise hea varustatuse seni olemasolevate eelkõige projektitaotlusi kirjutades. 2.–7. klassi õpilastele toimub robotikaring ja gümnaasiumiastmes on robotika valikkursus. Õpilaste huvi on suur. Näiteks eelmisel aastal ehitas üks 8. klassi õpilane loovtööna Raspberry Pi platvormil süsteemi oma kodu kaugjuhtimiseks. Õpilased on osalenud omaehtiselt robotitega Robotexil.

Digioskusi on meie koolis vaja ka igapäevases õppetöös. Sellel aastal püüavad õpetajad 6.–8. klassi arvutiõpetust loomida tööõpetusega. 3D-printerit meil pole, kuid ka kolmemõõtmeline mudel arvutis on väga ülevaatlik. Algul tehakse arvutitunnis mingi eseme 3D-mudel ja tööõpetuse tunnis ehitatakse see valmis. Gümnaasiumiastmes on meie õpilastel valikainena samuti võimalik õppida 3D-modelleerimist ja seal on see lõimitud uurimis- või praktilise tööga. Üks gümnaasiumiõpilane näiteks on projekteerinud valla lastele mänguväljaku 3D-mudeli. Valikainena pakutakse ka multimeediami kursust. 3D-animatsiooni õppimine toetab ühtlasi filmikunsti valikkursust, kus õpitakse nt kaadri kompositsiooni, muusikalise tausta lisamist jm.

Sel sügisel avasime gümnaasiumiga samas majas asuvas huvikoolis disaini ainekava ja hankisime selle õppeaine jaoks õpilastele digilauad, mille ekraanile joonistatu läheb otse arvutisse. Kunstikoolis õpivad disaini põhikooliõpilased, aga valikainena on disainikursus ka gümnaasiumi õppekavas.

Meil on see õnn, et on olemas õpetajad, kes Toila kooli digipõõret veavad – Avar Pentel ja Maarika Raja. Õppetöös on vast kõige rohkem harjunud digivahendeid kasutama meie klassiõpetajad, matemaatikud, geograafiaõpetaja ja keeleõpetajad, kuid oma digioskusi arendavad ka teised õpetajad.

MIS TULEKUL

■ 25. novembril kell 10.30 toimub Tartu katoliku hariduskeskuses Joosepi majas (Oru 3) **klassiõpetajate liidu praktiline sügiskoolitus**. Registreerimine kuni 17. novembrini klassiõpetajate liidu kodulehel <http://klassiõpetaja.blogspot.com/ee/>.

■ 1. detsembril toimub Tallinnas Räägu 49–401 **MTÜ LoovHA seminar „Kool kui kogukonna keskus, kui koostöö süda”**. Oodatud on nii õpetajad, koolijuhid, õpilased kui ka lapsevanemad. Registreerimine ja päevakava <http://loovharidus.ee/loovharidus-eesi-moodi-xi/>.

■ 22. detsembrini saavad 10–15-aastased lapsed esitada muinaslugusid **„Steni muinasjutuvõistlusele”**. Tööd saata aadressil Endla 2b-1, 90504 Haapsalu.

Kuidas ma kogemata kokkuvõttevõistluse „Tuum” võitsin

■ KES OSKAB KOKKUVÕTTEID TEHA, SEE OSKAB KA EESTI KEELT.

MARE KITSNIK
eesti keele koolitaja

Kokkuvõttevõistlus „Tuum” on konkurss, millel osalejad peavad žürii antud mahukast arutlevast esseest teema kuni 200-sõnalise tihe kokkuvõtte. Sellel aastal toimus konkurss juba kuuendat korda ning seekord tuli kokku võtta Mihkel Muti essee „Valmistugem võitluseks võsa vastu”. Osalema innustati nagu alati kõiki, eriti oodatud olid gümnaasiumiõpilased.

KUIDAS MINA KONKURSILE JÕUDSIN

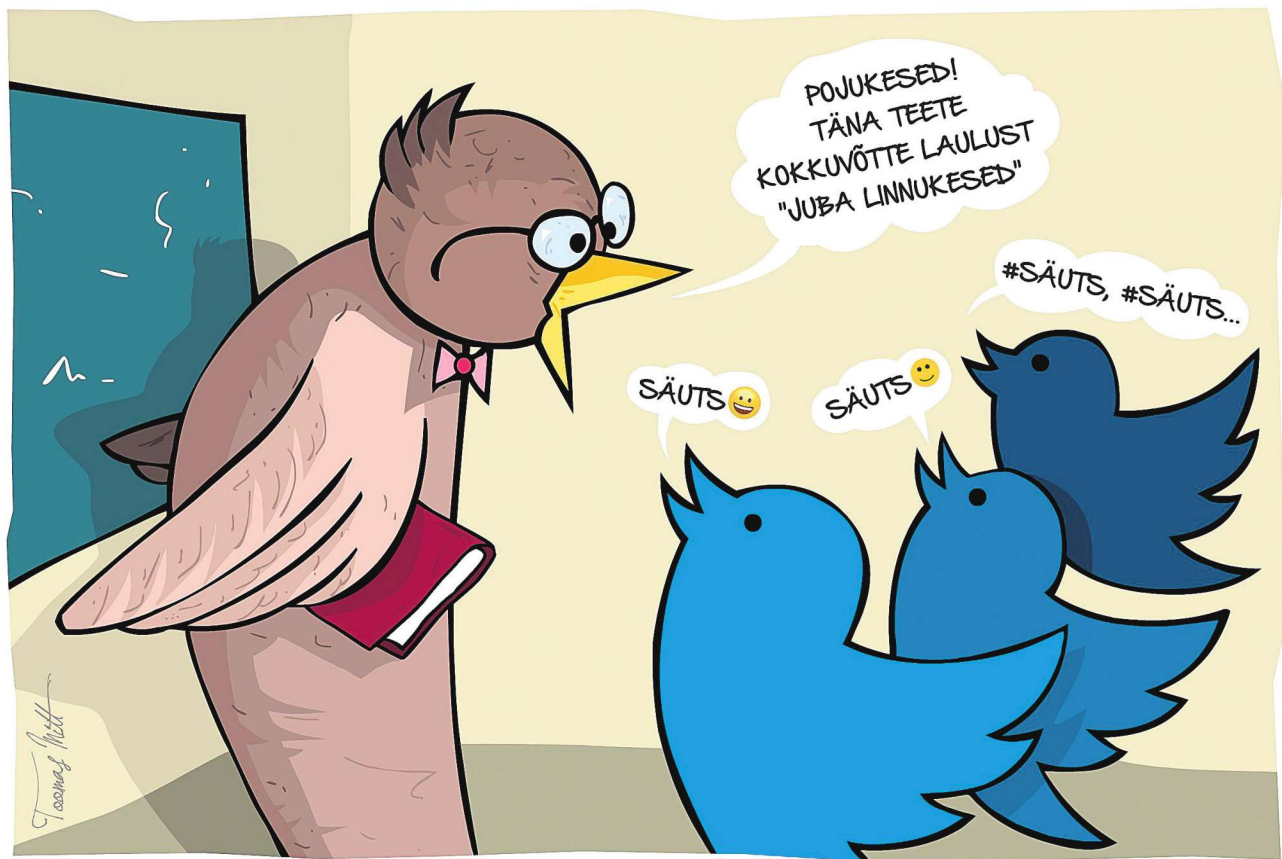
Kolm aastat tagasi sattusin üle hulga aja kooli tööle – õpetasin paarile gümnaasiumiklassile eesti keelt teise ja paarile esimese keelena. Kohe tekkis ka vajadus oma metoodilist pagasit täiendada. Täiskasvanute motiveerimine on mul alati kuidagi iseenesest sujunud. Koolis tundsin aga, et vajan selleks ägedamaid võtteid. Käisin erisugustel põnevatel koolitustel (mänguline õpe, improteater, kiirloomine, loovkirjutamine, väitlus jm) ning otsisin kaasaaharavaid materjale igalt poolt mujaltki. „Tuuma” avastanud, sain kohe aru, et see on midagi, mida mu õpilased peavad proovima.

Nii pididki kõik mu õpperühmad aastata jooksul kokku võtma varasemate aastate võistlustekstid, mille teemad olid kultuuri mõiste, valetamise, Suur- ja Väike-Eesti ning massimigratsiooni hüs- teeria teemalised esseed. Oleksin tahtnud õpilasi ka päriselt konkursile osalema saata, kuid „Tuum” toimus alati reedel-laupäeval, mil mul tunde polnud, ja nii jäi see plaan realiseerimata. Oma õpilasi tundes olin kahjuks üsna kindel, et nad vabast ajast selle siiski võrdlemisi pingutava ülesande täitmisega lõpuni ei jõuaks ja töid ära ei saadaks.

Sel aastal ma koolis ei töötanud, kokkuvõtte tegemise pisik on aga sisse jäänud. Kui konkurss välja kuulutati, tekkis spontaanne idee proovida, kuidas ma ise selle ülesandega toime tulen. Et ei oleks nii, et kes oskab, see teeb, ja kes teha ei oska, see õpetab. Meisterdasin kokkuvõtte terve reede, muidugi vaheaegadega, ja päris nautisin seda tegevust. Et tööle korralik punkt panna, saatsin kokkuvõtte ka ära – võistlusmoment lisab ju alati asjale vürtsi. Pealegi teadsin, et tööde hindamine on anonüümne ja tõenäoliselt ei saa keegi mu osalemisest teada. Päris nii aga ei läinud. Oktoobri lõpupoole sain emakeele seltsi sekretärilt kirja teatega, et olen „Tuuma” konkursi võitnud. No nüüd võin edaspidi vähemalt julgelt kokkuvõtte tegemist õpetada, oli mu esmane reaktsioon selle ootamatu uudise peale.

KUIDAS SIIS KIRJUTADA HEAD KOKKUVÕTET

Kaks esimest soovitus, mida konkursi korraldajad igal aastal jagavad: hea kokkuvõtte tegemiseks loe kõigepealt tekst läbi ja püüa aru saada, millest seal räägitakse. Tõsi-tõsi! Kuidas aga panna õpilast teksti põhjalikult süüvima? Olen veendunud, et selleks peab tekst kõigepealt talle huvi pakkuma. „Tuuma” esseed on mulle ikka põnevad ja sisukad tundunud, õpilased pole seda arvamust aga alati jaganud. Mäletan, et üsna kaasaaharav ja mõtlemapanev oli neile valetamise artikkel ning vene noori kõne-

Pojukesed! Täna teete kokkuvõtte laulust „Juba linnukesed”.

JOONISTUS: TOOMAS MITT

tas Suur- ja Väike-Eesti teema. Samas oli arutlus kultuuri mõiste üle noorte jaoks keerulisevõitu ning massimigratsiooni artikli peale ohati: „Me oleme sellest juba nii palju rääkinud!”

Et pikki ja keerukaid tekste õpilastele sõndavamaks teha, tegime enne lugemist sissejuhatavaid soojendusülesandeid. Näiteks mängisime enne valetamise teksti lugemist õigete-valede väidete äratundmise mängu. Lugemiseks jagasin mõnikord teksti osadeks – õpilased lugesid eri osi ning tutvustasid neid teistele. Samuti arutasime tekste koos, kasutades mitmesuguseid abivahendeid, näiteks metafoorpilte. Kui tekstis esines palju võõrsõnu, tegelesime nendega eraldi. Näiteks joonistasid õpilased sõnade „diktaator”, „marionett”, „pamflett” jm kujutamiseks ise kaardid, millele mängisime „Aliase” sõnaseletusmängu. Loomulikult tutvusime ka kokkuvõtte kirjutamise soovitusetega (http://www.emakeeleselts.ee/omakeel/2015_1/OK_2015-1_14.pdf), aga arvan, et rohkem kasu oli konkreetsete tööde analüüsist. Lasksin õpilastel kokkuvõtteid omavahel võrrelda ja tutvusime ka konkursi võitdöödega – pärast seda, kui need olid avalikustatud. Ise ei jõudnud ma tol ajal kunagi kokkuvõtte kirjutamiseni, ausalt öeldes isegi ei mõelnud sellele.

UUTMOODI KOGEMUS

Ise kokkuvõtet kirjutama asudes oli ikka hoopis teine tunne kui õpilastele ülesandeid jagades. Kõigepealt lugesin teksti palju korralikumalt läbi. Essee (<https://arvamus.postimees.ee/4178449/mihkel-mutt>)

mutt-valmistugem-võitluseks-vosa-vastu) ei olnud sel aastal eriti keerukas ja peadee tundus kohe selge: eesti inimeste maalt linna kolimine ja maa tühjaks jäämine. Edasi tõstsin tekstist välja kõik peadee suhtes olulisena tunduvad kohad. Seejuures tuli mulle endale kõige huvipakkuvam mõte – et inimesed kogunevad alati kokku elama, sest see on neile loomumane – kahjuks välja jätta. Oli ju tegu pigem kõrvalepõikega teise teemasse. Et kokkuvõtte peab olema asjalik ja neutraalne, tuli julgelt loobuda ka algtekstile värvi ja stiili lisavatest näidetest, nagu kohanime Vanaveski-ueesopaaugu vmt. Pärast väikest vahepidamist lugesin väljatõstetu läbi ja mu peas hakkas kuju võtma kokkuvõtte struktuur – kuidas need mõtted minu jaoks loogilise terviku moodustaksid. Panin selle ühe hooga kirja, seejuures teadlikult ka algteksti sõnastust muutes, et mitte plagiaadiga maha saada. Mustand valmis, vaatasin sõnade arvu – neid oli veidi üle 300. Tuli hakata teksti lühendamata ja tihendama ning kohati sõnadega mängima, et sama mõtte lühemas variandis ära öelda. Lõpp-pikkuseks õnnestus saavutada 199 sõna.

Kokkuvõtte tegemine pani mind mõtlema ja teemasse süvenema. See toimus aga mõnusal ja mitte liiga pingutaval viisil. Lisaks õpetas teksti üksipulgi lahtivõtmise ja oma sõnadega uuesti kokkupanek märkama, kuidas autor Mihkel Mutt oli oma põhiideele stiili ja värvikuse andnud. Usun, et ise kokkuvõtte kirjutamise kogemus aitab mul edaspidi vajaduse korral õpilasi täpse-

malt juhendada. Oskan paremini anda konkreetseid nõuandeid asjade kohta, mida ise ehk alateadlikult elukogemuse pealt teen.

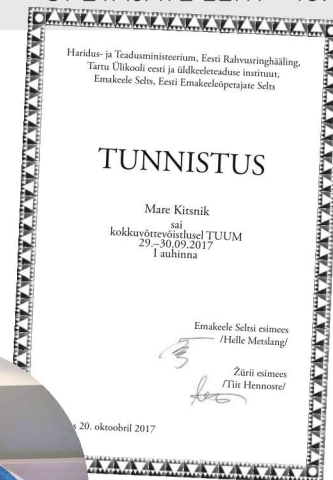
MIKS ON „TUUM” PALJU PAREM KUI ETTEÜTLUS

Kui emakeelepäeva etteütluse võistlus on juba väga paljude inimeste teadvusse jõudnud, siis „Tuuma” nimetamine ei tekita vähemalt minu tutvusringkonnas enamikult mingit reaktsiooni. Minu meelest ei ole aga „Tuum” mitte lihtsalt palju parem, vaid hoopis teisest klassist ettevõtmine. Miks nii?

Tuum keskendub päris keeleoskusele. Päris keeleoskus on oskus teha keelega seda, mida elus vaja läheb. See on näiteks oskus vestelda nii, et kaaslastele sinusesse hästi suhtuks või oskus esitada oma ideid nii, et teised neid tähele paneks ja arvestaks. Et seda teha, peab kõigepealt kaaslaste juttu mõistma. Seda just „Tuuma” õpetabki – pead keskenduma teise inimese mõtetele ja aru saama, mida ta öelda tahtis. Alles seejärel saad hakata teksti kommenteerima või sellega diskuteerima.

Taolised konkursid aitavad teadvustada, et keeleoskus on midagi tunduvalt enam kui komade panemine ja sõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Kui su tekst on sisutu ja ebaloogiline, pole täiuslikult õigekirjast ju mingit kasu! Loomulikult tuleb „Tuuma” konkursitöö kirjutada korrektses vormis. Sellised päris ülesanded motiveerivad aga ka õigekirjale rohkem tähelepanu pöörama kui kontekstist väljarebitud lausete harjutamine.

Aitäh „Tuuma” korraldajatele! See äge võistlus on väärt suuremat osavõtjate arvu kui selleaastane 198 (mis oli küll tunduvalt suurem kui varem)! Head õpetajad, osaleme järgmise aasta „Tuuma” ise, kasvõi kogemata, ja kutsume igalüks osa võtma ka vähemalt ühe kaaslaste. Ja siis viime kokkuvõttevõistlusele ka oma õpilased!

Kokkuvõttevõistluse „Tuum” diplom.

Mare Kitsnik: „„Tuum” ei ole emakeelepäeva etteütlusest mitte lihtsalt palju parem, vaid hoopis teisest klassist ettevõtmine.”

KEELEOSKUS ON MIDAGI TUNDUVALT ENAMAT KUI KOMADE PANEMINE NING SÕNADE KOKKU- JA LAHKUKIRJUTAMINE. KUI SU TEKST ON SISUTU JA EBALOOGILINE, POLE TÄIUSLIKUST ÕIGEKIRJAST JU MINGIT KASU!

Ujumisoskus – ainekavas alates jaanuarist

SEMINARIDEL JAGATUD KÜSIMUSTIKE PÕHJAL TULI VÄLJA ÕPETAJATE RAHULOLU MUUTUSTEGA NING SOOV SELLE PLAANI ELLUVIIMISEL VAJALIKE ASJAOSALISTEGA KOOSTÖÖD TEHA.

HELEN LINK

ujumise algõpetuse projektijuht, Eesti ujumislüht

2018. aasta jaanuarist rakendub põhikooli kehalise kasvatuse riiklikus ainekavas muudatus, kus ujumise uus õpitulemus on sõnastatud järgnevalt: „Õpilane 1) oskab ujuda, sealhulgas vee pinnal hõljuda, vees sukelduda, rinnuli ja selili asendis kokku 200 meetrit edasi liikuda; 2) hindab adekvaatselt oma võimeid vees ja rakendab eakohaseid veeohutusalasid oskusi.“ Õppesisu on uues ainekavas kirjeldatud järgnevalt: „Veega kohanemine, sukeldumine, libisemine, hõljumine, rinnuli ja selili asendis edasilikumine, turvalisus vees.“

Jaanuarist hakkavad kohalikud omavalitsused saama riigilt kokku 1,23 miljonit eurot toetust igal järgneval aastal ujumise algõpetuses seatud uute eesmärkide saavutamiseks.

2018. aastast eraldatava, senisest viis korda suurema riigi panuse toel saavad ujumisõpetajad, koolid ja KOV koostöös korraldada õpilaste transpordi ja sissepääsu ujulatesse ning iga 12 lapse kohta ühe ujumisõpetaja riiklike õppekavade paindlikkust ja võimalusi arvestades sedasi, et iga laps, kes läks kooli 2017. aasta sügisel ja läheb igal järgneval aastal, õpib koolis muude eluks vajalike oskuste kõrval ka ujuma.

Nimetatud kooliujumise muudatusi tutvustasime üle Eesti 16 eri paigas kehalise kasvatuse ümberkujundamise teemalistel seminaridel, kus osales 712 inimest. Osalejad said pärast seminari võimaluse avaldada tagasisideküsimustiku kaudu arvamust ja teha veel ettepanekuid ujumise algõpetuse kohta. Kokku vastas küsimustikule 196 inimest, kellest 32,1% juhendab koolis ka ujumistunde. Allpool käsitleme küsimustiku vastuseid ning seminaridel ja tagasiside kaudu ujumise algõpetuse muudatuse elluviimisega seotud kõige sagedamini kerkinud küsimusi.

ÕPETAJAD ON VALMIS

Väga meeldiv on tõdeda, et küsimustikust tuli välja õpetajate ja teiste osalejate valmisolek aidata tõsta teadlikkust ujumisoskusest. Küsimusele, kas nad on valmis lastele ja lapsevanematele rääkima ujumisoskusest ja selle olulisusest ja selle kaudu tõstma nende teadlikkust, vastas jaatavalt 157 (81,6%) osalenut.

Samuti on tulemustest näha enamiku õpetajate valmisolek ennast täiendada ja ujumistunde juhendaja või abijuhendajana läbi viia, isegi juhul, kui nad seda senini teinud ei ole. Näiteks küsimusele, kas nad on peale ujumise (nt „Õpime ujuma“) täiendkoolituste läbimist valmis lapsi koolis ujuma õpetama, vastas jaatavalt 103 (53,4%) vastanut ning abijuhendajana on valmis ujumistundi juhendada isegi 128 (66,3%) vastanut.

TAGASISIDE JA KORRALDUSLIKUD KÜSIMUSED

Ujulate puudus. Ujulate puudust nimetas ujumistundide läbiviimisel üheks takistuseks 38 küsimustikule vastanut ning sama küsimus kerkis ka igal maa-

kondlikul seminaril. Vastanud on välja pakkunud ka lahendusi: tuleb juurde rajada ujulaid nii koolidesse kui ka lasteaedadesse ja maakonnakeskustesse; teha koostööd eraujulatega ning võtta algõpetuse läbiviimiseks kasutusele ka väiksemad ujulad. Kümnel korral on õpetajad vastustes nimetanud lahendusena laagrite ja kursuste korraldamist koolivälisel ajal ning kahel korral välisveekogude kasutamise võimalust.

Vabastused. Selgelt tulid nii küsimustikust kui ka seminaridel kohapeal probleemidena välja liiga kergetäoliselt kirjutatud vabastused kehalise kasvatuses, sh ujumistundidest. 11 korral leiti, et lapsevanematega tuleb teha senisest paremat koos- ning teavitustööd. Õpilaste motiveerimiseks on õpetajal võimalus õpilastele ja ka lapsevanematele selgelt teada anda ujumaõppimise üldised eesmärgid ning selgitada ujumisoskuse olulisust seoses igapäevaelu ja ohutuse vajalikkusega. Õppimise tulemuslikkust toetab, kui õpilane teab iga konkreetse tunni eesmärgi ning harjutuse mõtet ja olulisust eesmärgi poole liikumisel.

Õpetajate puudus. Õpetajate puudust nimetati vastustes takistuseks üheksal korral ning lisaks arvas 14 vastanut, et ujumistreener võiks olla – või peab olema – kaasatud kooliujumistundide läbiviimisse. Samas on õpetajad ise valmis osalema koolitustel ja nimetavad oma vastustes ka koolituste vajadust.

JAANUARIST HAKKAVAD KOHALIKUD OMAVALITSUSED SAAMA RIIGILT KOKKU 1,23 MILJONIT EURO TOETUST IGAL JÄRGNEVAL AASTAL UJUMISE ALGÕPETUSES SEATUD UUTE EESMÄRKIDE SAAVUTAMISEKS.

Kuidas tagada uus õpitulemus? Õpitulemuse saavutamisel pidasid küsimustikule vastanud oluliseks ujumistundide arvu ja kvaliteedi tõusu ning kuni 12 õpilasega grupi moodustamise võimalust. Üheksal korral soovitati ujumisoskusega alustada juba lasteaiaast.

Õpetajatele on ujumistundide korraldamisel ja läbiviimisel abiks ainekava juurde käiv õppeprotsessi kirjeldus, mis hakkab olema kõigile kättesaadav aadressil: <https://oppekava.innove.ee/oppeprotsessi-kirjeldused/>.

Lisaks olemasolevale „Õpime ujuma“ raamatule ja „Õpime ujuma“ koolitustele tuleb õpetajatele digitaalne ja basseini ääres kasutatav 40 ujumistunni kirjeldus koos näidisharjutusvaraga videotest. Konkreetsete eesmärkidega 40 näidisujumistunni kirjeldusi saab ujumisõpetaja kasutada tundide läbiviimisel, et tõsta õpilaste motivatsiooni ja tagada nähtav õppeprotsess.

Rahastamine. Palju on küsimusi tekitanud ujumise algõpetuse rahastamine ning mure, kas riigi eraldatud raha ikka jõuab kohalikust omavalitsusest koolidesse ujumise algõpetuse läbiviimiseks. Toon ära mõned seminaridel osalenute ja küsimustikule vastanute konkreetsed rahastamist puudutavad küsimused.

MILLAL LAEKUB RIIGI RAHA?

Ujumise algõpetuse läbiviimiseks eraldab rahandusministeerium lisaraha kohaliku omavalitsuse eelarvesse alates 2018. aasta jaanuarist üksikisiku tulu-

maksu kaudu ning hajaasustusega piirkondadesse ka tasandusfondi kaudu, et tagada maapiirkondade laste transport ujulatesse.

KAS KOOLI JUHTKOND PEAB ESITAMA TAOTLUSE?

Kool saab ujumise algõpetuse raha kohaliku omavalitsusest. Kindlasti aitab kaasa, kui kool näitab üles initsiatiivi: annab teada, mida tal on vaja, et õpiväljund saavutada ja õppeprotsessi kirjeldatud tingimused tagada. Ujumisõpetaja ja koolidirektor teavad paremini kui ametnik, mida kool vajab, et laps ujumise selgeks saaks. Kuidas konkreetses koolis ja kohalikus omavalitsuses ujumise algõpetus korraldatakse, on rahastamise mõttes täielikult KOV-i otsustada ning õpetajate, koolijuhtide ja haridusametnike kokku leppida. Lisaks on arvestatud, et ujumise algõpetuse rahastamisel jääb lisaks riigi toele endiselt alles kohaliku omavalitsuse panus, et programm täies mahus ellu viia.

KUI SUUR ON RIIGI TOETUS?

Igas kohalikus omavalitsuses on riigi toetuse summa erinev ja sellekohase info on rahandusministeerium kohalikele omavalitsustele saatnud. Kursuse riigi toetuse suurus on 15,30 euro asemel (mis praegu on igas piirkonnas ühesugune) üle Eesti keskmiselt 86 eurot lapse kohta, aga paljudes kohalikes omavalitsustes ulatub summa lapse kohta üle 100 euro, et tagada ka maapiirkonna lastele transpordiraha ujulatesse jõudmiseks. Samas ei tasu õpetajatel esmalt riigi summadesse süveneda, vaid keskenduda õpitulemusele, sest õpitulemuse tagamine on KOV-i kohustus. Riik aitab seda nüüd varasemast paremini korraldada, aga säilib ka KOV-i panus vastavalt iga piirkonna vajadusele ehk kool peab KOV-ist taotle-

ma ikkagi seda summat, mida tal on õpitulemuse saavutamiseks vaja.

KES HAKKAB UJUMISE KÜSIMUSTEGA TEGELEMA?

See, kes hakkab ujumise küsimustega tegelema, sõltub KOV-i eripäradest ja sellest, millise tööjuhendiga ametikohad uues omavalitsuses luuakse. Loogiline, et ujumise algõpetuse korraldamine on kohaliku omavalitsuse haridusvaldkonna ametniku üks töökohustustest.

Mitmele vastanule teevad muret korralduslikud küsimused ja üksikute sõnul on neid isegi võimatu ületada: peamiselt on takistuseks ujula puudus või kaugus koolist, seetõttu on ujumistunde keerukas tunniplaaniga paigutada. Kahjuks ei saa riik panna paika täpset lahendust, mis sobib ühtemoodi hästi igasse kooli ja piirkonda, sest juba 2014. aastal ujumisõpetajatega läbi viidud küsitlusest selgus, et piirkonniti on väljakutsed laste ujuma õpetamisel väga erinevad. Seetõttu oleme laste parema ujumisoskuse saavutamise nimel keskendunud eelkõige eesmärgile ja teadlikult jätnud igale piirkonnale võimaluse leida ise lahendused vastavalt oma piirkonna eripärale.

Positiivne, et küsimustikust tuli välja ka rahulolu muutustega ning soov selle plaani elluviimisel vajalike asjaosalistega koostööd teha.

Lõpetuseks seminaridel osalenud kehalise kasvatuse õpetajate soovitus: „Käivitada algõpetus seminaril kajastatud viisil ja mahus ning seejärel koguda õpetajatelt tagasisidet.“

Niimoodi saame kooliujumise algõpetuses algatatud muutusi pidevalt arendada ning koostöös jõuda igas Eesti paigas just konkreetsele piirkonnale sobivate lahendusteni, et kõik lapsed õpiksid koolis ujuma.

Ujumise algõpetuse teemal ilmus artikkel ka 25. augusti Õpetajate Lehes.

Kooliujumise algõpetusega seotud küsimuste korral palun võtke ühendust helen@swimming.ee.

LAUAMÄNGUD

Miks ja mida mängida?

■ LAUAMÄNGUDE ABIL SAAB LAIENDADA SILMARINGI JA TÄIENDADA FAKTITEADMISI. LAUAMÄNGUD SOBIVAD LOOMINGULISE ENESEVÄLJENDUSE ARENDAMISEKS. KUI AGA JUHTUB, ET ÕPILASED ON SISUKAST JA LIIGA ILMSELGELT HARIVAST TEGEVUSEST PÄEVA LÕPUKS TÜDINUD, LEIAB LAUAMÄNGUDEST KA ÜHT-TEIST TOTRAT.

MARTIN LEIS
pühendunud lauamängusõber

Lauamängude mängimiseks on vaja süüvida nende reeglitesse ja neid mõista. Lauamängude hariv potentsiaal on viimasel ajal kasvanud, sest inimesed on varasemast vähem harjunud süüvima ja mõistma.

Pikki kirjalikke tekste loetakse vähem, need on asendunud säutsulaadsetega, interaktiivsete hüpertekstidega, lõputa uudisvoo ja videotega. Nende puhul kannatab lugeja mõtlemise autonoomsus – lugeja ei saa enam vabalt valida lugemise tempot, raske võib olla keerulisi kohti uuesti üle lugeda ja ebaolulisi vahele jätta.

Psühholoogilises mõttes sarnaneb selline moodne tekstitarbimine arvutimängu mängimisega. Interaktsioon süsteemiga on kohene, aga pealiskaudne – tehisa ju teeb kasutaja eest ära kõik kalkulasioonid ja varjab süsteemi toita reeglilikku.

Lauamängude puhul seestast on kasutaja autonoomne – ta vastutab reeglite järgimise eest täielikult ise. Mõtete mängusituatsiooni tekkeks peab põhjalikult läbi tunnetama nii tegevuse reeglite loodud mängukeskkonnas kui ka keskkonna reaktsiooni sellele tegevusele. Nii tähendab mängu süüvimine mängijale mitte üksnes mängu läbimõtet, vaid ka oma mõtteruumi puhastamist ja korrastamist. Mängija peab leppima mängu kui abstraktses struktuuri olemusliku tähendusega ja suutma samas selle tähenduse tunde justkui unustada.

Mängu süüvides kogetakse seda kui tegelikkuse kapseldatud mudelit, milles kehtivad seaduspärad kannavad tagajärge, mis on tähtsad just selle mängu sees. Kultuurisemiootikast tuntud tõdemus, et iga tekst loob ise oma keele, st reeglilikku, mille abil seda lugeda, saab lauamängude puhul ootamatult sõnasõnalise tähenduse.

KARID KOOLITUNNIS

Enne lauamängude lülitamist õppekavasse tuleb aga pöörata tähelepanu karidele, mis lauamängude tunnis kasutamiseks kaasnevad. Esiteks ei saa üle ega ümber tõsiasjast, et ükski õppemeetod ei sobi igapähele ning kui tegemist on harsarti tekitava ja teatud mõttes tähtsündmusena mõjuva tegevusega, nagu tunnis lauamängu mängimine, mõjub õpilaste erinev huvi ja võimekus frustreerivalt nii neile endale kui ka õpetajale.

Teiseks hakkab paljude õpilaste jaoks mängudes liigselt domineerima võistlusmoment. Sellest tulenevad tugevad emotsioonid võivad segada mängu eetiliste ja tunnetuslike printsiipide maksimisele pääsemist.

Kolmandaks – kuna lauamängud keskenduvad enamasti üldpädevustele ning valdkonnapädevusi, kui nende üldse tähelepanu pööratakse, käsit-

letakse väga spetsiifilise nurga alt, osutub nende seos õpitava materjaliga tavaliselt uduseks, seda ei pruugigi olla. Ka puhkudel, kui seos on olemas, on raske hinnata lauamängu õppetöös kasutamise resultaati – lauamängu abil soovitatavad õpiväljundid on raskesti defineeritavad ja nende saavutamist võib olla võimatu kindlaks teha. Suur takistus on siin 45-minutilise koolitunni seatavad ajaraamid.

ÕPETLIKKE NÄITEID

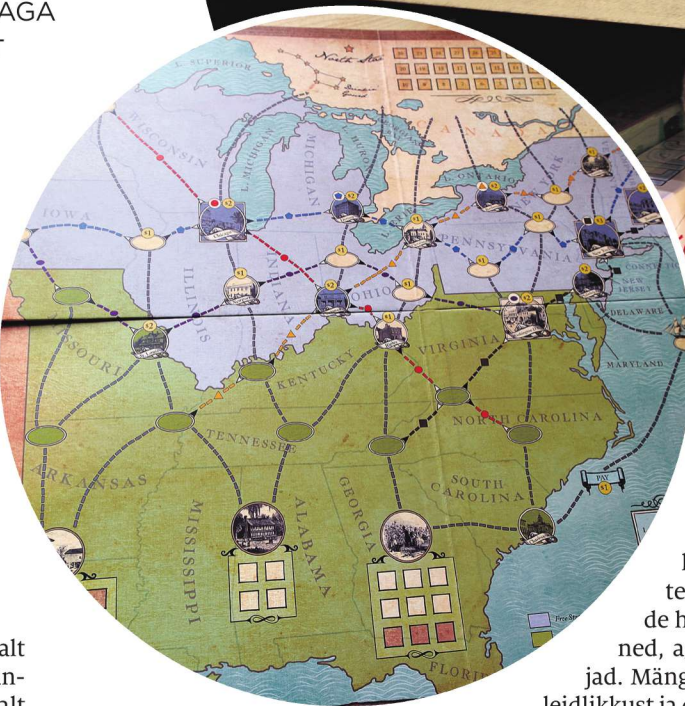
Neid ohtusid arvestades olgu järgnevalt toodud kümme näidet lauamängudest, mis on ühest küljest piisavalt lihtsad ja lühikesed, et nende mängimine oleks koolitunnis mõeldav, kuid mis suudavad seejuures ikkagi arendada õpilaste konkreetseid oskusi või isikuomadusi.

Koostööoskuste, aga ka loogilise deduktsiooni ja lühiajalise mälu treenimiseks sobib hästi „**Hanabi**” – lauamäng, mis kummutab levinud eelarvamuse, et mängija peab oma käes olevaid kaarte nägema. „**Hanabis**”, vastupidi, võtavad mängijad kaardid kätte nii, et kaartide pildipooled jäävad teiste mängijate suunas ning eesmärk on kaasmängijale vihjete abil teada anda, milliseid kaarte ta käes hoiab. Mäng õpetab meeskondlikku tegutsemist piiratud info ja piiratud kommunikatsiooni tingimustes.

Kalliskividega kauplemise mäng „**Splendor**” õpetab mõtlema strateegiliselt. Mängijal tuleb tasakaalustada taktikat ja strateegiat, üritades sobitada ootamatult tekkida võivaid võimalusi oma pikemaajalise plaaniga. Samuti tuleb kaaluda, kas üritada monopoliseerida ühte tüüpi kalliskivisid või hankida igast tüübist natuke. Sageli on mängija ees mänguteoreetiline dilemma, kas eelistada käiku, mis toob kasu mängijale endale, või käiku, mis võtab ära võimalusi vastasmängijalt.

Lauamänguvõtete abil saab laiendada silmaringi ja täiendada faktiteadmisi. „**Timeline**” on mängijal kaart ajalooajaloosündmusega, mille ta peab paigutama ajajoonele, st õigesti ära arvama, millistest laual olevatest ajalooajaloosündmustest toimus tema sündmus hiljem ja millistest varem. See ei mõju aga kuivalt ja daatumikeskselt, vaid vastupidi – mäng ei nõua otseselt aastaarvu teadmist, vaid kontekstualiseerimist, sest sageli tuleb sündmus paigutada hoopis teises valdkonnas või teisel kontinendil samal ajal aset leidnud sündmuste vahele.

„**Timeline**” on saada mitu versiooni, mis keskenduvad vastavalt leiutistele, poliitilisele ajaloole, muusikale ja kinole ning teadus- ja maadeavastustele. Eri versioone saab omavahel kergesti kombineerida, mis arendab oskust luua seoseid ning aitab luua kujutluspilti ajalooajaloosündmuste sünkroonsusest kulgemisest.

„**Cardline**” sarnaneb „**Timeline**”-iga, kuid kaarte ei järjestata aastaarvu, vaid mingi muu parameetri alusel. Näiteks „**Cardline**”-i loomade versioonis võib mängida looma kehakaalu või keskmise eluea peale, riikide versioonis riigi suuruse, rahvaarvu vms peale.

Lauamängud on ootuspäraselt soodne võimalus loominguilise eneseväljenduse õppimiseks. **Rory jututäringud** kujutavad endast tavalisi täringuid, mille tahkudel on arvude asemel piktogrammid. Sisuliselt on tegemist generaatoriga, mis loob juhuslikke mõisteid, mida mängijad kasutavad pidepunktina, et improviseerida, kas korraga või ükshaaval, täringute abil genereeritud kontseptsioone sisaldavaid lugusid. Variatsioonid on sellel mehhanismil põhimõtteliselt lõputult – mitmekesisuseks võib anda ülesande tõlgendada piktogramme mitte nimisõnade, vaid omadus- või tegusõnadena, võistelda selles, kes suudab jutus kasutatud täringutest laduda kõrgeima torni või lasta harilikku jutu asemel luua näiteks uudis, kaebekiri, reklaamtekst vms. Mõistagi saab seda kõike väheste modifikatsioonidega rakendada ka keeleõppe.

„**Dixit**” on mäng, mis koosneb suurest hulgast sürraalsete illustratsioonidega kaartidest. Illustratsioonid on loodud nii, et need väldivad ilmselget narratiivi ja toetavad selle asemel suurel hulgal vabasid assotsiatsioone. Mängija ülesanne on anda oma kaardi kohta vihje, mis oleks ühtaegu nii informa-

■ **MÄNGU SÜÜVIMINE TÄHENDAB MÄNGIJALE MITTE ÜKSNES MÄNGU ENDA LÄBIMÕTLEMIST, VAIK KA OMA MÕTTERUUMI PUHASTAMIST JA KORRASTAMIST.**

■ **LAUAMÄNGU ABIL SOOVITAVAD ÕPIVÄLJUNDID ON RASKESTI DEFINEERITAVAD JA NENDE SAAVUTAMISE KINDLAKSTEGEMINE VÕIB OSUTUDA VÕIMATUKS. SUUREKS TAKISTUSEKS ON SIIN 45-MINUTILISE KOOLITUNNI SEATAVAD AJARAAMID.**

tiivne kui ka krüptiline, et kaardi leiaksid teiste sarnaste kaartide hulgast üles ainult mõned, aga mitte kõik mängijad. Mängus on vaja fantaasiat, leidlikkust ja detailitundlikkust, aga ka psühholoogiateadmisi ja oskust jagada kodeeritud teavet.

Tšehhi lauamängukorüfee Vlaada Chvátli loodud „**Codenames**” paneb proovile mängijate lingvistilis-abstraktsuse võimekuse. Nagu „**Hanabis**”, tuleb ka siin anda võistkonnaliikmetele vihjeid, mis on äärmiselt piiratud – lubatud on öelda vaid üks sõna ja arv. Võistkonna kaaslase ülesanne on saadud vihjete abil ära arvata lauale asetatud 25 sõna hulgast õigeid. Mängus kasutatavad sõnad on valitud nii, et need toetavad mitmesuguste ja ootamatute assotsiatsioonide loomist. „**Codenames**” eeldab mängijalt laia silmaringi ja sõnavara, aga õpetab ka sisse elama teise inimese mõttemaailma, sest sama vihje võib inimestel seostuda väga erinevate asjadega.

Kuna oma füüsiliselt vormilt on „**Codenames**” suuresti lihtsalt kaardipakk ca 400 sõnaga, saab kirja pandud reeglitest irduda ja kasutada sõnu nagu jututäringuid koos kõigi sellest tulenevate loominguiliste ja keeleõppe võimalustega.

Loogikat, matemaatikat ja tähelepanu treenivad mängud seisnevad enamasti mingisuguse mustrite äratundmises. „**Halli Galli**” on petlikult lihtne mäng, kus mängijatel tuleb kiiresti märgata, kui puuvilju kujutataval pidevalt vahelduvatel mängukaartidel on korraga näha viis ühesugust frukti. Mängu saab kasutada algkooliõpilastele liitmise õpetamiseks, kuid paremini töötab see veidi vanemate las-

te ja täiskasvanutega, kellel panakse proovile tähelepanuvõime ja suutlikkus pidevalt muutuvate olukordadega toime tulla.

Veidi keerulisemaid loogilis-matemaatilisi ülesandeid pakub Läti matemaatikaõpetaja Kristaps Auzānsi välja töötatud „**Logic Cards**”, kus mängijad lahendavad klassikalisi ülesandeid stiilis „milline kujund ei sobi teiste hulka?”, „milline arv sobib rida jätkama?” jms. Ülesandeid on mitmesuguse raskusastmega ja mängule lisab võrtsi liitreaalsuse äpp, mis kuvab õiget lahendust demonstreeriva animatsiooni otse kaardile.

Sarnast kognitiivset kogemust (ainult ilma äpita) pakub ka juba 1988. aastal välja mõeldud, ent jätkuvalt suurt populaarsust nautiv loogika- ja tähelepanumäng „**SET**”, kus mängijatel tuleb leida 12 kujundist teatud reeglite järgi kolmeseid grupe.

Häid tulemusi võib anda, kui ühendada visuaalsete kujundite analüüsimine reaktsioonikiiruse peale võistlemisega. „**Dobble**” on iga kaardil kaheksa sümbolit. Neist kaartidest moodustuv kaardipakk on eriline selle poolest, et tõmmates sellest mis tahes kaks juhuslikku kaarti, on nende kaardi peal üks ühine sümbol. Mängijate eesmärk on olla esimene, kes tuvastab ühesugused sümbolid.

„**Jungle Speed**” on sarnase toime misloogikaga, Aafrika põlisloogikast inspireeritud mäng, kus mängijate ülesanne on kahmata endale võimalikult kiiresti laua keskel seisv puust tootem (viljakuse sümbol?). Teha tohib seda ainult hetkel, mil mängija ees olevad kaardid kujutatud sümbol langeb kokku mõne teise mängija ees oleva sümboliga. Mängu mitmekesisust erikaardid annavad õiguse tootemit krabada kõigile mängijatele või toovad sisse muid ajutisi reeglimuudatusi.

Vahel juhtub, et õpilased on sisukast ja liiga ilmselgelt harivast tegevusest päeva lõpuks tüdinud ning ihalevad midagi totrat. Sel juhul võib pakkuda välja võimaluse mängida üks partii „**Exploding Kittens**”. Omanäolise huumoriga garneeritud kaardimängu eesmärk on mitte olla mängija, kes tõmbab pakist plahvatava kassipoja. Rohkem on selle šedöövri kohta vähe lisada – suurt rahvusvahelist müügi edu nautiv mäng tõestab mitme ajatu tõe kehtivust, muu hulgas, et alati ei ole vaja rafineeritud mängumehhanisme, vaid rikastava ja kasuliku mängukogemuse oluline komponent peitub heades mängukaaslastes, kellega ühise laua taga ühiselt mõistetud tegevuse abil sotsiaalseid sidemeid tugevdada.

Hiiglaslik lauamäng 2017. a Muuseumiööl Kultuurikatlas.

FOTO: LIIS TREIMANN / POSTIMEES / SCANPIX

Kus ma mängida saan?

ÜLE MAAILMA ON LAUAMÄNGURITE RINGKONNAD TUNTUD OMA SÖBRALIKU JA AVATUD MEELELAADI POOLEST NING EESTI LAUAMÄNGUFÄNNID EI OLE SELLES ÕNNEKS ERAND.

MARTIN LEIS

Lauamängud on loomult sotsiaalne ajaveetmise vorm. Ühise laua taha koondumine ja oma tegevuse allutamine ühiselt aktsepteeritud abstraktsele reeglisüsteemile ühelt poolt liidab inimesi, aga teiselt poolt eeldab kaaslast, kes selle tegevuse vastu huvi tunnevad. Kust selliseid mängupartnerid leida?

Pikka aega mängiti lauamänge köögilaua taga perekonna või lähimate sõprade ringis. See traditsioon ei ole kuhugi kadunud, kuid tänu inimeste liikumisvõimaluste suurenemisele ja üldise seltsilise tegevuse elavnemisele on privaatsfääris mängimise kõrval välja kujunenud dunaamiline ja kasvav lauamängurite kogukond, millega kontaktis olek avab täiendavaid võimalusi leida just oma professionaalsetele või isiklikele vajadustele vastavaid mänge, mänguviise ja mänguseltskondi.

Esimese sammu tegemine, et n-ö jalg ukse vahele saada, võib tunduda keeruline, eriti kui elatakse kõrvalises kohas. (Eestis on teadupärast 15 linna ja 64 valda ning enamikus neist ei reklaamita aktiivselt võimalust lauamänge mängida.) Alustaval lauamängusõbral on tänapäeval siiski võimalik väga mitmesuguseid kanaleid pidi hobisse suhelda. Järgnevalt tutvustan neist tõhusamaid.

Parimaks ja peamiseks Eesti lauamängunduse infosõlmeks on kujunenud Facebooki grupp Lauamängujutud (<https://www.facebook.com/groups/lauamangujutud/>), kust jookseb iga nädal läbi infot avatud ja poolavatud mänguõhtute kohta ning saab küsida mis tahes lauamänguteemalisi küsimusi.

Peale selle kaubeldakse grupis kasutatud lauamängudega. See võimaldab hobiga alustada suhteliselt väikese finantsriskiga – kasutatud mängud on uueste odavamad ja aktiivsel järeltulijal saab mängu mittedobivusel sarnase hinnaga jälle edasi müüa.

Nagu öeldud, tasub kodukandis toimuvate mänguõhtute kohta teavet hankida sotsiaalmeediast. Kui aga sel teel midagi mõistlikku välja ei kooru (või kui miniüritustest jääb väheks), pakuvad parima võimaluse saada tuttavaks müriadi mitmesuguste lauamängudega (ja lauamängusõpradega) Brain Gamesi lauamängulaagrid, mille tarbeks kogunevad Eesti lauamängurid regulaarselt Pärnumaal Jõulumäel. Järgmine sedasorti laager toimub 19.–21. jaanuarini ja vabade kohtade arv kahaneb kuu järgi kiiresti. Üritus sobib eriti neile, kes naudivad seltskondliku ürituse vennalikkust ja avatud õhkkonda, mis on ühendatud kõrvalises looduskauis kohas paikneva suusabaasi pisut kloosterliku atmosfääriga.

Kellele aga Eesti männimetsas mängimisest väheks jääb, sellele korraldatakse ka suurejoonelisi rahvusvahelisi mängurite kokkutulekuid. Neist ajalis-ruumiliselt lähim on 25. ja 26. novembril Riias aset leidev BaltiCon, kuhu oodatakse neljakohalist arvu osalejaid Balti riikidest ja mujalt. Toimuvad turniirid (sh „Katani asustajate“, „Sabotööri“ ja „Carcassonne'i“ meistrivõistlused), seminarid ja esitlused ning muidugi tavaline mängimine ja sotsialiseerumine. Üritus sobib neile, kes soovivad olla kursis uusimate trendidega ja kogeda suurürituse glamuuri. Ei sobi mängijaile, kes ei armasta rahvahulki.

Võistlusmomendi austajate jaoks viiakse lauamänguvõistlusi muidu-

gi läbi ka kodumaal. Brain Games on enam-vähem regulaarselt korraldanud „Katani asustajate“, „Sabotööri“ ja „Carcassonne'i“ turniire ning jõukatsumisi on aset leidnud muudiski mängudes. Ka nende ürituste kohta saab teavet eespool nimetatud Lauamängujutude grupist.

Lõpetuseks olgu lisatud, et lauamänge saab tunda õppida ka veebis mängides. Kõige mitmekesisemat valikut pakub Board Game Arena (boardgamearena.com), mis on osaliselt tõlgitud (halba) eesti keelde ja kus saab proovida nii abstrakteid kahe mängija strateegiamänge, lastemänge, seltskonnamänge kui ka keerulisemaid temaatilisi mänge. Alternatiivina võib soovitada veebisait Yucata (yucata.de) ja Boite à Jeux (boiteajeux.net).

Viimasel ajal populaarsust kogunud Tabletopia (tabletopia.com) pakub moodsat kasutuskogemust ja väga laia mänguvalikut, kuid arvestada tuleb, et tegemist on nn sandbox-tüüpi mänguplatvormiga, mis tähendab, et mängijalt endalt eeldatakse reeglite teadmist ja jõustamist.

Veebipõhised platvormid sobivad kiiresti ja odavalt mänguga tutvumiseks, et langetada informeeritud ostuotsus või jõuda lihtsalt selgusele, mida üks või teine mäng endast kujutab ning milliseid võimalusi ja takistusi näiteks kooli- või huvitegevuses kasutamiseks kätkeb. Puudub aga füüsiline ja silmast silma suhtlemise aspekt.

Üritusi ja mänguvõimalusi jagub niisiis mitmesugustele natuuriidele ja eelistustele. Üle maailma on lauamängurite ringkonnad tuntud oma sõbraliku ja avatud meelelaadi poolest ning Eesti lauamängufännid ei ole selles õnneks erand. Tuleb lihtsalt teha esimehe samm – võtta mängulaua taga istet, valida endale sobiv värv ja määrata, kes alustab.

LAUAMÄNGIMISENI!

Lusti lastepood

Legod, lauamängud ja muud mänguasjad

mõistliku hinnaga

www.lusti.ee

Nii nuputamist kui Käelist tegevust!

Tegevusraamat
TALVERÕOMUD

Sellest raamatust leiab hulganisti tegevusi: otsimismängud, värvimine, joonistamine, kleebiga kaunistamine ja riietamine, mõistatamine ning erinevuste leidmine.

VANUSELE:
4+

fun.dada.ee

Saadaval parimates raamatu- ja mänguasjapoodides üle Eesti.

Harivad mängud väikelastele!

Õppekaardid
KUS ELAVAD LOOMAD?

Pakk sisaldab 15 tugevat pappkaarti 30 pildiga, millest saab moodustada kolmeosalise pildiseeria. Avasta kümne vahva looma põnevad elupaigad!

VANUSELE:
2+

Tundekaardid
EMOTSIOONID

Julgusta last oma emotsioone jagama! Tundekaartidel puuduvad valed ja õiged vastused, laps teeb ise temale õigena tunduva valiku.

VANUSELE:
3+

Mängukaardid
VOLUMETS

Strateegiamäng, mis nõuab tähelepanu ja loendamisoskust. Mängu eesmärk on leida esimesena lauale asetatud kaartidele peidetud seitse väikest muinasjututegelast.

VANUSELE:
6+

Koostöömäng
BANDIDO

Töötades koos ühtse meeskonnana, tuleb takistada Bandido põgenemist vanglast. Mäng arendab loogilist mõtlemist ja suhtlemisoskust. Sobib igas vanuses mängijatele.

VANUSELE:
6+

Kuidas püüda karu?

■ LAPS ON HEA INDIKAATOR – KUI MÄNG TEDA KÕIDAB, ON ASJAL JUMET. NII TÕDEB MÄNGUDE KIRJASTAJA JA PEREEMA **KATRE MERIMÄE**.

HEIKI RAUDLA

Mõned mängud ei vanane, nii nagu 4 + 4 on endiselt 8. Alaealine siga oli varem ja on ka nüüd põrsas. See, kui tigu kurvis pidurdab, oli ja on ka nüüd üks aeglaseim liikumine, mida võib silm seletada.

Mõned asjad on aga kogu aeg vanad olnud, näiteks vanasõnad, aga ka muinasjutud ja mõistatused. Kui öeldakse „Kelle tare risune, selle laud raasune”, saab kergesti aru, et tegemist ei ole juhuslikult kokku klopsitud lausega, vaid fraasiga, mis on jõudnud meieni ammu-sest ajast, ehk tegu on siis vanasõnaga.

Koostöös Tartu mänguasjamuuseumiga on OÜ Loovhoog välja andnud autentse disainiga „**Arvutusloto**”, mille mõte on õpetada eelkooliealistele ja algklassiõpilastele arvutamist. Mäng pärineb Brežnevi ajast, aga see pole mängimise juures tähtis. See on lihtne mäng: komplekt koosneb neljast kaardist, kus iga kaart kujutab arvude liitmist või lahutamist, ja mängumarkidest, millel on vastused. Mäng seisneb iga ruudu katmises õigesti vastust kujutava mängumargiga, st mängija peab leidma õige vastuse. Mängitakse kiiruse peale.

Autod on küll muutunud, aga liiklusmärgid on enamasti samad mis 30–40

aastat tagasi. Seetõttu võibki öelda, et kaardimäng „**Ott**” on enamasti kui lihtsalt huvitav ajavaade – see on ka õpetlik. Ostad lapsele mänguautod ja liiklusmärkidega kaardid, et olukordi selgitada. Lapsevanema, hooldaja või õpetaja ülesanne on lapsega koos mängida – see on seltskondlik ja hariv. Kaardimäng „**Ott**”, nagu ka „**Narr**” ja „**Must notsu**” on vana kooli kaardimängud, kus iga mängija tõmbab naabrilt ühe kaardi, ja kui ta saab kätte kaardi-paari, paneb selle kõrvale. Võidab see, kes kaardidest esimesena vabaneb. Mäletan, et kunagi tehti „**Musta notsu**” kaotajal nina tahmaga mustaks. Ott on siis lihtsalt Ott, narrile võib mütsi pähe panna.

Need olid näited OÜ Loovhoog „**Retro**”-sarjast. Mingis mõttes läheb OÜ Loovhoog teine mängusari ajas veelgi rohkem tagasi – mõistatused, vanasõnad, muinasjutud ja mängud –, aga kindlasti mitte kujunduse poolest. Sarjas „**Head Eesti ...**” on saanud eespool nimetatud pärimusžanrid uue ja lastele atraktiivse vormi. Mis puudutab näiteks muinasjutte, siis võrreldes raamatuga on karbis hoitavate mängulehtede eelis see, et neid saab laiali jagada ja igas asendis lugeda. Raamatuga on nii üks kui ka teine tegevus keerulisem.

OÜ Loovhoog juhataja Katre Merimäe, mida ise armastasite mängida, kui need „Retro”-sarja mängud veel originaalidena käibel olid? Milline oli lemmik?

Mäletan, et mängisime „**Narr**”. Mul on vanem õde, seetõttu oli kaardipakke ilmselt kaks. Kaartidel olevate tegelaste riided ja ametid olid väga huvitavad. Eriti meeldis mulle südamekujulise peakattega õuedaam. Minu arvates oli ta väga kaunis. Mängisin nende kaartidega justkui pabernukku-dega.

Kuidas „Retro”-sari teie enda lapsi kõnetab?

Need on mängud nagu iga teine. Pere lemmik on „**Must notsu**”. See mäng on lihtne ja selge. „**Retro**” märk on pigem neile, kes ise 1970. ja 1980. aasta-

tel lapsed olid, et nad saaksid enda lapsepõlve meenutada ja anda oma lastele edasi mängu, mida tol ajal mängiti.

Kas laua- ja kaardimängud on teie perele ka perekondlik koosviibimise traditsioon, millised on lemmikmängud?

Ei ole sugugi traditsioon. Mängude väljamõtlemine ja kirjastamine on meie töö, aga tööd me väga koju ei võta. Küll aga mängime läbi mängu, mida alles plaanime turule tuua. Keskmise tütar on hea indikaator. Kui mäng teda köidab, siis on mõttel jumet. Seda tuleb küll tunnistada, et kodus on pigem meie ettevõtte mängud kui konkurentide omad.

Kuidas ja kust sai alguse sari „Head Eesti ...”?

Pidin õhtulugemiseks lastele alati mitu raamatut voodiveerele võtma. Suurt raamatut oli mul ebameeldiv voodis käes hoida. Lapsed tahavad jutu vahel peal ka pilte vaadata. Jutud on raamatutes kohati pikad. Lapsed aga soovivad alati jutu lõpuni kuulata. Nii tekkiski mõte teha lühijutud kaartidele, mida on lihtne voodisse võtta. Igal kaardil on ka pilt, mida lastele näidata.

Võtsime ühendust toredate teadlastega Eesti kirjandusmuuseumist. Lisaks muinasjuttudele valmis ka mõistatuste kogumik, hiljem ka vanasõnad, mängud, suurematele vanamehe eri ja liitsõnamängud. Siinkohal eriline tänu Piret Voolaiule, Astrid Tuisule ja Risto Järvele kirjandusmuuseumist, kellega koostöös on see imeline sari valminud. Plaanis on seda jätkata.

Lauamängude autoril ja kirjastajal Aigar Alaveeril on kodus kogus sadakond mängu. Naisega kahepeale 200. FOTO: HEIKI RAUDLA

Lauamängud on jälle popid

■ MOODSAD LAUAMÄNGUD ON NAGU RAAMATUD, MILLEL ON AUTOR, TEGELASED JA SISU.

HEIKI RAUDLA

„Praegu on nii maailmas laiemalt kui ka Eestis lauamängude uus tõusulaine – need on jälle popid,” tõdeb lauamängur ning mitme mängu autor ja kirjastaja Aigar Alaveer. „Eestisse jõuab see laine tunduvalt hiljem kui mitmesse teise kohta, aga siingi on huviliste kogukond märgatavalt kasvanud ja populaarsust näitab seegi, et poode on tekkinud juurde.”

Lauamängud on tema sõnul alternatiiv arvutimängudele – lauamängud võimaldavad ühiselt jagada ja kogeda inimlikku emotsiooni, saada sellest osa. Olukordade koos läbielamiseks on näiteks koostöömängud, mis on ka viimase tõusulaine fenomen. Viimase aja koostöömängude puhul on Alaveeri sõnul iseloomulik, et mängijad ei mängi üksteise vastu, vaid pigem meeskonnana ühise eesmärgi nimel. Ühiselt mängides tekib tiimi tunne, selle näide on ka tema enda loodud „**Lembitu**”, mille eesmärk on hoida Paide linnust vaenlase eest. „Seetõttu ongi lauamängud mõnus sotsiaalne ajaviide,” selgitab Alaveer.

Ühe praeguse aja mängude iseloomuliku omadusena märgib Alaveer, et need on ennekõike autori-mängud, mis tähendab, et karbi peal on mängu autori nimi nagu kirjaniku

nimi raamatu kaanel. See aitab mängu üksteisest stiilide kaupa eristada. Konkreetsele autorile tekib järgijaskond – ühele mängijale meeldib üks, teisele teine stiil. Siin võib tuua analoogia kirjanikega – kes kirjutab novelle, kes romaane vm. Mõnele autorile meeldib rohkem eksperimenteerida, teine on vaoshoitum.

Viimaste aastate trendidest rääkides nendib lauamänguspetsialist teemade vaheldumist sõltuvalt popkultuuri trendidest – kord on populaarsemad zombimängud, siis põhjamaade mütolooa, koostöömängud, nüüd on tulnud lugu jutustavad mängud, mida mängides tekib narratiiv, tihti tuleb teha moraalseid valikuid.

Olulisel kohal on ka *edutainment* ehk õppimine mängimise käigus. Et mängida, ei pea sul olema erilisi fakteadmisi, aga mängu käigus kogud neid ja õpid nägema ühe või teise ajaloosündmuse laiemat pilti, sealjuures nii, et ise seda traditsioonilises mõttes õppimiseks ei peagi.

Väljaandmise aspektist märgib Alaveer mängude turule jõudmist viimasel ajal laiemalt levima hakanud ühisrahasutusplatvormi kaudu. Ka ise on ta hankinud Hooandja kaudu raha muistsest vabadusvõitlusest rääkiva mängu „**Lembitu**” jaoks. Praegu on tal loomisel mäng Eesti Vabadussõjast.

EESTIMAISED LAUA- JA KAARDIMÄNGUD

Saadaval Apollo ja Rahva Raamatu kauplustes.

Õpi mängides – lapsed armastavad mängida

USUN, ET IGA ÕPETAJA IGATSEB, ET ÕPILASED TEMA AINET HUVITAVAKS PEAKSID. SELLEKS ON SUUREPÄRANE VÕIMALUS, KUI ÕPPETÖÖSSE PÕIMIDA MÄNGE, MIS TUNNI PÕNEVAMAKS TEEVAD. PEA IGA OSKUSE ARENDAMISEKS LEIDUB MINGI LAUAMÄNG NING KÕIGE LIHTSAM VIIS LAST ÕPPIMA SAADA ON JUST MÄNGIDES.

MARETA PEDAK
õpetaja, tõlkija

Mängimisoskus on ilmselt üks loomulikumaid asju, mis me sündides kaasa saame ning mida me terve eluea jooksul ei kaota. Algselt on see tihedalt seotud lapse avastamissooviga ning ümbrusega suhestumisega.

Enesele teadmatagi hakkab laps mängu kaudu valmistama end ette tulevaseks eluks – tegelema probleemide lahendamisega, tegema koostööd teistega, arendama analüüsi- ja arutlusvõimet ning mootorikat. Kõik need elemendid aitavad kaasa aju arengule ning lasevad lapsel kasvada emotsionaalselt ja kognitiivselt tugevaks täiskasvanuks, kes oskab ettetulevaid olukordi kriitiliselt hinnata ning leida neile parimaid lahendusi.

Kuid ega enesearendus seal peatu! Ka täiskasvanu ajule mõjub mängimine samamoodi ning seetõttu võib näha ka soliidset mängijaid, kes küll enamjaolt naudivad just väljakutseid ning mängu sotsiaalset poolt.

Mängudel on mitmeid vorme: aktiivsed mängud (kull, pallimängud), video- ja arvutimängud ning lauamängud. Viimased arendavad kõige laiemat oskuste spektrit, jagunedes üldjoontes reaktiivsiooni-, seltskonna-, mälu- ja strateegiamängudeks. Esimene teadaolev lauamäng pärineb ligikaudu aastast 5000 eKr ning ajaga on nende populaarsus ainult kasvanud. 21. sajandil on võimalusi ja uusi lähenemisi lõputult.

Pea iga oskuse arendamiseks leidub mingi lauamäng. Võiduhimu ning haaratus tegevusest on tavaliselt nii suur, et laps ei pane tähelegi, kuidas kasutab oskusi, mida rakendaks näiteks tavaolukorras tema jaoks „igava“ matemaatikaülesande lahendamiseks.

Kuna aina suuremaks probleemiks on saanud sõltuvus nutiseadmetest, on lauamäng ka ideaalne vahend, millega kiskuda laps välja virtuaalmaailmast ning pakkuda sellele ahvatlevat alternatiivi, mis aitab ka sotsiaalselt areneda.

Olgem ausad, lapsed armastavad mängida. Seda saab tunnisituatsioonis suurepäraselt ära kasutada, sest peaaegu kõik tekitab põnevust, kui on maskeeritud män-

guks. Tasub vaid öelda sõna „mäng“, kui terve klass vaatab sind põlevi silmi ning on läbematusest toolilt peaaegu püsti kargamas.

Olen ise nii õpetaja Kohila mõisakoolis kui ka töötaja Brain Gamesi lauamängupoes. Toon välja neli põnevat mängu, mida saab mitmel viisil õppetöös kasutada, ning variante nende mängimiseks.

„CATAN“

„Catani“ võib pidada Euroopa lauamängude (lauamängukeeles „eurokate“) lipulaevaks. Selle põhikomponent on strateegilised otsused ning mõnevõrra ka mängijate suhtlus. Näinud ilma valgust 1995. aastal, on see senimaani peremängudest üks enimmängitavaid lauamänge.

Ülesanne on olla Catani saare parim asustaja – hakata metsikule maale rajama uusi teid ja külasid, koguda maapappidelt kive, vilja, puitu, villa või telliseid – ning ehitada nende abil külasid suurejoonelisteks linnadeks. Võidab see, kes on kogunud külade ning linnade pealt esimesena kümme võidupunkti.

Aga mis siis, kui iga värv on hoopis meeskond – parlamendi ja presidendi riik, kes peab iga otsuse võtma vastu nii, nagu teeksid seda needsamad võimuorganid? Kas mängijad suudavad jõuda läbirääkimistel üksmeelele? Mis tundeid

see tekitab ning kuidas mängijad hakkama saavad?

Neid variante on hea kasutada majandust, ajalugu või ühiskonda käsitledes. Mäng arendab strateegilist mõtlemist, probleemilahendamise oskust ning koostööd.

„PANDEMIC“

Pandemic on koostöömäng, mis on inspireerinud isegi lauamänge, mis on mõeldud CIA ametnike väljatreenimiseks. Kõigi mängijate eesmärk on ühine – hoida maailmas levivaid haigusi kontrolli all ning otsida neile samal ajal ka ravi. Selleks hakkavad män-

gijad liikuma mööda maailmakaardil olevaid linnu ning eemaldama haiguskoldeid.

Maailmakaart mängulaual annab võimaluse kasutada „Pandemicut“ geograafia õppimiseks, näiteks iga kord, kui mängija reisib uude linna, peab ta ütlema fakti, mis selle kohaga seotud on. Või peavad mängijad tegema ettekandeid kindla kontinendi nakkusohtlikkuse, heaolu ning terviseolukorra kohta. Kuna enamikul inimestest ei ole auditiivne mälu esikohal, on hea kasutada kaarti ka statistiliste

andmete meeldejätmiseks.

„Pandemic“ arendab geograafia-teadmisi, kriitilist mõtlemist ning koostööoskust.

„OPPO“

„Oppo“ on tähelepanumäng lastele, kus mängijad peavad vaatama laual olevaid kaarte ning jätma meelde neil olevad pildid. Pärast seda panevad kõik peale ühe mängija silmad kinni ning see kestab ühe kaardist ümber. Kaardi teisel küljel on sama pilt väikese erinevusega, mida silmad lahti teinud mängijad siis kiiruse peale märkama peavad.

Ühe hea variandina saab põhimängu reegleid kasutades mängida nii, et see, kes erinevuse üles leiab, peab selle ka sõnastama. Samas võib iga laps koostada teatud hulga kaartide põhjal jutu emakeeles või võõrkeeles.

„Oppo“ arendab tähelepanuvõimet, keeleoskust ning eneseväljendusoskust.

LOOGIKAKAARDID

Loogikakaardid sisaldavad endas viie erineva tasemega ülesandeid, mis põhinevad loogikal ja matemaatilal.

Algselt on kaardid mõeldud ühele mängijale lahendamiseks, kuid sobivad ka lahendamiseks meeskondadega ning kasutamiseks aardejahis, kus iga kaardi lahendus viib järgmise punktini. Samuti on loogikakaarte hea näppu pista õpilastele, kes teistest varem ülesannetega valmis on saanud.

Loogikakaardid arendavad loogilist ja matemaatilist mõtlemist, tähelepanu ning koostööd.

Õpi mängides!

7 õppetöös kasutatavat mängu ja palju muud!

www.brain-games.ee

Tallinnas Ülemiste keskuses
603 0437

Tartus Tasku keskuses
735 3369

Õpi ja harjuta koos Smart Gamesi nuputamismängudega

LAUAMÄNGE ARMASTATAKSE, SEST NEED ON TORE PÕHJUS KOOS PERE JA SÕPRADEGA KOKKU TULLA NING LÖBUSALT AEGA VEETA.

SIGNE LILLEMAA
mängimise spetsialist

Läbi aja on lauamängudel olnud kindel koht meie kodudes. Kellel meist ei oleks kapis lauamänge, mõned neist juba päris ära mängitud ja mõni vaid paaril korral välja võetud! Lauamänge on mängitud enam kui 3000 aastat ning need on endiselt armastatud ja nõutud.

Selleks, et tänapäeva mängud suudaksid konkureerida põnevate tehnoloogialahendustega, peavad mängude leiutajad, teadlased, psühholoogid ja disainerid olema väga leidlikud. Hea, kui neis on peidus lapselik säde, mis lisab uuele mängule maagiat. Belgia firma Smart Games on juba 18 aastat innusta-

nud lapsi oma arendavate mängudega. Iga Smart Gamesi mänguga on võimalus midagi juurde õppida või mõnda oskust arendada. Mängides neid mängu, õpitakse tundma värve ja kujundeid, arendatakse peenmotoorikat ja loovust, treenitakse ruumilist mõtlemist ja loogikat, ergutatakse nägemistaju ja planeerimisoskust ning palju muudki. Iga toote pakendil on välja toodud, milliste oskuste arendamiseks mängu kõige enam keskendub. Smart Gamesi mängude ühine joon on, et kõiki mängu saab mängida ükski ja igal mängul on ülesandevihik. Vihikus algavad ülesanded lihtsamast ning lähenevad järjest keerulisemaks. Ülesandevihiku lõpus on ära näidatud ka lahendus. Loomulikult saab ülesandeid lahendada ka meeskonnana või siis kordamööda.

MÄNGUD ON JAGATUD GRUPPIDESSE

Koolieelikutele loodud puidust nuputamismängud, millel on ilusad värvilised ülesanded ja suured detailid, et väikelastel oleks mugav haarata ja lahendada.

Koolieelikute muinasjutumängud. Siin on tuntud muinasjututegelased sattunud olukorda, kus nende abistamiseks tuleb lahendada mõistatus.

Klassikalised nuputamismängud on mängimiseks alates kuuendast eluaastast kuni täiskasvanuteni välja.

Kompaktsed mängud on teistest veidi väiksemad ja võtavad riulis vähem ruumi, aga nendes sisalduv mängurõõm on sama suur kui klassikalistes komplektides.

IQ-nuputamismängud on veelgi väiksemad ja neid on mugav autosse või reisile kaasa võtta.

Magnetreisimängud on samuti väikesed ja hea kaasa võtta.

Nutikas täiskasvanu annab lapsele arendava ja õpetliku lauamängu. Aren-

dav mäng annab meelt lahutades vajalikke teadmisi, oskusi ja kogemust. Loomulikult peab mäng vastama lapse eale, oskustele ja olema jõukohane. Ainult nii tunneb laps mängust tõelist rõõmu ja saab mängides eduelamuse. Selleks soovime alati jälgida pakendil olevat vanuse märget ning arvestada ka lapse eripära ning loomust.

Igas peres ja lasteasutuses peaks olema mängu, mis pakuvad huvi ja pinget ka täiskasvanutele, nagu näiteks Smart Gamesi mängud, mis on küll mõeldud lastele, aga on sama põnevad ka täiskasvanutele. Mängides täiskasvanute või kogu perega, tunneb laps ennast nendega võrdväärseks. Kui laps saab ennast proovile panna ja tema pingutused viivad sihile, pakub mäng lapsele ka huvi ja annab talle eluks vajaliku enesekindluse.

Oleme veendunud, et lauamängudel on koht tänapäeva lapse maailmas ja kuni leidub nutikaid mängude leiutajaid ja tootjaid, see nii ka jääb.

Mängime koos!

KÜLLI POOM

mängude autor, Kuressaare
Pargi lasteaia õppealajuhataja

Mäng on lapse loomulik tegevus ja seetõttu õpib ta kõige efektiivsemalt just mängides. Areneb oskus kuulata kaaslast, vaadelda ja märgata, suunata tähelepanu ja mõtlemist, sõlmida kokkuleppeid ja oodata oma järjekorda, järgida mängureegleid ja püsida eesmärgil. Mängu käigus elab laps läbi mitmesuguseid situatsioone ja tundeid. Emotsioonid, mida ta mängu kaudu läbi elab, on reaalsed ja õpetlikud.

Tänapäeva kiirelt muutuv keskkond on viinud lapsi mänguoskustest kaugemale. Vajaka jääb nii loovusest kui ka püsivusest. Liigagi tihti näeme lapse käes lemmikmängukannina mobiiltelefoni või tahvelarvutit. Need pakuvad enamjaolt „valmis“ mängu, milles on vähe loovust ja suhtlemist.

Loomulikult tuleb ajaga kaasas käia ja teha tutvust ka tehniliste vahenditega, seda aga nii, et lapse põhitegevuseks jääks siiski mäng. Meil, täiskasvanutel, on võimalus seda olukorda muuta ja õpetada lapsi mängima. Koos tegutsedes aitame lapsel uusi ideid leida ja viia mängu arengutasemele, milleni laps ükski ei jõua. Koosmängimine on ka tore viis suhelda ja meeldivalt aega viita.

Tänapäeval on saadaval palju lauamänge – puslesid, lotosid, memoriine, täringu- ja kaardimänge. Rohkelt on valida mängu päris pisikestele või siis koolilastele. Eelkooliealistele sobivad õppemänge eesti autoritelt aga mitte kuigi palju. Lauamängude pildivid on tihti võõrmaa loomadest, lindudest ja taimedest. Hea, kui lapsed saaksid kõigepealt tundma õppida maailma meile lähedal.

Et toetada mängulist õppimist lasteaias, olen loonud ise palju õppemänge eri teemadel. Õpetajad on neid palju kasutanud. Koostöös Studiumi kirjastusega oleme neist mõned ka trüki andnud, nii saab laiem mängijaskond neist osa.

Täringumäng „**Siilipere saaki korjamas**“ on mõeldud aiasaaduste ja metsaadide tundmaõppimiseks ning tervisliku toitumise algete omandamiseks. Mängu teevad lõbusaks vahvad siilikese, kes korjavad sügisande. Mäng on õpetlikum ja huvitavam, kui mängujuht suunab lapsi rääkima aiasaaduste ja metsaadide kasutamisest, nende omadustest ning kasvukohtadest. Mängu saab muuta keerulisemaks, kui pildi asemel otsida sõna. Eesmärk on koguda võimalikult palju pilte sügisandidest ja võidab mängija, kelle siilike on korjanud kõige suurema saagi.

Lauamängu „**Milline ma olen?**“ idee on täiendada sõnavara ja teadmisi emotsioonidest ning iseloomuomadustest. Mäng annab tore võimaluse lastegrupis või pere ringis lahti mõtestada väljareakimata jäänud tundeid. Mäng võib kujuneda väga lõbusaks, kui kõik mängijad püüavad järgi teha näoilmeid, mis mängu käigus ette tulevad. Eesmärk on koguda pildikaarte emotsioonidega. Mängu lõppedes keeratakse kaardid teistpidi ja loetakse kokku tagakülgedel olevad täpid. Kellel on täppe kõige rohkem, on võitja.

Täringumäng „**Munajahi**“ on lõbus lauamäng, millega saab arendada strateegilist mõtlemist. Mängijad saavad ise kavandada oma mängunupu liikumist, valides lühima tee endale vajamineva munani. Selle mänguga saab arendada tähelepanu, mõtlemist ja harjutada loendamist. Mängu eesmärk on koguda munade pilte. Võidab see, kes saab oma mängualusel munapildid kõige kiiremini kaetud. Mängimiseni!

Apollo raamatukaupluse 2017. aastal enim müüdud lauamängud

1. Lauamäng „**Dobble**“
2. Mängukaardid „**Uno**“
3. Lauamäng „**5 sekundit**“
4. Kaardimäng „**ÄSK**“
5. Lauamäng „**Saboteur**“

Millised on viimase aja trendikad lauamängud?

Väga suurt huvi tuntakse väikese formaadiga reisi- ja kaardimängude vastu. Suund on just lõbusate seltskonnamängude suunas. Edu saadab pea alati ka uusi eestikeelseid mälumänge – praegu on üks uuematest hittidest EV100 mälumäng.

Läbi aegade on hästi müünud traditsioonilised sõnamängud. Ka Eestis on suur hitt maailmakuulus „Scrabble“. Eelmise aastalõpu üheks soovitu maks kingituseks osutus lõbus perekondlik seltskonnamäng „5 sekundit“, mis on praeguseks endale saanud juuniorversiooni – seegi on väga hästi vastu võetud –, mis on mõeldud väiksematele lauamängusõpradele.

Milliseid mängu saavad õpetajad koolis kasutada?

Väga palju on keeleõppe või matemaatika harjutamise õppemänge. Julgelt soovitan nt lauamängu „Matemaatika on lihtne“ või arvutamist arendavaid doominoide. Apollo kaupluses on müügil eri vanusele mõeldud matemaatilised doominod. Lisaks spetsiaalsetele õppemängudele on väga head ka arendavad ka mälu- ja sõnamängud.

Miks lauamängud on lastele hea ajaviide ja miks mängivad täiskasvanud lauamänge?

Lauamängud aitavad arendada ja toetada strateegilist mõtlemist, suhtlemist ja koostööoskust. Lisaks on lauamängude mängimine lõbus ajaviide ja ideaalne võimalus oma sõprade või perega aega veeta. Ka täiskasvanutel on tarvis vahel oma meeli ja mõtlemist ergastada, uusi teadmisi koguda ning olemasolevat teadmist pagasit värskendada.

Tähelepanu ei saa jätta ka tõsiasja, et lau- ja kaardimängud on teinekord suureks abiks seltskonnas ühise keele leidmisel.

EHA PANK

Apollo ostu- ja turundusjuht

Rahva Raamatu lauamängude esiviisik

1. Lauamäng „**5 sekundit**“
2. Lauamäng „**Scrabble**“
3. Lauamäng „**Yatzy**“
4. Lauamäng „**I know**“
5. Lauamäng „**Mees, kes teadis ussioonu**“

Lauamängu suundumustest on raske rääkida, kuid kõige populaarsemad mängud on tavaliselt seotud kahe olulise faktoriga: teadmised või huumor, ning eriti populaarsetes mängudes on need kaks koos.

Uuematest mängudest toon esile järgmised.

Lauamäng „Eesti mälumäng“ saabus müügile augusti lõpus ning on algusest peale ostetuimate mängude seas olnud. Mälumängude vastu on ostjatel tavaliselt suur huvi.

„Eesti mälumäng“ on meeleolukas ja hariv lauamäng, mille kaudu ammutad teadmisi oma kaunist kodumaast. Valikvastused teevad õige lahenduse leidmise lihtsamaks ning muudavad mängu igale vanusele põnevaks ja sobivaks. Küsimused jagunevad kuude valdkonda: ajalugu, teadus ja loodus, kultuur, sport, geograafia ja varia.

Lauamäng „Räägi välja“ on üks kõige uuemaid müügile saanud mängu. See on naljakas suuvõruga rääkimise mäng, kus saab palju naerda. Selle mängu juures on boonuseks, et korraga saab mängida kümme mängijat. Enamasti

on lauamängud vähema arvu mängijate jaoks.

Väga populaarsed on ka kaardimängud. „Dobble“ – lihtne kujundite äratundmise mäng, kus mängijad üritavad leida kahel kaardil sarnast kujundit. Aastaid tagasi müügile saanud mäng on mängude üldkategorias pidavalt popimaste hulgas. Mängu saab kiirelt selgeks ning edasine oleneb juba kiirusest – kes ühesuguse kujundi enne üles leiab. Seda mängu mängides on rõõmus meel garanteeritud.

„MimiQ“ on 2016. a novembris ilmunud lõbus miimikamäng, mis on mõeldud pere kõige väiksematele. See on ühel ajal nii hariv kui ka naljakas. „MimiQ-le“ on omistatud mitmeid rahvusvahelisi tunnustusi.

Miks lauamängud on lastele hea ajaviide ja miks mängivad täiskasvanud lauamänge?

Lapsed arenevad mängides, see on mängude ja mängimise üks kõige suurem väärtus. Laste arengut silmas pidades on mängimine kindlasti rohkem kui lihtsalt ajaviide. Väga oluline on ka leida suurest valikust laste iseloomule ja vanusele sobiv.

Koos mängides ja lõbusalt veedetud aeg lähendab nii noori kui ka vanu.

INGRID KARELL

AS Rahva Raamatu turundusjuht

ÕPETLIKUD JA HARIVAD LAUAMÄNGUD KIRJASTUSELT STUDIUM

Mäng aiasaaduste ning metsaadide kasvukeskkonnast, kasutamisest ja omadustest.

Mäng tujude ja tunnete mõistmiseks ning iseloomude kirjeldamiseks.

Mõtlemist, tähelepanu ja nupukust nõudev lauamäng, milles tuleb kokku korjata kuus muna.

Mängudega ei ole kaasas täringuid ega nuppe.

WWW.STUDIUM.EE/KIRJASTUS
MYK@STUDIUM.EE, TEL 7420 440

Quadrillion

UUDSED NUPUTAMISMÄNGUD ÜHELE MÄNGIJALE

Mänguga on kaasas vihik ülesannete ja lahendustega. Lõbus ja kaasahaarav viis STEM-valdkonna teadmiste arendamiseks!

www.aasageko.eu **www.SmartGames.eu**

Tubli tudeng õpib, teeb tööd ja teatritki

„VAHEL EI JÕUA KÕIGESSE SÜVENEDA NII PALJU, KUI TAHAKS, JA OLLA NII PÕHJALIK, KUI TAHAKS. AGA ÜRITAN IKKAGI ÕPINGUTEST ENDA JAOKS MAKSIMUMI VÕTTA JA KA TÖÖS ENDAST PARIMA ANDA,” LAUSUB TÄNAVUNE PEETER PÖLLU STIPENDIUMI LAUREAAT **RIIN TAMMISTE**, KES ÕPIB TARTU ÜLIKOOIS PÕHIKOOI MITME AINE ÕPETAJAKS JA TÖÖTAB VÄRSKA VALLAS LASTEKAITSESPETSIALISTI JA SOTSIAALPEDAGOOGINA.

SIRJE PÄRISMAA

Riin Tammistel on olnud nii põhikoolis kui ka gümnaasiumis mitu suurt eeskuju, kes tekitasid temas soovi ka ise kord koolis töötada. Need olid loodusainete õpetajad Rein Tarros ja Urmas Kokassaar, ajalooõpetajad Iia Niik ja Maia Käppa. Pärast Treffneri gümnaasiumi loodusklassi tunduski Riin Tammistele loogiline jätk minna keskkonnatehnoloogiat õppima. Tundes, et ala pole siiski õige, siirdus ta endas selgusele jõudmiseks hoopis Guatemalasse vabatahtlikuks. Seal tekkis võimalus proovida kätt ka algklassiõpetajana.

„Guatemala on väga teistsugune kui Eesti,” meenutab Tammiste. „Kolmanda maailma riik, kus on suur vaesus, lokkab korruptsioon ja kuritegevus, pöruvad valusalt põlisrahvad ja sisserännanute kultuur. Märkimisväärne osa rahvastikust on tänaseni kirjaoskamatu. Kultuuriruum on hoopis teistsugune kui Eestis.”

Ka kool erineb palju meie omast. Tammiste seal viibimise ajal oli põhi-eesmärk eelkõige kirjaoskuse arendamine. Erinevalt Eestist on Guatemalas sotsiaalmajanduslikul taustal ja haridusel otsene seos – paljud vaesemate perede lapsed ei jõua kunagi kooli ja 40% õpilastest ei lõpeta põhikooli just sotsiaalmajanduslikel põhjustel.

„Sealne aeg pani mind väärtustama elu Eestis ja õpetas ka positiivset ellusuhtumist,” sõnab Tammiste. Ükskõik, kui suures vaesuses seal ka ei elata, osatakse tunda rõõmu, iga hetke nautida. Just Guatemalas formuleerus lõplikult ka Tammiste õpetajaks saamise soov ja ta valiski Tartu ülikoolis põhikooli mitme aine õpetaja eriala. Bakalaureuseastmes oli tema üks õppesuund ajalugu, magistriõppes inimeseõpetus ja sotsiaalpedagoogika. Tammiste on õppe süga väga rahul.

ÄRA JÄÄ SEISMA

Õppimise kõrvalt on Riin Tammiste ametis Värskas vallas lastekaitse spetsialisti ja sotsiaalpedagoogina ning leiab, et ülikooliõpe on väga palju huvitavat ja praktilist teavet juurde andnud. Õppejõududena on kaasatud töötavaid sotsiaalpedagooge ja inimeseõpetuse õpetajaid, mis on olnud suur väärtus.

„Praktikasüsteem vajab siiski pisut kohendamist,” märgib Tammiste. Ja kuna õppekaval on niivõrd palju suundi, on mitmeid aineid ka teistes teaduskondades ja juhtub, et näiteks kohustuslike ainete toimumisajad kattuvad.

„Ülikooliõpingutest olen saanud teadmise, et õpetaja peab olema uudishimulik ja avatud muutustele,” sõnab Tammiste. „Oluline on uurida, ennast täiendada, ei tohi ajas seisma jääda. Õpetaja elukutse on väga nõudlik.”

Töötava üliõpilase koormus on suur ja Tammiste tunnistab, et vahel on tal ka raske – tekib tunne, et ei jõua kõigesse süveneda nii palju, kui tahaks, ja olla nii põhjalik, kui tahaks. „Aga üritan ikkagi õpingutest enda jaoks maksimumi võtta ja töös endast parima anda,” lausub Tammiste. „Inimestega töötades peab iseenest väga teadlik olema ja ka isenda vajaduste eest hoolitsema. Kui oled kurnatud ja üleväsinud, ei ole sinust töötegitjat. Vahel tuleb võtta paar päeva puhka-

Tänavune Peeter Põllu stipendiumi laureaat Riin Tammiste õpib Tartu ülikooli haridusteaduste instituudi magistriõppes põhikooli mitme aine õpetajaks ja töötab Värskas vallas lastekaitse spetsialisti ja sotsiaalpedagoogina.

FOTOD: EDA TAGAMETS

miseks. Kindlasti on inimestega töötamisel oluline ka supervisioon ning toetatav koostöövõrgustik, mul on õnnestunud see enda jaoks luua.”

Küsimusele, millised hetked on tal eriti hinge läinud, vastab Tammiste, et peab oma töös olema konfidentsiaalne ega saa jagada konkreetseid juhtumeid. Keerulised ja rasked lood puudutavad alati. Väga suur on rõõm, kui mõni murelaps või probleemne pere, kellega on tegeldud, on saanud oma asjad korda ja neil läheb hästi.

KÕIK EI SOBI TAVAKOOI

„Olen väga selle poolt, et erivajadusega lapsed oleksid rohkem kaasatud, sageli jäävad erikooli lapsed ühiskonnaelust eemale. See on kurb,” arutleb Tammiste. „Erivajadusi on aga väga mitmesuguseid ja ma ei ole kindel, et kõiki erivajadusega lapsi on mõistlik tavakooli tuua. Kas seal suudetakse tagada erivajadusega lapsele tema õigused? See on keeruline küsimus.”

Tammiste toob näite: kui toome raske erivajadusega lapse 25 õpilasega klassi, kus on ainult üks õpetaja ja puudulikud tugisüsteemid, ei ole see kaasaamine. Igale õpilasele paraku ei sobi suur klassikollektiiv. Kaasav haridus peab lähtuma ikkagi laste vajadustest ja hu-

videst. Väga suur vastutus on pandud õpetajatele, kes ei ole selleks valmis.

„Kaasava hariduse valguses vajab kool täiendavat personali,” rõhutab Tammiste. Abiõpetajaid, tugiisikuid ja -spetsialiste. Kindlasti on koolisüsteemis ja ühiskonnas laiemalt vaja muutust ka suhtumises, suuremat arusaamist ja sal-

livust erinevuste suhtes. Erivajadusega inimesed on osa meist, mitte „nemad”, kelle peaks silma alt ära paigutama.

„Minu unistuste kool on elujõuline maakool, kus klassid on mõistliku suurusega, umbes 15 õpilast, ja kus on palju õuesõpet,” kirjeldab Tammiste. „Seal töötavad motiveeritud inimesed, kes

Stipendiume tuleb veelgi

Peeter Põllu stipendium jätkab traditsiooni, millele panid aluse Tartu linn ja Tartu ülikool 1931. aastal, luues toetusraha fondi Peeter Põllu mälestuse jäädvustamiseks ja pedagoogika populariseerimiseks. Stipendium taastasid 2008. aastal seoses Peeter Põllu 130. sünniaastapäevaga haridus- ja teadusministeerium, Tartu ülikooli haridusteaduskond ning Tartu ülikooli sihtasutus.

Järgmisel aastal antakse esmakordselt välja kaks stipendiumi ka eripedagoogika ja logopeedia magistriõppe üliõpilastele. Selle stipendiumi asutasid Eesti rehabilitatsiooniasutuste liit ja Tartu ülikooli haridusteaduste instituudi eripedagoogika osakond koostöös Tartu ülikooli

sihtasutusega. Stipendiumi eesmärk on toetada tudengite õpinguid ning motiveerida neid süvenema rehabilitatsiooniasutuste teemadesse ja töövaldkondadesse.

Eripedagoogika osakonna juhataja Viire Sepa sõnul on stipendiumi asutamine märk eripedagoogide ja logopeedide rolli olulisusest kaasavas ühiskonnas.

„Üha enam vajame erivajadustega inimeste toetamiseks tippspetsialiste. Koostöö rehabilitatsiooniasutuste liiduga ei piirdu üksnes stipendiumi asutamise-ga, näeme siin võimalusi nii teadus- ja arendustegevuse edendamiseks kui ka väljakutseid üliõpilastele nende tulevaste karjääriotustuste tegemisel,” sõnas Sepp.

tõesti tahavad seda tööd teha ja on avatud uutele ideedele. Õpe on paindlik ja lähtub õppija vajadustest. Ka kooli füüsiline keskkond on väga oluline, kuid suuresti teevad kooli ikkagi seal töötavad inimesed. Minu unistuste koolis pakutakse tervislikku koolitoitu, osa toorainest tuleb kooliajast ja kohalikelt talunikelt. See võiks olla kogukonnakool, kus lapsevanemad on kooliellu praegusest rohkem kaasatud. Koolis toimuksid ka kogukonnaüritused ja koolitused täiskasvanutele.”

Tammiste usub, et selles kirjelduses ei ole midagi utopilist. Oluline on leida enda ümber sarnaste vaadetega inimesed, koostöös on kõik võimalik. Võib-olla ongi kusagil juba looduslähedasi kogukonnakooli. Alustuseks peabki uurima teiste häid kogemusi ning teekonda, et sellest eeskuju võtta.

Kogukonnateema pole Riin Tammiste jaoks vaid sõnakõlks, ta lööb kaasa Taarka pärimusteatri, mis korraldab laagreid ja koolitusi Setomaa noortele ja toob lavale teatritükke nii seto pärimuslugude ainetel kui ka sotsiaalkriitika kohalike noorte identiteediprobleemidest, Setomaa valupunktidest ja noorte elust maal. Üles on astunud nii Setomaal kui ka suuremates Eesti linnades, aga Venemaal ja Soomeski.

Isaga Õrrekese õpitoas

ISADEPÄEVA
TRADITSIOON JUURDUB
EESTIS ÜHA ENAM. SAUE
VALLA VESKITAMMI
LASTEAIJA KRÖLLI,
PIPI JA NUBLU RÜHMA
LASTEL ON ISADEPÄEV
JUBA PEETUD. KUI
VARASEMATEL AASTATEL
ON LAPSED ISADEGA
KOOS SPORTI TEINUD VÕI
MATKAMAS KÄINUD, SIIS
SEEKORD KUTSUTI ISAD
LASTEAEDA ENDAGA
KOOS MEISTERDAMA.
PUUTÖÖD TEHTI
ÕRREKESE ÕPITUBADE
JUHENDAJATE
EESTVEDAMISEL.

TIINA VAPPER

Isasid oli kohale tulnud palju, mõne lapsega oli aga kaasas ema, vanaisa, onu või vanem vend. Kõige tähtsam, et kõigil oli kõrval keegi, kellega koos meisterdada. Selleks vajalikud vahendid olid laudadele eelnevalt valmis pandud ning iga laps võis ise valida, kas teha puidust karbike või lennuk. Saagida, hõõveldada ja haamriga naelu lüüa kellelgi siiski ei tulnud, sest töötoa juhendajad jagasid meisterdajatele kätte komplektid juba valmis puitdetailidega, mille väljamõttele ja valmistaja on Tartus elav disainer Mihkel Lember. Temaga on Õrrekese õpitubadel hea koostöö.

Laste ja isade töö oli detailid raamidest välja vajutada, liivapaberiga üle lihvida, värvipliatsite, vildikate, kleepsude ja pärlitega kaunistada, seejärel kokku liimida ja kõige lõpuks õrnalt õlitada. Kõik said sellega suurepäraselt hakkama ning rühmades valitses koostegemise mõnus atmosfäär.

PUIDUST KARBIKE VÕI LENNUK?

Krölli rühmas otsustas enamik lapsi teha isale puidust karbike. Küsimuse peale, mida isad selles hoida võiksid, arvas Agnes, et kirju, Liina aga soovitas isal hoida seal oma võtmeid, mis kipuvad tal alailma ära kaduma. Mõned tüdrukud arvasid, et isa saab karpi panna kõik oma salaasjad, poisid soovisid pakkusid, et isa võiks seal hoida kruvisid, naelu, juhtmeid või šokolaadimünt. Sädakil aga tuli niisugune mõte, et isa võiks karbikesse koguma hakata tema piimahambaid.

Pipi ja Nublu rühmas meisterdati jälle rohkem lennukeid. Mial ja tema isal tuli lennuk hästi välja ning Mia oli kindel, et isa paneb temalt kingiks saadud lennuki kodus kardinapuu külge rippuma. Hugo aga tunnistas, et tahaks lennuki hoopis endale jätta. Temaga sama meelt oli veel mitu poissi.

Heatuulised isad muudkui muhlesid laste jutu peale ning kinnitasid ühest suust, et isadepäev on tore päev, mille puhul heisatakse isegi lipud. Lapsed üllatavad hommikul isa omatehtud kaardi või joonistusega, süüakse kringlit või torti ja võetakse koos midagi toredat ette, näiteks minnakse jalutama või kinno, mängitakse lauamänge või loeb isa lapsele raamatut ette.

Krölli rühma õpetaja Ethel Stüf kinnitas, et isadepäev on tore päev, mille puhul heisatakse isegi lipud. „Õpetajad meisterdavad lasteaias koos lastega sageli, aga nii vahvaid vahendeid meil lastele pakkuda pole.”

KUIDAS ÕRREKESE ÕPITOAD ALGUSE SAID?

Õrrekese õpitubade looja ja tegevjuht Kadrin Pintson räägib, et on õppinud

Isad olid oma meisterdamisokust proovile pannes rõõmsalt elevil, õpitoas valitses tõine ja mõnus meeleolu.

FOTOD: TIINA VAPPER

Tallinna ülikoolis käsitööõpetajaks, kuid töötas pikka aega hoopis koolitus- ja personalijuhi ametis. „Käsitööpistik jäi mind kiusama ja kui ma kolmanda lapsega koju jäin, hakkasin sellega jälle rohkem tegelema. Just sel ajal muutusid populaarseks loodustooted – isetehtud seebid, kreemid, küünlad ja muu selline, ning hakkasingi just seda suunda proovima. Kõigepealt meisterdasin enda ja sõbrannade lastega, siis läksin oma laste lasteaeda, varsti kutsuti mind juba teistesse lasteaedadesse, ja nii see tasapisi läks. Pereettevõtte Õrreke sündis kaheksa aastat tagasi. Nimi Õrreke aga tuli sellest, et meie tegevuse peale mõeldes tekkis mul võrdlus linupöögadega, kellele meeldib õrrel istuda. Ka esmakordselt meie töötuppa tulijatel oskused puuduvad, aga siit saadud teadmiste-õskustega tõusevad nad juba enesekindlamalt lendu. Kuna olen juurte poolt saarlane, saigi firma nimeks mitte Õrreke, vaid Õrreke.”

ÜLE KAHEKÜMNE TOREDA TÖÖTOA

Kõige esimene oli seebi töötuba, mis on jäänudki hästi menukaks, sest seebi tegemisega saab täiskasvanu juhendamisel hakkama juba viieaastane laps. Praeguseks on Õrrekesele töötube 25. „Tähtis on, et valikus oleks igapäevaseks midagi ning et iga töötuba oleks hästi läbi mõeldud ja ette valmistatud. Nii ei kulu meisterdamise peale tunde, vaid asja saab 45 minutiga valmis, samas tulemus on kõigil erinev,” räägib Kadrin Pintson.

Kõige rohkem tellivad tema sõnul

töötube lasteaija viimased rühmad ja algklassid. „Paljud õpetajad on öelnud, et nad on end ideedest juba tühjaks ammutanud, mistõttu on tore, et pakume teistmoodi võimalusi ja teeme nende elu sellega lihtsamaks.

Sageli kutsutakse meid ka laste sünnipäevadele, et pakkuda jooksmisele-hüppamisele vaheldust ning et külalistele sellest peost midagi ka mälestuseks jääks. Oleme käinud meisterdamas ka suvepäevadel, päris mitut töötuba saab sobiva ilma korral suurepäraselt läbi viia õues.

Õrrekese töötubade suur eelis on, et tuleme oma asjadega kohale. See on õpetajate ja laste jaoks mugav ning hoiab aega kokku, sest ise ei pea kuskile minema. Nii meie kui ka tellijate jaoks on soodsam tellida ühe töötoa asemel mitu korraga, mistõttu sageli olemegi teinud lasteaias kolm ja koolis lausa viis töötuba järjest.

Kuigi töötube saab tellida aasta ringi, on huvi kõige suurem ikka emadepäeva, isadepäeva, sõbrapäeva ja jõulude paiku.”

ISETEHTUD PABER, KÜÜNLAID, MAIUSTUSED ...

Kadrin Pintsoni kogemus näitab, et isadele pakuvad kõige rohkem põnevust just meisterdamise õpitoad. Tore lugu juhtus tema sõnul eelmisel aastal ühes lasteaias, kus lapsed meisterdasid koos isadega puidust lennukeid. „Üks isa tegi oma kaksikutest tütardega lennuki ja kirjutas sellele peale kaks nime: Elviine ja Elsa. Kiitsin, et küll teie lastel on toredad nimed, mille peale isa ütles, et need

ei ole tema tütarde nimed, vaid ta andis lennukile nime hoopis Eesti esimeste naislendurite Elviine Kalepi ja Elsa Kasku auks.

Emadepäeval tellitakse rohkem seebi, huulepalsami või siidimaali õpituba, mis igas vanuses lastele meeldib ja sobib, samuti ehte õpitube, kus lapsed emadega koos kaelakeesid, käevõrusid, kõrvarõngaid teevad. Või siis meisterdatakse talgikivist õnnelike, millest võib teha endale nii kaelakee kui ka võtmehoijda.

Igal aastaajal sobivad keraamika ja nahatöötuba, samuti töötuba, kus saab ise paberit valmistada, teha lihtsat mosaiiki või portselanmaali.

Jõulude eel valmistatakse rohkem puidust jõuluehteid, laternaid, mosaiikküünlaümbriseid ja küünlaid, mille tegemiseks kasutatakse mesilasvaha või läbipaistvat geelküünlamassi. Väga populaarsed on maiustuste õpitoad, kus lapsed teevad ise šokolaadi, voolivad martsipanikujukesi ja rullivad trühvleid.

KOMPLEKTID PAKUVAD MEISTERDAMISRÕÖMU

Sellest aastast pakub Õrreke lastele ka meisterdamise kingikomplekte. Mõte tekkis Kadrin Pintsoni sõnul sellest, et jõuluajal lasteaedades ja koolides õpitube tehes oli näha, kui palju lastele maiustusi kingitakse. Et vähendada jõuluaegset komisioomist, aga ka liiga agarat nutitegevust, otsustati kokku panna komplektid, mis vastukaaluks pakuvad lastele meisterdamisrõõmu. Kingikomplektide „Seebike”, „Kivi-

Markus ja tema isa tegid kahepeale uhke lennuki.

Õrrekese õpitubade looja ja tegevjuht Kadrin Pintson.

ke” ja „Kuuseke” mõte ongi selles, et vanemad meisterdaksid lastega koos ning laps saaks sõpradele ja vanavanematele jõulukingid ise valmis teha.

Kuna Õrrekese rahvale on südamele lähedane ka taaskasutuse mõte, on läbi mõeldud seegi, et laps saab tühjast pakendist endale hiljem filmitrumli teha, ja muidugi joonistada sinna juurde filme, mida vaadata.

EKSKURSION JA MUINASJUTU ÕPITUBA

Veel üks tore võimalus on minna Õrrekese ekskursioonile Tallinna vanalinna. Siis, kui Raekoja platsile pannakse üles jõulukuusk ja algab jõululaat, on seal eriti ilus. Ekskursioon algab Õrrekese stuudio juurest Kuninga tänavalt ja kulgeb Raekoja platsi ümbruses. Lapsed kuulevad lugusid ja legende, saades muuhulgas teada, miks Tallinn lonkab, kus elas muumia, mis juhtus Oleviste kiriku torni ehitajaga. Seejärel tullakse tagasi stuudiosse, et juua tassike sooja teed, veidi maiustada ja muinasjuttu kuulata. Juhendaja vestab muinasjuttu ja samal ajal voldib ise muinasjutu tegelasi. Koos ekskursiooniga kestab kõik kokku poolteist tundi. Kõige lõpuks on väike viktoriin, mida lapsed saavad hiljem ise ka sõpradele ja vanematele teha.

Praeguseks on Õrrekese õpitubadest osa võtnud kuus ja pool tuhat osalejat, mis teeb peaaegu tuhat inimest aastas. Kes neid põnevaid õpitube veel avastanud pole, jõuab seda teha. Õrrekese lihtsate, praktiliste ja loominguliste õpitubade kohta leiab infot aadressilt orreke.ee.

Kutsekoolist kõrgkooli – kas üle silla või müüri?

■ EESTIS ON ILUSAD UUED KUTSEKOOLID, KUS ON HEAL TASEMEL ÕPE, PALJU AKTIIVMEETODEID JA VASTUTULELIKUD ÕPETAJAD. EESTIS ON KA 2014. AASTAL KEHTIMA HAKANUD UUED ÕPPEKAVAD, MILLEGA VÄHENES MATEMAATIKA MAHT JA SUURENES ÜLDAINETE LÕIMING KUTSEERIALADEGA. KUIDAS ON SEE MÕJUTANUD KUTSEKOOLILÕPETAJATE MATEMAATIKATEADMISI?

Kolm aastat osales Arno Jürisson FS Team Tallinna koosseisus rahvusvahelisel tootearendusvõistlusel Formula Student. Muuhulgas oli Arno ka üks võistkonna neljast piloodist.

FOTO: ERAKOGU

MEELIKA MIHKELSAAR

Alates 2014. aastast õpib kutsekooliõpilane kolme kursuse peale kokku 130 tundi matemaatikat. Osa sellest moodustab iseseisev töö, mis tähendab, et kontakttunde on sada. Õppetöö toimub paaristundidena, seega kohtuvad õpetaja ja õpilane kokku 50 korda.

Ometi leidub neid kutsekooliõpilasi, kes tahavad teha matemaatikas riigieksamit – on nii kitsa kui ka laia matemaatika valinuid –, et pääseda kõrgkooli. „Ma ei tea, miks nad seda tegema lähevad,” imestab pikaajaline kutsekooli matemaatikaõpetaja Viive Padama. „Neil ei ole ju ettevalmistust!”

Kutsekooliõpetajad jagavad matemaatikaeksami sooritajad laias laastus kolmeks: esiteks need, kes lähevad eksamile, sest see on nagunii tasuta ja miks mitte proovida; teiseks need, kes saavad asjast valesti aru – arvavad, et keskhariduse saamiseks on eksam neile kohustuslik; kolmandad hellitavad tõesti lootust õpinguid jätkata.

VÄRSKED TULEMUSED

Sellel aastal sooritas kitsa matemaatika eksami 200 ja laia matemaatika eksami 78 kutsekooliõpetajat. Sellise hulga pealt võib juba üldistust teha, on ju eksami üks tähtis funktsioon hariduspoliitiliste otsuste tegemine.

Tulemused näitavad ilmekalt, et teadmiste tase on kehv. Eelmise aasta 21,5-punktiliselt keskmiselt on laia matemaatika keskmine langenud 14,8 punktile. Kusjuures, alla 20-punktiline tulemus on ametlikus keeles äratundmistase.

Innove kommunikatsiooniüksuse juhi Anneli Aabi sõnul 2017. aasta riigieksamitulemused kutsehariduse õppekavareformi veel täies mahus ei peegelda. „Sel aastal on eksami sooritanute seas noori, kes õppisid vanade õppekavade alusel, aga ka neid, kes õppisid uue õppekava järgi. Tõenäoliselt saab

järgmise aasta tulemuste põhjal juba mingi analüüsi teha.”

Kas keskmine tulemus langeb veelgi? Kes seda ette teab! Vanas õppekavas oli matemaatika kontaktõpet 180 tundi, õpetaja ja õpilane kohtusid 90 korda. Eesti keeles võib korraliku tulemuse saavutamiseks piisata andest, inglise keeles välispraktikalt leitud poiss-sõbrast, aga kust tuleb valemite keel?

ARNO LUGU

Kutsekoolist kõrgkooli on alati viinud üks sild. Edasiõppimise seisukohalt on edukad need noored, kellel põhikooli järgne kutsevalik huvide ja võimetega kooskõlas. Mitmed kõrgkoolid võtavad praktikustele erialadele kutsekoolinoori vastu eritingimustel, mis annab võimaluse ka kasinamate riigieksamitulemuste korral, või üldse nendest mööda hiilides, konkurentsivõimeline olla. Inseneriks õppides võivad kutsekooli vähesed matemaatikatunnid ja seetõttu ka kasinam teadmispagas valmistada küll parajagu peavalu, kuid nagu selgub – töö- ja sihikindlusega jõuab kutsekooli vilistlane endiste gümnaasistidega samale tasemele.

2010. aastal Särevärs autotehnika eriala lõpetanud Arno Jürisson võiks olla eduka kutsehariduse läbimise musternäide. Ta ei läinud pärast põhikooli esialgu üldse edasi õppima, ise raha teenimine tundus ahvatlevam ja põhikooli tunnistusel olid ka kõik võimalikud hinded esindatud. Kuid paraku hilines tööandja palga maksmisega, vahel ei maksnud üldse – nii sai noormees aru, et õppida tuleb ikka veel. Maanduski kutsekooli, ja seda üsna õnnestunud, sest Särevärs autotehnikat õppides oli tekkinud tal valdkonna vastu sügavam huvi, ka tehnilist taipu Arnol jagus.

Kutsekoolis kestis õpe kolm ja pool aastat, veebruaris lõpetanud Arno hakkas valmistuma matemaatika riigieksamiks. Sihiks oli saada sisse Tallinna tehnikakõrgkooli inseneriõppesse. Ta otsis üles oma põhikooli matemaatika-

õpetaja Airi Langi ja võttis eksamiks ettevalmistustunde. Aega ei olnud ülearu palju, kuid eksamil saadud 30 punkti andsid kutsekooli eripingerea ühe lisapunkti.

Tol aastal eraldas kõrgkool kutsekooliõppuritele kümme kohta, lisapunkt avas Arnole kõrgkooliüksed. „Mõtlesin kohe, et ainuke võimalus on see asi ära lõpetada,” ütleb Arno, kellel riigieksamit ettevalmistusest küll juba veidi põhja all oli, kuid kes matemaatikaga hakka saamiseks võttis esimesel semestril siiski lisatunde. Arnol oli tuttav õpetaja, erilisi lisakulutusi ta järeleõppeks seega tegema ei pidanud. Samas nendel, kes olid matemaatika juba gümnaasiumis selgeks saanud, ei olnud kaks esimest aastat selle ainega mingit probleemi. „Väga raske oli. Osa andis kohe alla, meid lõpetas 76-st 20.”

KALEVI LUGU

Kalev (nimi muudetud, aga toimetusele teada) lõpetas 2012. aastal kutsekoolis kivi- ja betoonkonstruktsioonide ehituse. Hilisküps, nagu paljud poisid, oli Kalev veel kutsekooli esimesel kursuselgi. Näiteks hakkasid poisid arutama, kas õpetajal on oma juuksed või parukas. Kalev läks ja katsus järele. Ei olnud parukas ja õpetaja hakkas karjuma.

Lõpuks kasvavad aga kõik poisid siiski suureks. Pärast kutsekooli lõppu kandideeris Kalevgi Tallinna tehnikakõrg-

kooli. Riigieksamit kutsekooliõpetanult sellel erialal ei nõutud.

„Seal oli väga palju matemaatikat. Esimesel semestril oli ainult üks matemaatika, aga pärast seda läks asi hulguks, korraga jooksis neli erinevat matemaatikat,” kirjeldab Kalev oma esimest õppeaastat. „Tasemeerinevust samas ei tundnud, sest hakkasime ainega suhteliselt algusest peale. Koolide tase oli olnud nii erinev, et lektor otsustas alustada madalaimalt tasemelt. Kõige madalamal tasemel olid Rakvere kutsekast tulnud. Õpetaja lähtus nende tasemest – et mida nad oskavad ja mida ei oska. Eriti midagi ei osanud! Olid omadega sealmaal, kuhu põhikoolis jäid.”

Kalev nendib, et kutseka lõpetanutel oli suur eelis praktilises õppes – gümnaasiumist tulnud polnud objektile käinud, midagi näinud, ei teadnud, kuidas asjad käivad. „Teoreetikutud koos!” tõdeb Kalev. „Mul vedas sellega, et elasin ühikas ja toanaaber oli mu rühmakaaslane, aga tema oli gümnaasiumist tulnud. Tegime kodutööd koos: mida mina ei osanud, seda oskas tema, ja mida tema ei osanud, seda teadsin jälle mina.”

Kokku õppis Kalev tehnikakõrgkoolis kaks aastat, siis tulid rahalised raskused ja ta jäi akadeemilisele puhkusele. Pärast seda tuli aastane kaitsevõetennistus ning pärast kolme aastat eemalolekut ta enam kooli ei läinud. „Väga raske on kooli tagasi minna, kui oled nii

kaugel eemal olnud. Olen rääkinud oma endiste kursavendadega, kes ära lõpetasid, ja ega seda palgavahet praegu olegi,” on Kalev oma objektide varustaja tööga ehituses rahul.

KÕRGKOOL HÄDAS

„Kutsekooli tase on vilets, matemaatikud on ikka päris hädas nendega,” tunnistab Tallinna tehnikakõrgkooli reaalainete keskuse juhataja Karli Klaas. Tema hinnangul on kutsekoolide matemaatika õppemaht täitsa olematu.

„Meil on kontakttunde vähendatud, peame kappama teemad läbi. Kutsekooliõpetajad on ikka väga vähe matemaatikat saanud,” ütleb tehnikakõrgkooli reaalainete keskuse lektor Riina Timmermann. „Gümnaasiumis on nii kitsas kui ka lai matemaatika, kutsekooliõpilased on saanud võib-olla kolmandiku sellest kitsast. Mis tähendab, et peaaegu mitte midagi. Tudengid on ka õelnud, et ega nad kutsekoolis suurt midagi ei õppinud. Nii et peaksime hakkama neid oma aine raames põhikooli ja gümnaasiumi tasemel õpetama. Meil on niigi vähe kontakttunde, ette on nähtud kordamine, mitte õpetamine.”

Riina Timmermann lisab: „Kutsekooliõpilaste puhul peaksime alustama päris algusest, kuna nad ei tea teemadest mitte midagi. Meil ei jää midagi muud üle, sest neil pole põhja all.”

KAS SEE PEABKI NIIMOODI OLEMA?

„Meile oleks suur kergendus, kui kutsekoolist tuleksid kas või põhihariduse tasemel teadmistega noored, aga paraku elu näitab, et ka seda põhikooli baasi vahel ei ole,” ütleb Timmermann. „Matemaatika on ka loogilise mõtlemise harjutamise alus. On vaja mitu etappi ette mõelda, mitte et oi, see juhe jäi panemata või see toru jäi panemata, lõhume nüüd seina maha! See mõtteviis tuleb kõik matemaatikast. Kui olukorda saaks kuidagi parandada, tunde juurde anda või õpetada matemaatikat valikainena, oleks sellest palju abi.”

■ **EESTI KEELES VÕIB KORRALIKU TULEMUSE SAAVUTAMISEKS PIISATA ANDEST, INGLISE KEELES VÄLISPRAKTIKALT LEITUD POISS-SÕBRAST, AGA KUST TULEB VALEMITE KEEL?**

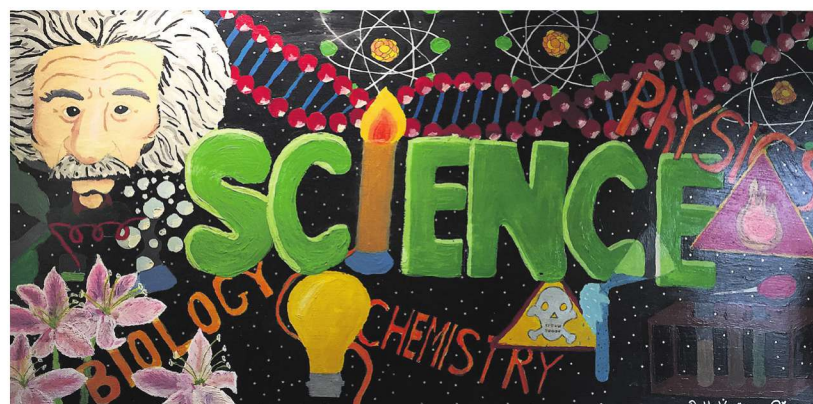
■ **RIINA TIMMERMANN: „GÜMNAASIUMIS ON NII KITSAS KUI KA LAI MATEMAATIKA, KUTSEKOOLIOPIILASED ON SAANUD VÕIB-OLLA KOLMANDIKU SELLEST KITSAST. MIS TÄHENDAB, ET PEAAEGU MITTE MIDAGI.”**

Mentorprogrammi läbinud Eesti koolijuhid Iiri Vabariigis teadmisi ja kogemusi omandamas.

Tühi sein ei õpeta kedagi. Malahide Community Schooli hoone oli täis õpilaste kunstitöid ning rohkelt oli õpetlikke ja humoorikaid ütlusi.

AUTORI FOTOD

Mentorid külas iirlastel – mida on neilt õppida?

■ VANA DEMOKRAATIAGA RIIKIDES ON INIMESTEL KOOSTOIMIMISE OSKUS VERES NING KOOLIJUHT ON NAGU PILOOT, KELLE MEESKOND TEAB, KUHU TA LENDAB.

ULLA KAMP

SA Innove õpetaja ja koolijuhi täienduskoolituskeskuse juhtimisvaldkonna peaspetsialist

22.–27. oktoobrini viibisid 15 mentorprogrammi läbinud Eesti koolijuhti SA Innove juhtimisel Iiri Vabariigis, et tutvuda sealsete mentorlus- ja haridussüsteemiga.

Esimesel päeval külastasime täienduspäevakeskust Navan Education Centre. Analoožilisi keskusi on Iirimaa kokku 21. Iirlased tajuvad koolijuhi rolli hariduskvaliteedi tõstmisel, tõdevad, et juhtimist ei saa olla õppimiseta ning mentorlus on organisatsioonikultuuri lahutamatu osa.

Toetatakse uute kolleegide kasvamist juhtideks, kuid samas õpivad kogenud juhid ka ise, et olla oma töös ja mentorluses tõhusamad. Rõhutati, et õpetaja ja koolijuhi professionaalse arengu keskmes on eneseanalüüsi võtete valdamine ning nende arenguvõimalused on ehitatud üles usaldusele, koostööle ja oskustele. Riik rahastab toetusprogramme, need on pikaajalise kogemusega ja kaetud vajaliku struktuuriga. Sisendeid

programmide koostamiseks saadakse haridusministeeriumilt, koolijuhtide organisatsioonidelt ja õpetajatelt kogutud tagasisidest.

Hea võimalusena saime osaleda Iiri koolijuhtide koolitusel emotsionaalse intelligentsuse teemal. Räägiti oli tuttav, kuid kolme koolitajat korraga ei olnud enne kohanud. Meie ees olid korraga praktik ja teoreetik ning see tundus huvitav ja mõistlik. Räägiti Golemani mudelist ja tõmmati paralleele Johari mudeliga. Saime osaleda rühmatöös, kus uuriti, kuidas avaldub juhi emotsionaalne intelligentsus. Suutsime oma panusega iirlasi üllatada, tuues koolijuhile olulise atribuudina välja hea huumorimeele.

EDASI KOOLIDESSE ...

Päeva teises pooles tutvustati Iiri koolisüsteemi. Algkool (Primary School) 4–12 aasta vanustele on kokku 3350, vanuses 13–18 jätkatakse õppetööd kesk-koolis (Post-Primary School), mida on 4,2 mln rahvaarvuga riigis 730. Osa koole on ainult tüdrukutele või ainult poistele ning õpilased kannavad koolivormi. Õpilaskontingent on rahvusvaheli-

ne ning ühes koolis võib olla üle kahekümne keele ja kultuuri esindaja.

Järgmisel päeval külastasime regionaalset koolituskeskust Dublin West Education Centre, mis koordineerib piirkonna ca 8000 õpetaja ja koolijuhi tööalast arengut, korraldades alustavate õpetajate tugikoolitusi, ainerühmade tööd ning vajaduspõhist täienduskoolitust. Koolituste alus on riiklik haridusstrateegia, samuti saadakse arenguvajaduste infot asutuse juhtkomiteelt, kuhu kuuluvad ka õpetajad. Peale selle koordineerivad regionaalsed koolituskeskused õppetööga seotud arendusprojekte, õpetajate koostööd õppevara loomisel ja digiõppe arendamisel.

Edasi viis meid tee kahte kooli. Coláiste Bride (Post-Primary School) on multikultuurne kool, kus õpib ca 30 eri rahvusest tütarlast. Kool rakendab meetmeid õpilaste keeletaseme ühtlustamiseks ning ühte ruumi rajatud keskuses (Multicultural Centre) on esindatud kõikide õpilaste päritolumaade riigi ja kultuuri sümbolid ning keelematerjalid.

Kool rakendab alustavat õpetajat toetavat riiklikku programmi Droichead (Iiri sõnad), mida koordineerib NIPT (National Induction Programme for Teachers) ning moodustatud on noore õpetaja tugigrupp PST (Professional Support Team), kuhu kuuluvad direktor, õppealajuhataja ja neli õpetajat. Tehakse tihedat ja analüüsivat koostööd ning

esimesena kutsus mentor uue õpetaja oma tundi külastama. Kooli hinnangul on PST aidanud koolis hoida üldist avatust ning avardanud õpetajate koostööd.

Koolijuhtide mentorlust koordineerib CSL (Centre for School Leadership). Alustavale koolijuhile on määratud mentor, kellega kohtutakse kord kuus. Kogemustega koolijuhte ajendab soov anda tagasi seda tuge, mida nemad noore koolijuhina kogesid, samuti võimalus arendada enda kuulamis- ja juhtimisoskusi. Riik toetab mentorite väljaõpet, kuid mentorlus ise on vabatahtlik ja pole tasustatud.

Teise noort õpetajat toetava koolina külastasime Scoil Mhuire'i (Primary School), kus alustavat õpetajat toetavad kolm mentorit. Kuulsime huvitavast praktikast, kus noor õpetaja valmistab tunni ette ja teine õpetaja viib selle läbi. Nii saab alustav õpetaja tagasisidet, kuidas kogemusega õpetaja tema plaani rakendas ja mida tuleks muuta. Jälgitakse ka ühest ainekohast üleminekut ühenaamikat ja oskust tunde omavahel siduda ning vaadeldakse klassiga toimetulekut – kommunikatsiooni, sotsialiseerumist, distsipliini. Nägime ka rahunenemist, milles on sume valgus, muljoid torudes, mitmesugused tekstuurid ja peegel. Viimane on vajalik selleks, et õpilane näeks ennast ja oma käitumist nii ärritatuna kui ka rahunenuna.

REIS JÄTKUB GALWAYS

Kesknädala hommik leidis meid taas bussist sõitmas risti läbi Iirimaa Galway linna. Sõidu eesmärk oli kohalik ülikool National University of Ireland Galway (NUI Galway) ning sealne osakond School of Education. Viimase peamised tegevusvaldkonnad hõlmasid õpetajakoolituse esmaõpet ja tehnoloogia toetatud õppimist, matemaatikat ja IKT-haridust, praktilist uuringut, mereharidust, koolijuhtimist ja poliitika arendamist ning iirikeelset haridust. Iirlased armastavad oma keelt ja kombeid ning soovivad neid säilitada, hoolimata sellest, et asuvad inglise keele tugevas mõjuväljas. Iirikeelse õppe võimaldamine nüüdisaegsel tasemel nõuab ressursi õppevara loomise ja õpetajate ettevalmistuse näol.

Õpetajate ettevalmistuse põhimõtted on innovatsioon, integratsioon ja täiustamine õppijakesksuse, uurimuspõhise ülesehituse, partnerluse, modelleerimise, kompleksse, aktiivse koostöö, reflektiivse praktika, avastusõppe ning mitmekesisuse ja kaasamise kaudu. Õpetajakoolitus annab õpetaja kvalifikatsiooni ja magistriskraadi (nominaal-aeg kaks aastat) ning on ehitatud üles

teoreetilise õppe (kolledžis) ja praktilise tegevuse (koolis) plokkidena. Koolid on praktikantidele huvitatud, sest nende kaudu tuleb kooli uuendusi ja infot. Ülikool töötab selle nimel, et õpetajaharidust tuleksid omandama ka mitteiirlased, sest muulsi on koolides palju.

Koolijuhtide järelkasvu programm kestab kolm semestrit, kuid õpet viiakse läbi ka kaugõppe teel, mis ärgitab ühe paikkonna koolijuhte kontakte looma ja koostööd tegema ning üksteist tundma õppima ja toetama. Üle riigi tegutsevad keskused, millest igaüks töötab paar tuuritit, kes koordineerivad koolijuhtide distantsõpet juhtimise, õppimise, organisatsiooni kultuuri ja personali juhtimise teemal. Tõdesime, et Iiri õpetajad räägivad oma ametist äärmiselt positiivselt, samas koolijuhiks tahtjaid on suhteliselt vähe, sest muutusi hariduses on palju ja poliitiline surve koolidele tugev.

Koolitusreisi viimane sihtkoht oli Malahide Community School, kus õppisid nii poisid kui ka tüdrukud 7.–13. klassini. Õpilasi oli koolis 1230 ning ametikohti kokku 86.

Kooli õpetajate töökoormus koosneb 22 kontakttunnist nädalas, õppetund kestab 60 minutit ja õpilaste nädalakoormus on ca 28 tundi. Nii juhtkonnale kui ka õpetajatele oli koosolekuteks ja meeskonnatööks ette nähtud 41 lisatundi aastas. Kooli direktor, kes oli ka Iirimaa koolijuhtide ühenduse liige, oli ise samas koolis õppinud, õpetaja ja õppealajuhatajana töötanud ning karjääri loomuliku osana lõpuks direktoriks valitud.

Ka selles koolis toetati alustavat õpetajat mentorlusprogrammi alusel ning õppesüsteem võimaldas õpilastel enne vanemasse astmesse siirdumist võtta vaheaasta ning õppida mõnda ainet süvendatult. Mõõda koolimaja liikudes tõdesime, et tühi sein ei õpeta kedagi. Kogu hoone oli täis õpilaste kunstitöid ning rohkelt oli õpetlikke ja humoorikaid ütlusi.

Kui taas kodus olles Iirimaa poole tagasi vaadata, siis tuleb tunnistada, et iirlased on ühed väga soojad, humoorikad ja jutukad inimesed. Ikka ja jälle kogesime, et vana demokraatiaga riikides on inimestel koostöömimise oskus veres ning Iirimaa koolijuht on nagu piloot, kelle meeskond teab, kuhu ta lendab. Samuti tõdesime, et meil on iirlastega päris suur ühisosa hariduses olevate probleemide poolest ning oleme laias laastus väga sarnased, ainult nemad ei tõmble pidevalt reformide ja euroraha tuules, vaid ehitavad oma süsteemi jätkusuutlikult. Sellest saamegi õppida.

Hea haridusasutuse juht, kandideeri mentoriks!

Kui oled **kogenud** haridusasutuse **juht***, **motiveeritud** ja **aktiivne** hariduselu edendaja ning soovid oma teadmisi ja kogemusi **jagada** ja **panustada** Eesti **koolijuhtide** professionaalsesse **arengusse**, siis

tule ja kandideeri 2018. a jaanuaris algavasse **mentorite väljaõppeprogrammi**.

**Oodatud on direktorid ja õppealajuhatajad*

Saada oma CV ja motivatsioonikirik „Minu panus mentorina Eesti haridusse ja oma organisatsiooni arendamisse“ hiljemalt **24. novembriks 2017** e-posti aadressile ulla.kamp@innove.ee

Lisainformatsioon: www.innove.ee/mentorid

Õpetajatöö kasvatas mu juhtimishuvi

„PÜÜDLESIN TEADLIKULT SELLE POOLE, ET ÜHEL PÄEVAL KOOLIJUHIKS SAADA, AGA MA EI ARVANUD, ET OMA EESMÄRGI NII KIIRESTI SAAVUTAN,” ÜTLEB 27-AASTANE **EGLE RUMBERG**, KES MULLU LÕPETAS ÕPETAJATÖÖ KÕRVALT TARTU ÜLIKOOI KOOLIJUHTIMISE MAGISTRIÕPPE JA SÜGISEST ON PÄRNUMAAL UULU PÕHIKOOI DIREKTOR.

NOOR DIREKTOR

SIRJE PÄRISMAA

Teil on seljataga esimene õppeveerand uues ametis. Milline oli ettekujutus tööst ja kuivõrd on tegelikkus sellele vastanud?

Tegelikkus päris ettekujutusele ei vastanud, paberitööd on tunduvalt rohkem, kui varem arvasin. Uulu põhikool on võrdlemisi väike ja eraldi majandusjuhatajat meil ei ole, seetõttu ei ole minu tööülesanded ainult juhtimisega seotud, vaid pean ka majandustoimingutega tegelema. See valdkond on aga seni mulle täiesti võõras olnud.

Kuidas on kool teid vastu võtnud?

Kool on mind vastu võtnud väga soojalt. Eks meil senimaani ole veel harjumise periood, kuid kahe esimese kuu jooksul ei ole ma kordagi tundnud, et keegi oleks minu ametis olemise vastu. Õpetajad on olnud väga toetavad ja mõistvad. Lastevanemate üldkoosoleku järel tunnistas üks vanem, et oli olnud minu suhtes väga skeptiline, kuid pärast koosolekut oli skeptilisus kadunud. Ja ma mõistan tema skepsist väga hästi, ega iga päev juhtu, et 27-aastane noor naisterahvas asub kooli juhtima.

Jaanuaris vahetasite Sindi gümnaasiumi matemaatika-õpetaja töö Tahkuranna valla humanitaarõuniku ameti vastu. Kas teadsite juba toona, et peagi ootab uus väljakutse? Olete ju Tartu ülikoolis magistrantuuri lõpetanud just koolijuhtimise suunal. Kas kuulutegi nende inimeste sekka, kes seavad varakult eesmärgi ja liiguvad nende suunas?

Õpetajana töötades ja koolijuhiks õppides sain ma aru, et kohalikul omavalitsusel on koolipidajana suur võim kooli üle. Samas aga ei mõistnud ma päris täpselt, millist rolli omavalitsus kooli suhtes omama peaks, milliseid ülesandeid ta täidab ja kui palju on kool iga päev kohaliku omavalitsusega seotud. Asusin Tahkuranna vallavalitsusse tööle, et saada teada, kuidas korraldatakse hariduselu kohalikus omavalitsuses. Arvasin, et siis oskan direktorina tööle asudes paremini mõista nii kooli kui ka omavalitsust. Püüdsin teadlikult selle poole, et ühel päeval koolijuhiks saada, aga ei arvanud, et nii kiiresti sihile jõuan.

Teadlikult olen endale eesmärgi seadnud viimased kolm aastat. Gümnaasiumis õppides ei olnud mul veel õrna aimugi, kelleks saada tahan. 12. klassis ütles mu armas inglise keele õpetaja: „Egle, sina pead küll kohe pärast gümnaasiumi edasi õppima minema, muidu sa ei lähegi!” Läksin siis suure hirmuga ja õpin tänaseni. Õpetajana töötades kasvas mu huvi aga koolijuhtimise vastu ning seetõttu otsustasin jätkata õpinguid hariduskorralduse erialal. Eesmärgi saada ühel päeval koolijuhiks seadsin endale magistriõpinguid alustades.

Kuivõrd saite ülikoolist kaasa oskusi juhiametiks? Kas nendest piisab?

Ülikoolist sain kaasa pigem teoreetilised teadmised kui oskused. Magistriõpingud on kindlasti olnud väga palju kasuks, kuid juba esimesel töönädalal sain aru, et ainult nendest ei piisa. Ma ei saa öelda, et kuna mul on koolijuhtimise magistrikraad, siis olengi väga hea koolijuht. Praegu ma seda veel ei ole. Aga püüdn selle poole, et saada paremaks juhiks nii õpetajate, õpilaste kui ka lastevanemate jaoks. See on minu järgmine eesmärk.

Uurisite oma lõputöös üldhariduskoolide direktorite haridusõigusala-seid teadmisi. Sellega pole Eestis eriti tegeldud. Mida huvitavat teada saite?

Bakalaureusetöös uurisin õpetajate õigusteadlikkust ja magistrیتöös direktorite haridusõiguse teadmisi. Kuigi kahe töö metoodika erines, oli direktorite õigete vastuste arv tunduvalt parem kui õpetajatel. Iseenesest on nii ka loogiline, sest direktor peabki koolis olema see, kes tagab seadustele vastava käitumise ning vajadusel toetab ja nõustab õpetajaid, laps-

vanemaid ja ka õpilasi. Minu enda jaoks oli kõige suurem kasu nendest töödest see, et omandasin paremad õigusaktide tõlgendamise oskused. Mölema lõputöö juhendaja oli Jüri Ginter, kes suunas mind seaduseid paremini mõistma.

Mis teid üllatas – nii positiivselt kui ka negatiivselt?

Positiivselt üllatas, et rohkem kui pooled uurimuses osalenud direktoritest vastasid enamikule küsimustele õigesti. Negatiivselt üllatas aga, et neljale küsimusele vastas õigesti vähem kui 50%. Näiteks arvas 61% vastanud direktoritest, et seadus lubab määrata õpilase täiendavale õppetööle perioodidel 1. juunist kuni 12. juunini ning 17. augustist kuni 28. augustini. Ei luba. Vastavalt PGS-i § 24-le võib su-

vevaheajal korraldada täiendava õppega seotud tegevusi, arvestades, et põhiharidust omandavale õpilasele on tagatud vähemalt küm-

ne järjestikuse

nädala pikkune puhkus kõigist õppe ja eksamitega seotud tegevustest.

Milliseid praktilisi soovitusi annaksite oma uurimistöö põhjal kolleegidele?

Ma arvan, et õpetaja jaoks on oluline, et koolitööd reguleerivad sisedokumendid oleksid seadusega vastavuses. Selisel juhul on kergem ka seadust järgida. Lõputöid tehes sain näiteks teada, et kool võib rakendada tugi- ja mõjutusmeetmena ainult PGS-i § 58 välja toodud meetmeid. Seega kooli kodukorda ei saa lisada mõjutusmeetmena meedet, mida PGS-is välja toodud ei ole. Kui kooli kodukord on vastu võetud seadusele vastaval kujul, on õpetajal kergem seadust järgida.

Kas ka õpetajad peaks õigus-teemadest rohkem teadma?

Inimesed saavad käituda vastavalt seadusele ainult siis, kui neil on vajalikud teadmised. Seetõttu arvan ma, et kõikidel inimestel peaksid olema õigusalsed teadmised või vähemalt oskus seda infot vajadusel leida. Ma ei ole kindel, et kõik õpetajad ja lapsevanemad oskavad Riigi Teatajast vajalikke seaduseid ning nende kehtivaid redaktsioone leida. Mulle on mitu korda esitatud seadusepunkte vanadest redaktsioonidest, mis enam ei kehti.

Asusite mullu omandama veel üht kõrgharidust – Pärnu kolledžis sotsiaaltöö ja rehabilitatsiooni korralduse erialal. Miks just selle ala valisite? Kuidas kõike jõuate?

Asusin sotsiaaltööd õppima, sest õpetajana töötades petusin korduvalt sotsiaaltöö korralduses ja soovisin saada vastused enda küsimustele. Selle õppeaasta alguses arvasin, et läbin sügissemestril üksikud õppeained, aga uues ametis, vähemalt sellel aastal, see siiski ei õnnestu. Ja kuigi mul on ühe õppeaastaga peaaegu pool õppekava läbitud, olen nüüd akadeemilisel puhkusel. Loodan järgmisel õppeaastal oma õpinguid jätkata. Nii et ega kõike ei jõuagi!

FOTO: SIGRID ABSALON

■ EGLE RUMBERGI CV

Sündinud 21. märtsil 1990 Pärnus

HARIDUS:

1997–2009 Pärnu Koidula gümnaasium

2009–2010 Tartu ülikool, matemaatiline statistika

2010–2014 Tartu ülikool, haridusteadus (reaalained)

2014–2016 Tartu ülikool, hariduskorraldus

2016– ... Tartu ülikooli Pärnu kolledž, sotsiaaltöö ja rehabilitatsiooni korraldus

TÖÖ:

Alates 2017 september ... Uulu põhikool, direktor

01.2017–08.2017 Tahkuranna vallavalitsus, humanitaarõuniku

08.2012–05.2015 Sindi gümnaasium, matemaatikaõpetaja

Olete koos Pala kooli direktori Grete-Stina Haaristoga Eesti noorimad koolijuhid, teie isegi kaks kuud noorem. Mida tahaksite kolleegilt küsida ja mida soovite talle?

Egle Rumberg: Ma sooviksin Grete-Stinalt küsida, kas Pala kool kevadel Uulu põhikooli vastu võtaks. Aga teen seda hea meelega isiklikult, mitte Õpetajate Lehe kaudu. Soovin Grete-Stinale palju töövoite ja kindlat meelt.

Grete-Stina Haaristo (pildil): See on vahva ettepanek. Kindlasti kohtume! Tore on suhelda samade kogemustega inimesega, et näha-kuulda, kas on tekkinud samad probleemid.

Soovin Eglele, et ta suudaks vajalike muutusi ellu viia. Aga kõike ei saa korraga muuta, seepärast soovin jaksu ilusa kuldse kesktee leidmiseks ja jõudu, et mitte alla anda.

Nimetage kolm asja, mille poolest erineb Uulu põhikool teistest koolidest.

EGLE RUMBERG:

MEIL POLE KOOLIGA SAMAS HOONES

1) SÖÖKLAT, 2) AULAT, 3) SPORDISAALI.

Noorsootöötaja on noorele tugisammas

„LAPSELE-NOORELE ON LISAKS PERELE JA KOOLIHARIDUSELE ELUS OLULINE NOORSOOTÖÖ – HUVIRINGID, ÕPILASMALEV, NOORTELAAGRID JA -PROJEKTID, OSALUSKOGUD,” RÄÄKIS INTERVJUUS ÕPETAJATE LEHELE SA ARCHIMEDESE NOORTEAGENTUURI JUHATAJA **REET KOST**. „NOORSOOTÖÖ ONGI ENESEMÄÄRAMISE JA -AVASTAMISE KOHT JA NOORSOOTÖÖTAJAD OLULINE TUGISAMMAS.”

SIRJE PÄRISMAA

Millega tegeleb SA Archimedese noorteagentuur?

Meie tegevuses on kujunenud väl- ja kaks suunda. Tegeleme rahvusvahelistumisega, pakume EL-i programmi Erasmus+ võimalusi noortele ja noorsootöötajatele, organisatsioonidele ja otsustajatele rahvusvaheliseks koostööks, et oleks rohkem võimalusi areneda ja vaadata elu avarama pilguga. Oleme ka noortevaldkonna koolitus- ja kompetentsikeskus.

Te ise olete valdkonnas tegutsenud pikka aega. Millised on olnud muutused nii meil kui ka mujal Euroopas?

Üle 20 aasta noortevaldkonnas tegutsmist on andnud tõesti hea võimaluse muutusi jälgida ja neid mõjutada. Toon välja mõned võtmesõnad, mis iseloomustavad muutusi. Suurim muutus on rahvusvahelistumine. Piiride avanemine ja mitmesuguste praktikatega kokkupuutumine on väga palju mõjutanud Eesti noorsootöö kujunemist. Kui Eesti alustas EL-iga liitumisläbirääkimisi, avanesid osalemisvõimalused EL-i koostööprogrammides. Noortevaldkonnas oli selleks „Euroopa noored”, mille Eesti bürood juhtima asusin. See on aidanud palju kaasa noorsootöötajate professionaliseerumisele ning otsustajate ja noorsootöö organisatsioonide tekkele ja arengule. Loodi ka noorsootöö õiguslik raamistik. 1999. aastal võeti vastu noorsootöö seadus, kutsestandardiga määratleti kutseala. Noorsootöö mõistmine osana noore arengut toetavast keskkonnast ja selle väärtustamine on sealt edasi oluliselt kasvanud.

Palun täpsustage, millist vanusegruppi peame noorte all silmas.

Seaduse järgi on Eestis noored vanuses 7–26, EL-i määratluse järgi 13–30. Noorteagentuuris vaatamegi seetõttu vanust laiemalt: 7–30.

Eesti puhul räägime tihtilugu suurest narratiivist. Milline on see praeguse Euroopa noortevaldkonnas?

Oleme jõudnud faasi, kus otsitakse uut narratiivi. Seda on korduvalt öelnud ka Euroopa Komisjon, kes on ellu kutsunud struktuurse dialoogi ehk noorte ja otsustajate kahekõne EL-i uue noortestrateegia kujundamise protsessis.

Narratiivid vahetuvad viimasel ajal kiiresti. Sellega käib kaasas teatav peataolek. Maailma majanduskriisi taustal tõusis esile noorte tööhõive küsimus ja ühiskonnas kõrvale jäämise oht. Sellega on püüdnud tegelda ka EL. Üks näide on noortegarantii ja raha suunamine tööhõivet ja ettevõtlikkust suurendavatesse meetmetesse. Eriti sinna, kus probleeme oli oluliselt rohkem ja tööturg ei suutnud taastuda. Eesti on väike riik ja meil on võimalik saavutada positiivseid muutusi kiiremini, aga olla ka mujal toimuvast negatiivselt mõjutatud. Oleme väga sõltuvad maailmas toimuvast.

Narratiivid muutuvad. Mulle tundub, et praegune narratiiv on: mis saab Euroopast ja EL-ist. Just noored peaks edasi kandma ühtse Euroopa ideed ja väärtusi. Neid püütakse praegu varasemast enam kaasata otsustamisse, käivitatud on ka sotsiaalmeedia kampaa-

niaid. Palju on kinni täiskasvanute igapäevases suhtumises – kas noortega arvestatakse kui ühiskonnaliikmetega, kelle sõnal on kaalu või mitte.

Eesti EL-i eesistumine on toonud meie õuele ka noortega seotud suuri sündmusi. Kuidas on läinud? Millisena näevad Euroopa otsustajad väikse Eesti rolli ja panust?

Noorteagentuuri eestvedamisel toimus rahvusvaheline Euroopa vabatahtliku teenistuse tulevikukonverents. Püüdsime mõtestada, kuhu võiks edasi liikuda. Euroopa Komisjoni president oli välja käinud Euroopa solidaarsuskorpuse idee, mis tähendab uut ja varasemat suuremat tähelepanu noortele ja nende kaasatusele ning panusele ühiskonna kujundamisse. Viimasel ajal on hakatud paremini aru saama ka vabatahtliku tegevuse olulisusest ning sellest, kui head alternatiivi võib see tavapäraste valikute asemel pakkuda just noortele.

Äsja võõrustasime Eestis Erasmus+ noortevaldkonna agentuuride juhte ja arutlesime tuleviku narratiivide ja Euroopa solidaarsuskorpuse rakendamise üle, kuivõrd Erasmus+ noorteagentuurid asuvad seda uuest aastast ellu viima. Aga mõtlesime ka iseenda rolli üle, kuidas agentuurid saaksid olla parem sild noortepoliitika eesmärkide ja nende rakendamise vahel noorsootöös.

HTM koostöös Eesti noorteühenduste liidu ja Eesti noorsootöö keskusega korraldas EL-i noortekonverentsi ja võõrustas ministeeriumide noortevaldkonna kõrgemaid ametnikke. Tallinnas oli üle kaheksa noore, kes arutlesid, mis nende arvates on probleemid ja kuidas nad sooviksid lahenduste leidmise panustada. On hästi oluline, et noorte valdkonna narratiiv ei loodaks ilma noorte hääleta.

Archimedese noorteagentuur võitis äsja konkursi, millega just Eestisse luuakse Euroopa noorte osaluse ja informatsiooni kompetentsikeskus. Mida see endast kujutab?

Kuidas panna inimesed hoolima oma külast, vallast, riigist, maailmast? Valimised Eestis ja EL-i tasandil näitavad, et kodanikud pole varmad osalema isegi siis, kui valimised on nutikalt ja mugavalt läbi viidud. On oluline, et enamik inimesi tunneks vastutust riigi ja kogukonna eest ning nende arvamusega ka arvestataks.

Kompetentsikeskuse eesmärk on nõustada noori. On väga palju võimalusi oma panuse andmiseks ja selleks, kuidas Erasmus+ programmi paremini ära kasutada nii kodanikuhariduse kui ka inimõiguste hariduse arendamiseks, noorte osaluse ja ettevõtlikkuse soodustamiseks.

Kompetentsikeskus on ka selleks, et võimestada Erasmus+ noorteagentuure, neid on Euroopas üle 30.

Noorte ja noorteühenduste kaasamine ühiskonna kujundamisse ja otsustamisse on nüüd veelgi konkreetsemalt meie järgmise kolme aasta töö sisu.

Viitasite Erasmus+ programmile, millega noorteagentuur tegeleb suures mahus. Milliseks hindate aktiivsust programmi tegevusest osavõtmisel?

Programmi teatud osades on nõudlus väga suur. Näiteks rahvusvahelisi noor-

Reet Kost hoiab käes Mihust – noorteagentuuri väljaantavat ajakirja, mis ilmub alates 2009. aastast ja käsitleb noori ja noorsootööd.

FOTO: SA ARCHIMEDES

tevahetusi ja noorsootöötajate õpirändeprojekte soovitakse teha palju rohkem, kui Eestis on võimalik rahastada. Potentsiaali näen aga noortevaldkonna strateegiliste koostööprojektide alal, sh selleks, et arendada noorsootöö kokkupuuteid teiste valdkondadega. Tahaks näha rohkem erksaid mõtteid ja uusi lahendusi ning tegijaid.

Euroopa Parlamendile on väljakutses rahastada programmi rohkemate vahenditega, et noorte ootusi paremini täita.

Käivitumas on diskussioonid uue finantsperioodi ja ka selle üle, kas Erasmus+ programmi kasv võiks olla suurem kui praegu. Ka see on osa noorte-

valdkonna suuremast loost: mis on tähtis, millega peaks tegelema, mis on liikmesriikide pärusmaa ja kus EL peaks sekkuma?

Usun, et Erasmus+ programm jätkub. Õpirände toetamine on äärmiselt tähtis, et inimesed kujuneksid maailmakodanikeks ega vaataks kitsarinnaliselt elule ega koostööle. Eestil on palju anda teiste riikide noortele ja noorsootöö arengule ning ka vastu saada. Me ei tohiks olla isoleeritud ega arengust kõrvale jääda.

Kas teile meenub mõni tore edulugu?

FAKTE NOORTEAGENTUURIST

- 2013. aastal pälvis SA Archimedese noorteagentuuri tegevuse kaudu Eesti lastekaitse liidu ja Eesti õpilasesinduste liidu aasta lapsesõbraliku organisatsiooni tiitli.
- Erasmus+ noortevaldkonna rahast on Eesti eelarvest aastail 2014–2016 toetatud pea 2000 organisatsiooni ja enam kui 12 000 inimese õpirännet.
- 20 aasta jooksul on Eestis EL-i noorteprogrammide kaudu kokku toetatud üle 56 000 noore osalemist rahvusvahelistes projektides.
- Noorteagentuuri programm „Hooliv klass” pälvis haridus- ja teadusministeeriumi noortevaldkonna aasta koostöö tiitli. Noorsootöö põhimõtetest lähtuva programmiga soodustatakse klassist hooliva meeskonna kujunemist ja teineteisega arvestamist.

Noorsootöö vallas tegutseb Eestis üle 6000 professionaali, nende seas on palju inimesi, kelle tegevus on alguse saanud rahvusvahelisest kogemusest.

Vabatahtliku töö organisatsioone Eestis sisuliselt enne polnudki, kui neid hakati looma „Euroopa noored” programmi kaudu. Praegu on stabiilseid tegutsejaid tublisti üle saja. „Euroopa noored” projektist või õppevisiidist on kujunenud märkimisväärne algatus Eesti noorsootöös. Hea näide on avatud noortekeskuste teke või mõnegi omavalitsuse noorsootöö süsteemi areng.

Professionaliseerumine on toetatud rahvusvahelistumise ja täiendkoolituse kaudu, aga samast ajast, kui loodi noorsootöö seadus või noorsootöötaja kutsestandard, on olnud võimalik ka ülikoolides noorsootööd õppida. Areng on olnud paralleelne, et luua valdkond, kus tegutsevad professionaalid ja üle Eesti oleks noortele loodud noorsootöös osalemiseks võrdsed võimalused.

Edulugu on kahtlemata ka see, et Eesti noorte osalus rahvusvahelistes programides on aidanud kasvata da hulgaliselt häid ja asjalikke kodanikke, kes meie elu edasi viivad – ja neid on kümneid tuhandeid!

Mis on pere kõrval lapsele-noorele lisaks haridusele oluline? See on noorsootöö – huviringid, õpilasmalev, noortelaagrid, noorteprojektid, osaluskogud. Noorsootöö ongi enesemääramise ja avastamise koht ning noorsootöötajad oluliseks tugisambaks.

20 aastat on seljataga. Milline võiks noortevaldkonna tulevik olla järgmisel paarikümnel aastal?

Kahtekümnet aastat ei julge küll ette vaadata! Maailm muutub ja oluline on kiirelt kohaneda ning minna kaasa olulise arenguga ning ise muutust juhtida. Rääkides IT arengust, räägime nutikast noorsootööst. Peame astuma jõudsaid samme, et noorte harjumuste ja tempoga kaasas püsida ning olla tark ja nutikas abilene.

Oluline on kodanikuharidus – kuidas noor tunneks, et ta on osa kogukonnast, riigist, et tema arvamus maksab ja seda võetakse kuulda.

Haldusreformijärgne periood on hästi oluline. Noorsootöö on olnud eri tasemega, sõltunud omavalitsuse võimalustest ja suurusel. On tähtis, kuidas nüüd (taas)luuakse noort toetav võrgustik. Mina ise usun, et osalusdemokraatia saab alguse juba kodust ja lasteaiast, et kasvav põlvkond leiaks, et tal on võimalus midagi muuta.

Võib vist öelda, et vanusesse 7–30 mahub juba mitu põlvkonda, enam pole ju generatsioonide vahe 25 aastat?

Nii see on. On huvitav, kuidas hakkavad uued generatsioonid oma lapsi kasvatama, milliseid väärtusi nad edasi annavad. Meie visioon on aidata Eestil kasvada. Me ise kasvame seoses Euroopa solidaarsuskorpuse ja kompetentsikeskuse programmide tulekuga noorteagentuuri portfelli. Püüame anda hoogu sellele, et noorsootöö on väärtuslik. Noorte osalus on tähtis, et tulevikus tunneks rohkem kodanikke riigi ja maailma ees vastust.

Sihtasutusel Archimedes on täitunud kahekümnes aastaring. Õpetajate Lehe artiklisarjas tutvustame asutuse tegemisi staažikamate eestvedajate kogemuste ja lugude kaudu.

**Töökuulutused palume
saata esmaspäeval kella
kolmeks marju@opleht.ee.
Info tel 683 3110, 5564 6671.**

KIIGEMETSA KOOL, erivajadustega õpilaste kool,

**võtab tööle tähtajalise
töölepinguga kuni 2018/2019.
õppeaasta lõpuni**

klassiõpetaja

**ühe õpilase õpetamisele
keskendunud õppele 2. klassi
toimetulekuõppesse.**

Avaldus, CV ja kvalifikatsiooni vastavust
tõendavate dokumentide koopiad
esitada hiljemalt **22.11.2017. a** aadressil
Kiigemetsa Kool, Siimusti,
48444 Jõgevamaa või
kiigemetsakool@kiigemetsakool.ee.
Info urmas@kiigemetsakool.ee või
telefonil 504 1261.

otsib oma naiskonda

õpetajat (LHP asendus),

eripedagoogi (LHP asendus),

tugiisikut (0,5 koormusega),

logopeedi (0,5 koormusega).

Tööleasumine jaanuaris 2018.

Vaheldusrikas töö, lähedad lapsed,
ägedad kolleegid ja mitmekülgsed
seiklused ootavad vingeid tegijaid.

Täiendavad küsimused ja/või CV tuleks
esitada hiljemalt **1. detsembriks 2017**
aivi@v6suke.edu.ee, 5556 0197.

TARTU MIINA HÄRMA GÜMNAASIUM

kuulutab välja konkursi

koolipsühholoogi

ametikohale.

Võimalus töötada osalise koormusega.
Tööleasumine alates **08.01.2018.**

Eeldame

- erialast haridust,
- väga head suhtlemis- ja meeskonnatöö oskust,
- avatust uuendustele.

Konkursist osavõtuks esitage

- avaldus,
- elulookirjeldus,
- haridust tõendavate dokumentide koopiad.

Pakume

- meeldivat töökeskkonda koos sõbralike kolleegide ja õppimisele motiveeritud õpilastega,
- enesetäiendamise ja -teostuse võimalusi.

Konkursil osalemiseks saata avaldus
ja elulookirjeldus **14. novembriks 2017**
Ene.Tannberg@raad.tartu.ee.
Info telefonil 736 1921 või 5336 5447.

TALLINNA LASTEAED ÕUNAKE

kuulutab välja konkursi

õpetaja

ametikohale.

Avaldus, elulookirjeldus, haridust
tõendavate dokumentide koopiad ja
isikut tõendava dokumendi koopia
saata aadressil ounake@ounake.edu.ee
või Ehitajate tee 23, 12613 Tallinn.

PÜÜNSI KOOL

otsib oma tegusasse kollektiivi

eripedagoogi (1,0 ametikohta),

klassiõpetajat väikeklassile (1,0 ametikohta),

tugiisikut (1,0 ametikohta).

Tööleasumine kokkuleppel.

Avaldus ja CV saata hiljemalt
13. novembriks aadressil Püünsi Kool,
Kooli tee 33, Püünsi küla,
74013 Viimsi vald või
e-aadressil jekaterina@pyynsi.edu.ee.

VÕRU KREUTZWALDI KOOL

kuulutab välja avaliku konkursi

inglise keele õpetaja (0,5 ametikohta)

ametikoha täitmiseks.

Avaldus, CV, essee oma tööst Võru
Kreutzwaldi Koolis (vähemalt üks lk)
ja kvalifikatsiooni tõendavate
dokumentide koopiad saata hiljemalt
1. detsembriks 2017 kl 16.00
e-aadressil direktor@vkrk.edu.ee või
aadressil Võru Kreutzwaldi Kool,
Kooli 7, 65606 Võru (ümbrikul
märgusõna „Kreutzwaldi Kooli
konkurss“).

Lisainfot saab kooli direktorilt
telefoninumbri +372 551 6166.

TABASALU ÜHISGÜMNAASIUM

**asub Eesti põhjarannikul Tallinnast umbes 8 km
läänes ning on Tallinnaga logistiliselt hästi ühendatud.
Meie koolis on ligi 1000 õpilast ja 80 õpetajat, mis
teeb meie koolist ühe Eesti suurimatest koolidest.**

Tule meile

ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse õpetajaks!

Võta vastu väljakutse kujundada ajaloo õpetamine Tabasalu Ühiskümnaasiumis
haaravaks ja kaasavaks õppijakeskseks õppeks! Ootame Sind kandideerima, kui
Sulle on tähtis koolitund, kus lapsed tunnevad ennast kaasatuna ja mõistavad
aine rolli ja jõudu enesearengus. Sa naudid õpetamist ja seeläbi õpilase arengu
positiivset mõjutamist ning oled avatud ka uute õpimeetodite rakendamisele.

Kooliaste: II ja III kooliaste ja/või gümnaasium.
Tööleasumise aeg on 1. jaanuar 2018.

Ootame kandideerima, kui Sul on

- magistrikraad või sellele vastav kvalifikatsioon ja õpetajakutse,
- arusaam ja visioon õppijakesksest õppest ja selle teostamisest,
- koostööoskus ja hea suhtlemisoskus,
- vastutustunne, korrektsus ja täpsus.

Omalt poolt pakume

- head motivatsioonipaketti,
- konkurentsivõimelist töötasu,
- heade tulemuste märkamist tugeva materiaalse motivatsioonipaketi kaudu,
- tugevat materiaal-tehnilist baasi,
- võimalust tasuta kasutada kõigi mugavustega Tabasalu Spordikompleksi (spaa ja jõusaal),
- koolikeskkonda, mis on väga huvitatud koos Sinuga avastama uute õpimeetodite (õppijakeskne õpe) rakendamist õppetöös ning protsessi igakülgsest toetama,
- suures mahus isiklikku arengut toetavaid koolitusi.

Täiendavat informatsiooni leiad kooli kodulehelt www.tyg.edu.ee.

Avaldus, CV ja kvalifikatsiooni tõendavate dokumentide koopiad
(diplom koos akadeemilise tõendiga) saata hiljemalt **01.12.2017 kella 12-ks**
e-aadressil konkurss@tyg.edu.ee.

KAMMERI KOOL

otsib oma heasse kollektiivi

klassiõpetajat

(koormus 1,0).

Kandideerimiseks palume esitada
sooviavaldus ja elulookirjeldus
hiljemalt **20.11.2017. a** e-aadressil
info@kammerikool.ee.
Lisainfo direktor 515 2610.

SAKU LASTEAED PÄIKESEKILD

**võtab alates 22. novembrist 2017
tähtajaliselt tööle**

lasteaiaõpetaja (1,0).

Avaldus, kvalifikatsiooni tõendavate
dokumentide koopiad, isikut tõendava
dokumendi koopia ning kandidaadi
soovil teised tema poolt oluliseks
peatavad materjalid esitada
hiljemalt **13. novembriks 2017**
Saku lasteaia Päikesekild e-aadressil
paikesekild@sakuvald.ee või lasteaia
kohapeal Teaduse 14, Saku, Harjumaa.

PUURMANI MÕISAKOOL

võtab alates 02.01.2018 tööle

direktori asetäitja õppe- ja kasvatustöö alal

koormusega 0,5.

Kandidaat peab vastama haridus- ja
teadusministri 29.08.2013 määruse
nr 30 nõuetele.

Kandideerimiseks vajalikud
dokumendid (avaldus, CV, kvalifikatsiooni tõendavate
dokumentide koopiad ja muud
kandidaadi poolt vajalikuks peetavad
dokumendid) esitada allkirjastatult
hiljemalt **01.12.2017** e-kirjaga
margus@puurmani.edu.ee või
paberkuulil Tartu mnt 1, Puurmani vald,
49014 Jõgevamaa.

Täpsem info direktor Margus Kask,
margus@puurmani.edu.ee, 5561 3311.

**Kodune kool keslinna südames
ootab oma tegusasse meeskonda**

väikeklassi- õpetajat

(koormusega 1,0),

inglise keele õpetajat

(koormusega 0,5).

Pakume suurepärasteid töötingimusi,
nüüdisaegset õpikeskkonda ja
erinevaid arenguvõimalusi.

Ootame Teie motivatsioonikirja
koos CV-ga hiljemalt
1. detsembriks 2017 e-posti aadressil
direktor@sydalinna.edu.ee.

Lisainfo telefonil 618 0150,
www.sydalinna.edu.ee.

ÕNNITLEME

80

Tiiu Runno

Juuru Eduard Vilde kooli
endine õpetaja

75

Helle Orro

Väike-Maarja gümnaasiumi
endine kauaaegne õpetaja

65

Sirje Lindeberg

Veskitammi lasteaia
õpetaja abi

55

Sirje Lössov

Viljandi Jakobsoni kooli
õpetaja

MAARDU LINNAVALITSUS

võtab tööle

haridusnõuniku.

Töö kirjeldus

- Maardu linna haridusasutuste töö koordineerimine ning linna ühtse hariduspoliitika kujundamine ja korraldamine.
- Haridusalaste strateegiadokumentide väljatöötamine, asutuste nõustamine strateegiadokumentide koostamisel.
- Hariduskorralduslike õigusaktide eelnõude planeerimine ja väljatöötamine, asutuste nõustamine õigusaktide koostamise ja täitmise küsimustes.
- Lasteaedade ja koolide juhtimise, metoodilise töö, õppe- ja kasvatustegevuse taseme hindamine ja analüüsimine, ettepanekute tegemine parendamiseks ja muutusteks.
- Maardu linna huvihariduse ja huviringide poliitika väljatöötamine ja elluviimine.
- Linna lapsevanemate ja õpilaste nõustamine haridusküsimustes, nende avalduste ning asutustes tõstatatud probleemide lahendamine.

Nõudmised kandidaadile

- Kõrgharidus (pedagoogika, hariduskorraldus, avalik haldus, õigus vms).
- Eesti keele oskus C1-tasemel ja vene keele oskus kesktasemel ametialase sõnavara valdamisega.
- Soovitatav on eelnev erialane töökogemus kohaliku omavalitsuse üksuses ja praktilised kogemused haridusvaldkonna korraldamisel või haridusasutuse juhtimisel.

Pakume

- võimalusi eneseteostamiseks,
- stabiilset tööd,
- koolitusi enesetäiendamiseks,
- rutiinivaba tööd.

Avaldus, haridust tõendava dokumendi koopia ja CV saata hiljemalt
20. novembriks 2017 meiliaadressil inna.bondarenko@maardu.ee märgusõnaga
konkurss või Maardu Linnavalitsusele aadressil Kallasmaa 1, 74111 Maardu.
Lisainformatsioon tel 606 0752, 606 0710, või e-post inna.bondarenko@maardu.ee.

Pythease õpiraha

JAAN UNT OLI VÄLJAPAISTEV KLASSIKALISE KIRJANDUSE VAHENDAJA, TEMA LOENGUTEST SAI NII MÕNIGI NOOR TÕLKIJAJA TUULE TIIBADESSE. KREEKAKEELSEID TEKSTE, MILLELE TOETUB EUROOPA KULTUUR, TASUB EESTI KEELDE TÕLKIDA KA EDASPIDI.

KAARINA REIN
teadur, klassikaline filoloog

Teisipäeval esitleti Tartu kirjanduse majas selle aasta ajakirja Vikerraar 9. numbrit, mis on pühendatud Tartu ülikooli endise õppejõu Jaan Undi 70. sünniaastapäevale. Ajakirja esikaanel on Jaan Undi (07.11.1947–12.01.2012) ladinakeelne hüüdnimi – *Lupus Tartuensis*, ent number on läbivalt Kreeka teemal.

Seejuures algab ajatelg 7. sajandist eKr ning ulatub välja eelmisesse sajandisse, pakkudes läbilõiget kreeka kirjandusest eri teemade ja lähenemisnurkade alt. Pühendusteoste tekstide autorid ja tõlkijad on Jaan Undi õpilased ja kolleegid.

Sellise fookuse põhjus on asjaolu, et Jaan Unt õpetas tulevastele klassikalistele filoloogidele peamiselt kreeka keelt ja kirjandust. Ent miks valmis just sääranne pühendusteos, sellel on põhjusi rohkem. Lisaks seotusele Kreeka teemadega on vast kõige olulisem asjaolu, et Jaan Undi üks õpetamismeetod oli ärgitada oma õpilasi tõlkima võõrkeeltest ilusasse eesti keelde ning seejuures mitmeid tõlkevariante katsetades.

Nii mõnigi noor tõlkija on just Jaan Undi loengutest tuule tiibadesse saanud. Ning loomulikult oli Jaan Unt ise väljapaistev klassikalise kirjanduse vahendaja – tema ümberpanduna on eesti keeles olemas näiteks vanakreeka keelest tõlgitud ja kommenteeritud Marcus Aureliuse päevik „Iseendale“, Platoni dialoogid „Kriton“ ja „Charmides“ ning Aristotelese kirjandusteoreetiline teos „Poeetika“. Jaan Undi koostatud tekstide antiikkirjandusest võib näha ka kooliõpikutes (vt nt „Maailmakirjandus I: antiikajast valgustuseni“ Tallinn, Koolibri, 2001).

Kuna eelmisel aastal ilmus eesti keeles ka päris mitmeid Kreeka kirjanduse ja ajalooga seotud raamatuid, siis kajastuvad needki septembrikuises Vikerraar. Seega on Jaan Undi õpilaste ja kolleegide töö tulemuseks eestikeelseid tõlkeid, artikleid ning arvustusi hõlmav pühenduskogumik, kus on esindatud enam-vähem kõiki vanakreeka kirjanduse žanrid: eepika, arhailine lüürika, tragöödia, komöödia, filosoofiline proosa ja luule, kõnekunst, ajalookirjandus ning antiikromaan. Lisandub valik nüüdisaegsemat kirjandust ja selle kajastusi, sealhulgas uuskreeka luule vahendused.

Usun, et on huvitav jälgida, kuidas

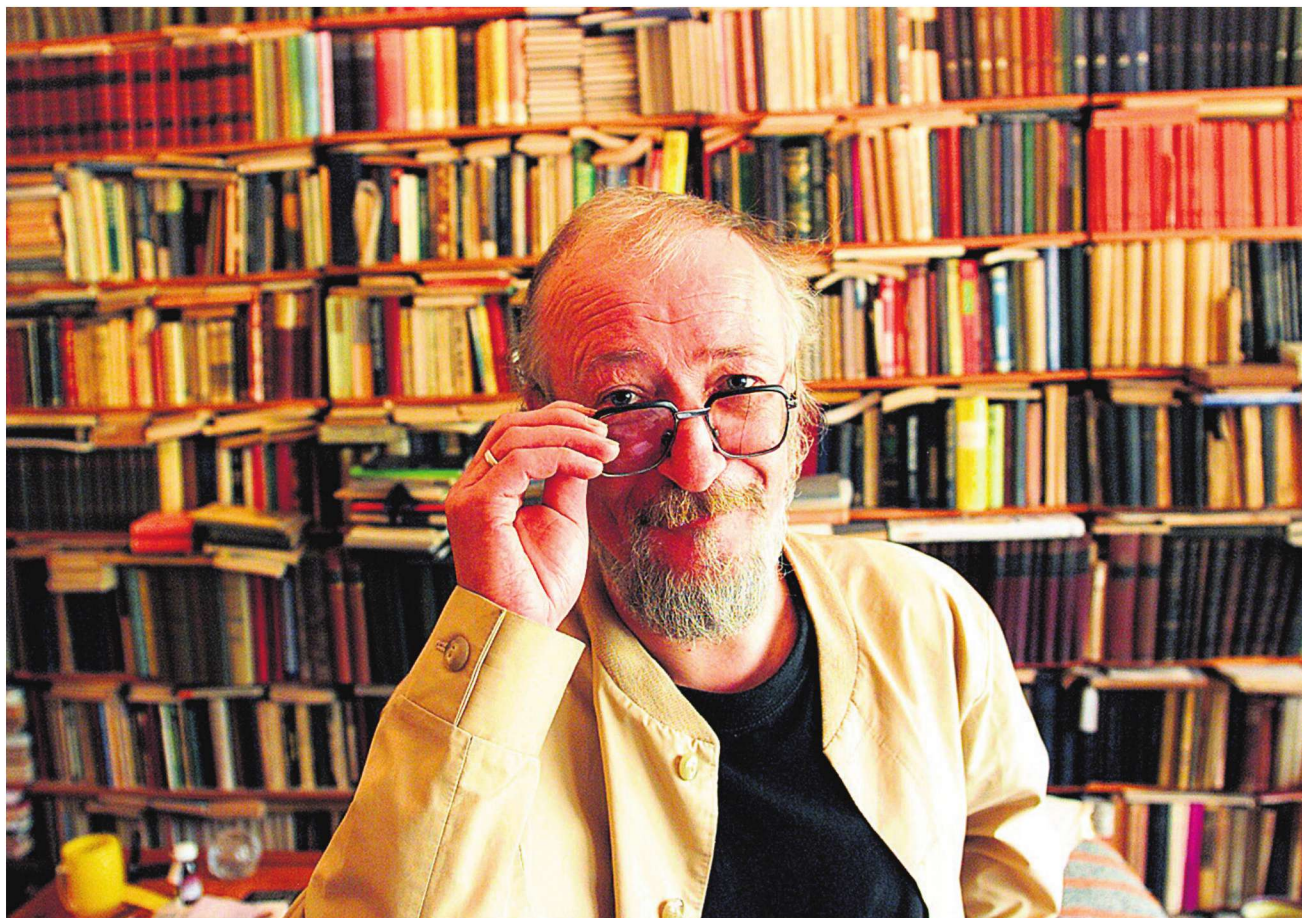
õpetaja mõju ja temalt saadud inspiratsioon kestavad edasi mitme põlvkonna vältel. Võib veel mainida, et kui üldine veendumus on, et antiikkultuur oli meestekeskne, siis septembrikuu Vikerraar kajastavad nii naisautorid kui ka naistega seotud teemad. Lisaks võib sellest ajakirjanumbrist lugeda kreeklaste ja teiste rahvaste suhete kohta ning käsitlemist leiavad ka sõja ning paguluse teemad.

UNDI SOKRAATILINE MEETOD

Jaan Unt omandas klassikalise filoloogilise hariduse Leningradi riiklikus ülikoolis, mille ta lõpetas 1976. aastal. Ta oli oma põlvkonnas ainuke selle valdkonna eriharidusega spetsialist Eestis. Tartu ülikoolis õppis ta Pent Nurmekunna juhendamisel ka uuskreeka keelt. ERR-i arhiivist võib leida saate „Lingua: kreeka keel“, kus Jaan Unt tutvustab kreeka keele ajalugu laiemale publikule (<https://arhiiv.err.ee/vaata/lingua-kreeka-keel>).

Siinkirjutajale meenuvad Jaan Undiga loetud Aisopose valmid, mille moraalis võis vahel olla väga pentsik, Xenophoni nukrad mälestused Sokratesest, Platoni ülevad dialoogid, Pindarose hämarad oodid, Achilleuse kilbi seipastamine ja sellel kujutatud „Iliase“ 18. laulus ning väga naljakas Aristophanese komöödia „Konnad“, kus jumal Dionysos siirdus allmaailma, et tuua teispoolsest maa peale tagasi parim tragöödiakirjanik. Tekstide tõlgendamist saatis alati õppejõu suurepärase huumorimeel. Muide, naljatamisest on ta ise kirjutanud, tõlkides ja kommenteerides antiikaegset naljade kogumikku „Philogelos“ („Tõsiselt nalja tehese ehk naerust kreeka kombel: katkendeid kogumikust Philogelos“, *Mille anni sicut dies hesterni* ... studia in honorem Kalle Kasemaa. Tartu, 2003, lk 171–180).

Jaan Undist kui õpetajast annab väga hea ülevaate tema õpilase ja kolleegi Janika Pälli järelehüüe ajakirjas Keel ja Kirjandus nr 2/2012, lk 157–159 (<http://kjk.eki.ee/ee/issues/2012/2/255>). Jaan Undi meetoditest kirjutab Janika Päll järgmiselt: „Jaan Unt õpetas ainet paar tuhat aastat vana sokraatilise meetodi järgi ning suunas teadmiskilde lisades ja kõiki võimalikke (eksi)radu kätte juhatades õpilasi kannatlikult tervikpildi poole ...“ Jaan Undi lemmikmeetod oli tõepoolest vestlus, ta ise oli ärkas vaimu ja kiire reageerimisega ning oma eruditsoonist hoolimata kohtles oma õpilasi alati kui endaga võrdseid. See asja-

Tartu ülikooli kreeka keele õppejõu Jaan Undi sünnist möödus 7. novembril 70 aastat.

FOTOD: LAURI KULPSOO / SCANPIX

olu, põnevad loengud ning igakülgne toetus oma üliõpilastele tegid Jaan Undist paljude tudengite lemmikõppejõu. Janika Päll lisab veel: „Jaan Unt oli sündinud õpetaja, tema ülikool oli kõikehõlmav vaimutreening nii Tartu ülikooli seinte vahel, kohvikuis, kui ka Emajõe tänava kodus; õppimine pidi olema kogu elu kestev. Nagu Jaan Unt öeldas armastas: vanakreeka keele õppimiseks kulub 20 aastat.“ Seega ei ole elukestev õpe ega õppijakeskne õpetamine sugugi moodsad nähtused, vaid neid tunti juba ammu.

KAS THULE ON SAAREMAA?

Üks kirjutis septembrikuu Vikerraar on Jaan Undiga seotud otsesemalt. Olles oma väljapaistvate teadmistega abiks mitmetele Eesti kirjanikele ja tõlkijatele, sekkus Jaan Unt ka siinsetesse debattidesse. Üks neist puudutas Lennart Meri 1970.–1980. aastatel esitatud hüpoteesi, et 4. sajandi kreeka maadeavastaja Pythease kirjeldatud kaugeim põhjapoolne saar Thule on Saaremaa.

Jaan Unt ei nõustunud Lennart Meriga, esitades vastuväite, et kreeka- ja ladinakeelsetest originaaltekstidest selliseid andmeid välja lugeda ei saa. Aastal 1999 külastas Lennart Meri Eesti Vabariigi presidendina riigivisiidi raames Kreekat ning ühe tulemusena kuulutas ta aastal 2000 välja Pythease õpiraha mõne kreekakeelse teose eesti keel-

de tõlkimiseks. Kandidateerijaid oli tolal mitmeid nii vana- kui ka uuskreeka keelsete tekstidega.

Lennart Meri ammune oponent Jaan Unt otsustas pisut nalja teha. Ta kandideeris samuti stipendiumile ning esitas tõlgitava tekstina Pythease kohta säilinud fragmendid. Selgituseks – Massaliast (tänapäeva Marseille'st) pärit kreeklase Pythease teos „Ookeanist“, kus on juttu Thule saarest, ei ole meie päevini säilinud, kuid sellest teatakse teiste autorite teadete põhjal. Just neid Pythease reisi kohta käivaid katkendeid tõlkeid kavatseski Jaan Unt kommenteeritult avaldada, olles kindel, et tema seda stipendiumi ei pälvi. Läks aga teisiti – vabariigi presidendil kultuurirahastu nõukogu määras Pythease õpiraha 2001. aastal Jaan Undile, et oleks võimalik avaldada tõde Thule saare kohta.

Kahjuks ei jõudnud Jaan Unt nende tekstide tõlkeid avaldada. Ent selle aasta septembrikuu Vikerraar on samadel teemadel sõna võtnud antiikajaloolane Mait Kõiv, kes on oma artiklile „Pytheas, ookean ja Thule“ (<http://www.vikerraar.ee/archives/21993>) lisanud ka tähtsamad asjaspepuutuvad alliktekstide tõlkeid kreeka ja ladina keelest.

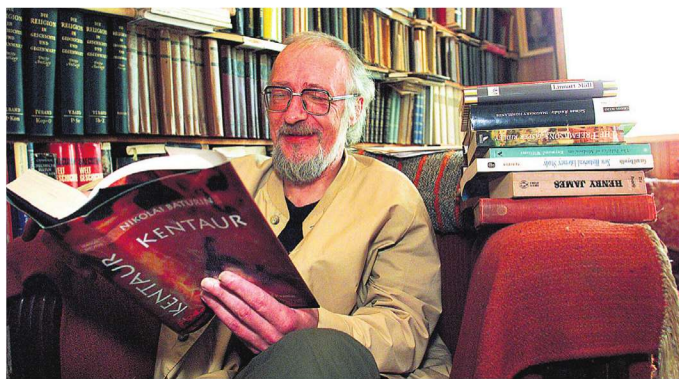
Mait Kõiv osutab oma kirjutises, et Thule samastamine Saaremaaga paistab populaarsel tasemel olevat üsna levinud, mida näitab ka Raul Talviku 2015. aastal ilmunud raamat „Teekond maail-

ma ääreni“. Seejärel vaeb Mait Kõiv tekstide põhjal, kas selline arvamus on ka põhjendatud. Antiikgeograaf Straboni tekstist võib lugeda, et Pythease sõnul oli Thule „Britannia saartest põhjapoolsem“ ning jäi Britannia kuue laevasõidupäeva kaugusele põhja poole. Raul Talvik, kes oli teemaga tutvunud inglise keele vahendusel, väitis oma raamatus, et kuue päevateekonna kaugusel Britannia põhja pool paiknes Thule läbiv paralleel, mitte Thule ise. Ning Mait Kõiv osutabki, et ingliskeelsest tõlkest võib tõepoolest selline mulje jääda, ent kreekakeelne algtekst ei jäta kahtlust, et mõeldud on just Thule ennast.

Lennart Meri peamine argument Thule samastamiseks Saaremaaga oli antiikaegse astronoomi Geminose teade, et barbarid näitasid Pytheasele „kohata, kus päike uinub“, mida Lennart Meri tõlgendas kui Kaali meteoriidkraatrit, kus päike magab surmaund. Ent kreekakeelne tekst ei räägi mitte surmanest, vaid päikese igaõisest uinakust. Nii leiabki Mait Kõiv Jaan Undiga nõustudes, et Thule samastamiseks Saaremaaga sisulist alust ei ole ning Saaremaa ei saa asuda Britannia põhja pool püsijää piiri ligiduses (Vikerraar 9/2017, lk 100).

Eelnev lõik osutas, miks on antiikautoreid vaja lugeda originaalkeeltes. Sellegipoolest on nii Pytheas kui ka Thule jätnud jälje Eesti kultuurilukku, vaadake kasvõi Saaremaal toimuvat Ultima Thule maratoni. Sama võib väita Lennart Meri ning Jaan Undi diskussioonide kohta nendel teemadel, needki on osa Eesti kultuuri loost.

Siinkirjutaja arvab, et kuigi antiikaegsed originaaltekstid ei pruugi meile alati näidata seda, mida me soovime, tasub jätkata Pythease õpiraha traditsiooni. Seda võiks edaspidi välja anda kreekakeelsete tekstide eesti keelde tõlkimiseks, Eesti ja Kreeka kultuurisidemetega tugevdamiseks ning nii Lennart Meri kui ka Jaan Undi mälestuseks.

”NII MÕNIGI NOOR TÕLKIJAJA ON JUST JAAN UNDI LOENGUTEST TUULE TIIBADESSE SAANUD.

”LENNART MERI PEAMINE ARGUMENT THULE SAMASTAMISEKS SAAREMAAGA OLI ANTIIKAEGSE ASTRONOOMI GEMINOSE TEADE, ET BARBARID NÄITASID PYTHEASELE „KOHTA, KUS PÄIKE UINUB”, MIDA LENNART MERI TÕLGENDAS KUI KAALI METEORIIDIKRAATRIT, KUS PÄIKE MAGAB SURMAUND.